

ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน ความเกี่ยวข้องกับต่อ
อาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โดย

พลโท ปณต แสงเทียน
เจ้ากรมข่าวทหารบก
กรมข่าวทหารบก

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๗
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๗ – ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

เรื่อง ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน : ความเกี่ยวข้องกับอาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย พลโท ปณต แสงเทียน

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๗

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษายุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ใหม่ของจีนในการที่พาจีนยุคใหม่ก้าวไปสู่ระดับโลกและฟื้นคืนความยิ่งใหญ่ของจีนอีกครั้งเช่นในอดีตในฐานะอาณาจักรศูนย์กลางของเส้นทางสายไหม โดยการศึกษาจะวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาและปัจจัยสำคัญที่ทำให้จีนต้องริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล รวมทั้งศึกษาแนวทางและโครงการที่เกิดขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ทั้งในเรื่องรูปแบบดำเนินการ โครงการและกิจกรรมที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลดีและผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ศึกษาแล้วมาสร้างให้เกิดความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล อีกทั้งนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาเสนอแนะแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในการเตรียมการรับมือและแสวงประโยชน์จากโครงการต่างๆที่จะเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

ผลการวิจัยพบว่ายุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์เชิงรุกในกรอบ One Belt One Road ที่รัฐบาลจีนในยุคของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ริเริ่มขึ้นเพื่อขยายบทบาทอิทธิพลของจีนในเวทีโลก ถ่วงดุลอำนาจสหรัฐอเมริกา ลดความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยเฉพาะข้อพิพาทเหนือหมู่เกาะ และพัฒนาเศรษฐกิจของจีนให้เติบโตอย่างยั่งยืน ด้วยการขยาย Soft Power ของจีน ผ่านการสร้าง “ความเชื่อมโยง” (Connectivity) และ “ความร่วมมือ” (Cooperation) รอบด้าน กับนานาประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคเอเชียกลาง ภูมิภาคเอเชียใต้ ภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกา และ ยุโรป โดยรัฐบาลจีนจะใช้ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลที่มีลักษณะเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมโยงแบบหลายมิติกับประเทศต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนแนวพื้นที่เศรษฐกิจของจีน เพื่อกระชับความร่วมมือทางทะเลกับอาเซียน อันจะช่วยผลักดันความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากช่วงทศวรรษแห่งยุคทองไปสู่ช่วงทศวรรษแห่งยุคเพชร นอกจากนี้ความร่วมมือที่เกิดขึ้นจะสามารถลดความตึงเครียดระหว่างจีนกับประเทศคู่ขัดแย้งในภูมิภาคจากกรณีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ พร้อมทั้งสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับรัฐบาลจีน

ข

คำนำ

ในโลกยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงแบบไร้พรมแดน ทั้งในมิติความมั่นคง การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรม โดยพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ทุกประเทศต้องปรับตัวตลอดเวลา ภายใต้การแข่งขันอย่างรุนแรงและรวดเร็ว หลายประเทศต่างเร่งพัฒนาศักยภาพของตนเองและพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและต้องการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค ปัจจุบันจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่เติบโตอย่างรวดเร็วและได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศมหาอำนาจที่ก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่งของสหรัฐอเมริกา และมีความสำคัญอย่างมากต่อประชาคมโลกในทุกมิติ โดยการเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์หรือนโยบายของจีน จะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ และประชาคมโลก อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจีนถือว่ามีความสำคัญทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงของจีนอย่างยิ่ง ดังนั้นการที่จีนยุคใหม่ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิงริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลตามแนวคิด One Belt One Road จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบในด้านภูมิรัฐศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและเข้าใจยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ใหม่ของจีน ในแง่มุมต่างๆ ทั้งสาเหตุ ที่มา รูปแบบการดำเนินการ ความคืบหน้า ผลดีและผลกระทบ รวมทั้งแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่จะส่งผลต่ออาเซียนและประเทศไทย เพื่อเตรียมความพร้อมในการกำหนดยุทธศาสตร์ของไทยต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนในอนาคต

ผู้วิจัยหวังว่าเอกสารวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ และเป็นพื้นฐานสำหรับการค้นคว้าเพิ่มเติม หรือเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องในระดับนโยบายต่อไป

พลโท

(ปณต แสงเทียน)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๗

ผู้วิจัย

ค

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ท่าน พลโท ธิชา เพ็ญเขตกรณ์ และ นาวาเอก สิทธิพิชัย บุนนาค อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และคณาจารย์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรทุกท่าน ที่กรุณาให้ คำปรึกษา และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ กำลังพลของกรมข่าวทหารบก ทั้งผู้ที่ปฏิบัติงานและผู้มีประสบการณ์ทั้งงาน ด้านข่าวกรองทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับจีน โดยกรุณาสันนิษฐานข้อมูล และให้คำแนะนำ อีกทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้

พลโท

(ปณต แสงเทียน)

นักศึกษาวินิจฉัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๗

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๕
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ หลักการ ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๖
หลักการทฤษฎีเรื่องอำนาจ (Power)	๖
ยุทธศาสตร์จีนกับการใช้ Soft Power	๑๐
หลักการทฤษฎีและการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ	๑๓
การทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ	๑๖
กรอบความคิดของการวิจัย	๑๙
สรุป	๒๐
บทที่ ๓ ที่มาและเป้าหมายของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๒๑
ประวัติศาสตร์เส้นทางสายไหม	๒๑
ผลประโยชน์ของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๒๕
การแข่งขันในการขยายอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่าง สหรัฐอเมริกากับจีน	๓๑
ความขัดแย้งเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้	๓๖
การขยายขอบเขตการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมภายใต้การนำของจีน	๔๕
สรุป	๔๘

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางในการดำเนิน ยุทธศาสตร์	๔๙
เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน	
แนวทางการดำเนินตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม	๕๐
ในกรอบ One Belt, One Road	
การดำเนินการโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนในต่างประเทศ	๕๒
การดำเนินการโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลภายในประเทศจีน	๕๘
การก่อตั้งสถาบันทางการเงินเพื่อสนับสนุนการก่อสร้างโครงสร้าง	
พื้นฐานตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม	๖๒
สรุป	๖๕
บทที่ ๕ ความเกี่ยวข้องของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลต่ออาเซียน	๖๖
และประเทศไทย	
ความเกี่ยวข้องและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมที่มีต่ออาเซียน	๖๖
การริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนและโอกาสของไทย	๗๐
จุดแข็งของประเทศไทยและแนวทางในการดำเนินการ	๗๕
ต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล	
สรุป	๗๙
บทที่ ๖ สรุปและข้อเสนอแนะ	๘๐
สรุป	๘๐
ข้อเสนอแนะ	๘๖
บรรณานุกรม	๘๗
ประวัติย่อผู้วิจัย	๙๒

ฉ

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓ - ๑	เป้าหมายและผลประโยชน์ของเงินในประเทศ/กลุ่ม/ภูมิภาคต่างๆ	๒๕
๓ - ๒	การแข่งขันกันขยายอิทธิพลของเงินและสหรัฐอเมริกา ในแต่ละประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๓๔
๕ - ๑	การเชื่อมโยงไทย-จีนในปัจจุบันและโอกาสของไทยที่จะเกิดขึ้นจาก ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล	๗๑

ช

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๓ - ๑	แผนที่การเดินทางเรือของจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งหยวน	๒๓
๓ - ๒	แผนที่การอ้างสิทธิพื้นที่ทางทะเลของประเทศคู่ขัดแย้งในทะเลจีนใต้	๓๗
๔ - ๑	แผนที่การฟื้นฟูเส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเลของจีน ตามกรอบ One Belt, One Road	๕๐
๔ - ๒	แผนที่เปรียบเทียบเส้นทางสายไหมของจีนในอดีตกับเส้นทางสายไหม. ตามกรอบ One Belt, One Road	๕๑
๔ - ๓	แผนที่เส้นทางสายไหมทางทะเล (รวมแนวความคิดในการที่จะขุดคอคอดกระผ่านไทย)	๕๔
๔ - ๔	แผนที่ประเทศที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกธนาคาร Asia Infrastructure Investment Bank(AIIB)	๖๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงแบบไร้พรมแดน ทั้งในมิติความมั่นคง การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรม โดยพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ทุกประเทศต้องปรับตัวตลอดเวลา ภายใต้การแข่งขันอย่างรุนแรงและรวดเร็ว แม้กระทั่งระบบการเมืองระหว่างประเทศแบบขั้วเดียว (Uni – polar) ที่ถูกครอบงำและชี้นำโดยสหรัฐอเมริกาเป็นเวลานานก็เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากหลายประเทศต่างเร่งพัฒนาศักยภาพของตนเองและพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและต้องการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค เช่น จีน อินเดีย บราซิล รัสเซีย และ แอฟริกาใต้ (BRICS) เป็นต้น อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองระหว่างประเทศไปเป็นแบบหลายขั้ว (Multi – polar) กับการรวมตัวกันในรูปแบบภูมิภาคนิยมมากขึ้น (Regionalism)

หากพิจารณาย้อนหลังกลับไปตั้งแต่จีนเริ่มเปิดประเทศในสมัยของ เต็ง เสี่ยวผิง อดีตผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนรุ่นที่สอง ผู้ปฏิวัติแนวคิดระบบการเมืองและเศรษฐกิจจีน ให้จีนกลายเป็นประเทศที่สามารถปรับตัวกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกได้ดีที่สุดประเทศหนึ่ง อันจะเห็นได้จากปรากฏการณ์การก้าวขึ้นสู่อำนาจของจีน (The Rise of China) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญ และศึกษาค้นคว้าถึงการกำเนิดของกระบวนการของปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ที่จีนสามารถรักษาระดับการพัฒนา โดยมีการเติบโตของ GDP ในแต่ละปีโดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ ๑๐ ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลากว่าสองทศวรรษ จนจีนก้าวขึ้นเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองของโลก เป็นรองเพียงแต่สหรัฐอเมริกาเท่านั้น ปัจจุบันแม้ว่าในช่วงปี ๒๕๕๖ และ ๒๕๕๗ การเติบโตของ GDP ลดลงเหลือประมาณร้อยละ ๗.๕ (สำนักข่าวไทย, ออนไลน์, ๒๕๕๘) และอนาคตแนวโน้มการเติบโต ของ GDP อาจลดลงอยู่ประมาณร้อยละ ๗ ต่อปี แต่ก็เป็เพราะการดำเนินนโยบายของรัฐบาลจีน ที่ต้องการลดปัญหาฟองสบู่ โดยให้เศรษฐกิจเติบโตที่อย่างยั่งยืน เน้นการพึ่งตนเอง และตลาดในประเทศมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดวิกฤตการเงินเช่นเดียวกับหลายประเทศเกิดขึ้นในอดีต ขณะเดียวกันจีน ได้พัฒนารูปแบบการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากแนวคิดของชาวตะวันตก และได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกว่าประสบความสำเร็จ อาทิ การปกครองประเทศในระบบสังคมนิยมในลักษณะพิเศษของจีน

(Socialism with Chinese Special Characteristic) ที่มีการปกครองแบบสังคมนิยม แต่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การปกครองในรูปแบบนี้ หากพิจารณาจากทฤษฎีของตะวันตกในสมัยก่อน เป็นเรื่องไม่ปกติ แต่จีนสามารถใช้ระบบดังกล่าวช่วยรักษาเสถียรภาพภายในประเทศและพัฒนาประเทศอย่างก้าวกระโดด

ส่วนในด้านการต่างประเทศ จีนดำเนินนโยบายแตกต่างจากตะวันตกเช่นเดียวกัน โดยจีนสร้างบรรทัดฐานใหม่ในการดำเนินนโยบายทางการทูตผ่านการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ที่เน้นความมีสถานะเท่าเทียมกันระหว่างประเทศผู้ให้กับผู้รับ และไม่กำหนดเงื่อนไขแบบชาติตะวันตก การสร้างค่านิยมใหม่และใช้เครื่องมือความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เป็นนโยบายในลักษณะที่เป็น Soft Power ทำให้หลายประเทศเอนเอียงไปทางจีนมากกว่าชาติตะวันตก และในขณะเดียวกัน จีนได้แปรเปลี่ยนความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเสริมศักยภาพในด้านการทหารและความมั่นคงมาอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบัน กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนมีการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า มีศักยภาพไม่ด้อยกว่าประเทศมหาอำนาจอื่น

จากปัจจัยที่กล่าวมา จะเห็นว่า จีนเป็นมหาอำนาจที่มีความสำคัญอย่างมากต่อประชาคมโลกในทุกมิติ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์หรือนโยบายของจีน จะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ และประชาคมโลก อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถือเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของจีนอย่างยิ่ง นอกจากถือเป็นที่มีน่านทางภูมิศาสตร์ของจีนแล้ว ยังมีพรมแดนทั้งทางบกและทางทะเลเชื่อมกับหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีเสถียรภาพและความมั่นคงของจีน โดยเฉพาะในส่วนผลประโยชน์ทางทะเล ในทะเลจีนใต้ และช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นเส้นทางขนส่งทางทะเล (Sea Lane of Communication : SLOC) ที่ใช้ในการขนส่งสินค้าระหว่างจีนกับประเทศคู่ค้า และเป็นเส้นทางในการนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจจีน ดังนั้น จีนจึงมีความจำเป็นที่ต้องรักษาความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพและสภาพแวดล้อมที่สงบสุขในภูมิภาค ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาประเทศและรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดีขึ้นเป็นลำดับ หลังจากจีนให้ความช่วยเหลือ และไม่ฉวยโอกาสหาผลประโยชน์ ในห้วงวิกฤติเศรษฐกิจเอเชีย (Asian Financial Crisis) ในปี ๒๕๔๐ ทำให้จีนเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากประเทศในอาเซียนมากขึ้น ต่อมาจีนดำเนินนโยบายเชิงรุกในการสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยใช้นโยบายการทูตทางเศรษฐกิจ (Economic Diplomacy) พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ กับประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งในกรอบทวิภาคี และ พหุภาคี อย่างไรก็ตาม การขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้เกิดความกังวลกับหลายประเทศว่าจะถูกจีนครอบงำทางเศรษฐกิจ อีกทั้ง การพัฒนาขีดความสามารถด้านการทหารสร้างความหวาดระแวงว่าจีนจะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงในภูมิภาค โดยเฉพาะกรณีพิพาทเหนือหมู่เกาะทะเลจีนใต้ ที่ยังหาข้อยุติระหว่างประเทศผู้อ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะไม่ได้ แม้ว่าจะมีความพยายามในการที่จะร่วมมือกันแก้ไขและหาทางออก

หลายครั้ง ปัจจุบัน จีนกับประเทศคู่กรณียังคงมีการกระทบกระทั่งกันเรื่อยมา และเริ่มตึงเครียดมากขึ้นหลัง ประธานาธิบดี บารัค โอบามา ประกาศใช้นโยบายปรับสมดุลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pivot to Asia) ของ สหรัฐอเมริกา ที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มบทบาทของตนเองและลดอิทธิพลของจีนในภูมิภาคนี้ การแข่งขันขยาย อิทธิพลของสองมหาอำนาจ ทำให้ความสัมพันธ์ของประเทศในอาเซียน เกิดความแตกแยกและแบ่งฝ่ายกัน โดยเฉพาะประเทศคู่กรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ จีนจึงต้องหาวิธีการและยุทธศาสตร์ใหม่ และแสวงหาพันธมิตร สร้างกลุ่มความร่วมมือ เพื่อป้องกันการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ ลดความตึงเครียดในภูมิภาค โดยเฉพาะความขัดแย้งเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้

รัฐบาลจีนยุคใหม่ภายใต้การนำของประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนรุ่น ปัจจุบัน มีการประกาศนำวาทกรรมฝันของชาวจีน (Chinese Dream) ตั้งเป็นเป้าหมายทาง ยุทธศาสตร์ใหม่ จากวาทกรรมดังกล่าวทำให้เห็นว่า รัฐบาลจีนพร้อมที่จะเดินไปข้างหน้าอีกระดับแล้ว หลังจากบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ปัจจุบันนำวาท กรรมดังกล่าวสร้างแรงบันดาลใจสนับสนุนให้ชาวจีนเดินหน้าทำตามความฝันของตนเองตามที่ต้องการ โดย รัฐบาลจะเป็นผู้ขับเคลื่อนและสนับสนุนให้ความฝันนั้นเกิดขึ้นจริง โดยเพื่อให้วาทกรรมความฝันของชาวจีน เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและฟื้นคืนความยิ่งใหญ่ของจีนในระดับโลกเช่นครั้งอดีตการ รัฐบาลจีนได้ประกาศ ยุทธศาสตร์ใหม่ ที่เสนอการสร้างกรอบความร่วมมือและการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคโดยมีจีนเป็นแกนนำ ได้แก่ แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม (New Silk Road Economic Belt) ที่เน้นการเชื่อมโยงตามแนว เส้นทางสายไหมเดิมผ่านประเทศในเอเชียกลาง เชื่อมไปยังยุโรป ในปัจจุบันหลายประเทศก็ให้การตอบ รับแนวคิดเขตเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมเป็นอย่างดี ส่วนอีกยุทธศาสตร์หนึ่งได้แก่ การสร้างเส้นทางสายไหม ทางทะเล (Maritime Silk Road) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ร่วมภายใต้ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม (New Silk Road) ที่มีเป้าหมายหลักในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจร่วมกันภายใต้กรอบแนวคิด One Belt, One Road ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากประชาคมโลก รวมทั้งประเทศในกลุ่ม อาเซียนเนื่องจากยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ซึ่งเป็นหนึ่งในสองของยุทธศาสตร์หลักที่นำจีนเข้าสู่ ระดับโลก (Go Global) ได้ถูกเสนอโดย นายกรัฐมนตรี หลี่ เค่อเฉียง ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๒ ณ ประเทศบรูไน การประกาศยุทธศาสตร์ใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้ง การที่จีน เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia - Pacific Economic Cooperation - APEC) เมื่อวันที่ ๑๑ - ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ในกรุงปักกิ่ง และประกาศแผนการที่จะ ปลดปล่อยเงินลงทุน ไม่ต่ำกว่า ๔๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ (ประชาชาติธุรกิจ, ออนไลน์, ๒๕๕๗) เพื่อเริ่มต้นดำเนิน ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการส่งสัญญาณเหล่านี้จากผู้นำจีน เป็น การแสดงให้เห็นถึงนัยยะความสำคัญของภูมิภาคเอเชียที่มีต่อจีน ดังนั้นการเรียนรู้และเข้าใจยุทธศาสตร์ เส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นสิ่งสำคัญสำหรับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอาเซียน เพื่อปรับตัว ให้เข้ากับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล จะผลักดันให้เกิดโครงการที่มีขนาดใหญ่ที่จะเชื่อมจีนกับภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกกลาง ยุโรป และ แอฟริกา เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นการฟื้นความยิ่งใหญ่และบทบาทของจีน เช่นเดียวกับในอดีต ในฐานะศูนย์กลางการค้าขายและการแลกเปลี่ยนที่สำคัญของโลก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากยุทธศาสตร์ดังกล่าว เป็นยุทธศาสตร์ใหม่ของจีน มีหลายประเด็นที่ยังขาดความชัดเจน เช่น จีน กำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่แท้จริงคืออะไร โดยมีสาเหตุใดเป็นแรงผลักดัน มีแนวทางในการดำเนินนโยบายและรูปแบบในการผูกสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มความแน่นแฟ้นของแต่ละประเทศที่อยู่ในยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลอย่างไร และจีนจะต้องดำเนินการอะไรบ้างเพื่อให้ยุทธศาสตร์นี้ประสบความสำเร็จ การค้นหาคำตอบจากคำถามเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการกำหนดยุทธศาสตร์ของอาเซียนและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสภาวะที่มหาอำนาจทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา กำลังแข่งขันกันขยายอิทธิพลในภูมิภาคนี้ จากเหตุผลที่กล่าวมา ประกอบกับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นเรื่องใหม่ และยังไม่มีการทำวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการที่จะศึกษาและวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และสร้างความตระหนักถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ของสถานการณ์ในอนาคต พร้อมให้ข้อเสนอแนะต่อไทย ในการกำหนดนโยบายเตรียมการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุ และปัจจัย ที่ทำให้จีนริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล รวมทั้งแนวทางการดำเนินการใช้ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน
๒. เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนว่าจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบอย่างไรต่ออาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต
๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้กำหนดขอบเขตไว้ว่า จะทำการศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีน โดยมุ่งเน้นในกรอบที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการเตรียมพร้อมต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีน และแนวโน้มผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ จากการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่ได้รับการยอมรับและน่าเชื่อถือ ทั้งหนังสือพิมพ์ บทความ เอกสารวิชาการ เอกสารราชการ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อให้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและได้รับการยอมรับและเชื่อถือในการนำไปใช้ ในการวิเคราะห์ การจัดรูปแบบข้อมูล ได้มีการแบ่งหัวข้อประเด็นไว้อย่างเป็นสัดส่วนชัดเจน เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากแหล่งทุติยภูมิจากแหล่งภาษาไทยแล้ว ยังได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างประเทศด้วย เนื่องจากการวิจัยในหัวข้อนี้ ยังไม่พบมีผู้วิจัยและข้อมูลในไทยมากเพียงพอ ในกรณีต้องการความชัดเจนของข้อมูลให้มากขึ้น อาจใช้วิธีในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านนโยบายเงินทางโทรศัพท์ หรือเข้าสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง เพื่อให้ประเด็นต่างๆมีความชัดเจนมากที่สุด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบปัญหา สาเหตุและปัจจัย ที่ทำให้เงินริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลรวมทั้งแนวทางการดำเนินการใช้ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน
๒. ทราบความเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และแนวโน้มที่เกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน
๓. ได้แนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อม เพื่อรับมือกับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

บทที่ ๒

หลักการ ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักการทฤษฎีเรื่องอำนาจ (Power)

นโยบายทางด้านการทูตและการต่างประเทศของจีนในห้วงสามทศวรรษที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า จีนได้มีการเปลี่ยนยุทธศาสตร์และนโยบายจากรูปแบบที่เป็น Hard Power มาเป็น Soft Power เป็นมากขึ้น จากตัวอย่างเช่น นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี (Good Neighboring Policy) ในห้วงทศวรรษที่ ๘๐ การทูตของมหาอำนาจ (Great Power Diplomacy) ในศตวรรษที่ ๙๐ และอีกหลายนโยบายในศตวรรษที่ ๒๑ อาทิ การทูตเชิงพลังงาน (Energy Diplomacy) การทูตเชิง Soft Power รวมทั้ง นโยบายการพัฒนาอย่างสันติ (Peaceful Development) ซึ่งยุทธศาสตร์เหล่านี้ ไม่ใช่ยุทธศาสตร์แห่งชาติเท่านั้น ยังเป็นส่วนที่ทำให้จีนสามารถนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดี และคุณค่าในแบบที่สามารถดึงดูดนานาประเทศให้สนับสนุนและขึ้นชอบจีนมากขึ้นอีกด้วย ในปัจจุบัน จะพบว่ามีการศึกษาทฤษฎีและหลักฐานต่างๆมากมายที่แสดงให้เห็นว่า จีนมีการพัฒนาการใช้ Soft Power มากำหนดยุทธศาสตร์มาก

ยุทธศาสตร์ของจีนที่นำ Soft power เป็นกลไกหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศสามารถทำให้จีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจ และมีบทบาทในเวทีต่างประเทศอย่างมากในปัจจุบัน นโยบายต่างๆของจีนเป็น Soft Power ใช้การโน้มน้าว ดึงดูดให้ผู้อื่นคล้อยตาม ขณะที่ประเทศตะวันตกยังคงใช้ระเบียบข้อบังคับในลักษณะที่เป็น Hard Power มากกว่าในการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การที่จะวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ของจีนในยุคใหม่นั้น การศึกษาเรื่อง Soft Power เป็นองค์ประกอบหลักที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์จีนในยุคปัจจุบันว่าจะดำเนินไปในทิศทางใด และมีเป้าหมายอย่างไร โดยการวิจัยฉบับนี้ จะใช้แนวความคิดตามทฤษฎี Soft Power ของศาสตราจารย์ Joseph Nye เป็นหลัก ในการประยุกต์ใช้วิเคราะห์ถึงการดำเนินการในปัจจุบันและอนาคตของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของประเทศจีน

ความหมายและลักษณะของอำนาจ

๑. พลังอำนาจ (Power) ในวิจัยฉบับนี้ คำนิยามหลักที่จะใช้บ่อยคือ พลังอำนาจ (Power) จะถูกอ้างถึงในเนื้อหาตลอดทั้งวิทยานิพนธ์ ดังนั้นการกำหนดความหมายของพลังอำนาจให้ชัดเจนถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะนำเอานิยามของศาสตราจารย์ Nye เป็นหลัก โดยอ้างอิงจากหนังสือ Soft Power Means to Success in World Politics จากในหนังสือ ศาสตราจารย์ Nye ได้กล่าวว่า พลังอำนาจเป็นความสามารถในการกระทำการต่างๆ เช่นเดียวกับความสามารถในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอื่นตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งพลังอำนาจอาจเสื่อมถอยหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ หากสถานสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ Nye ยังได้กล่าวอีกว่า แนวความคิดดังกล่าวยากเกินกว่าที่จะเข้าใจสำหรับคนทั่วไป หรือนักการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ ทำให้กำหนดนิยามที่สองขึ้นมา ก็คือ การมีความสามารถหรือทรัพยากรที่สามารถมีอิทธิพลทำให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ คำจำกัดความเหล่านี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะทำให้ความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งทำให้พลังอำนาจสามารถวัดจับต้องได้ อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

๒. Soft Power นิยามของ Soft Power นั้น มีนักวิชาการให้คำจำกัดความไว้ต่างหาก โดยเฉพาะนักวิชาการจากฝั่งเอเชียและฝั่งตะวันตก ในปัจจุบัน ก็มีแนวความคิดในการอธิบายนิยามของ Soft Power ออกมาเป็นมุมมองใหม่อีกหลายแบบ แต่อย่างไรก็ตาม ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะยึดเอานิยามของ Joseph Nye ซึ่งทำให้เกิดการวิจัยเรื่อง Soft Power อย่างเป็นระบบไว้เป็นแกนหลัก โดย Soft Power ในนิยามของ Nye คือ ความสามารถในการที่จะนำมาซึ่งที่ตัวเองต้องการ โดยใช้การดึงดูดมาก การใช้มาตรการที่รุนแรงหรือการบังคับ แต่เป็นความสามารถที่ให้ได้มาถึงสิ่งที่ต้องการผ่านการดึงดูดและเสน่ห์ หนึ่งในงานเขียนแรกของศาสตราจารย์ Nye เรื่อง Soft Power ที่ระบุว่าความสามารถที่กระทบต่อประเทศอื่น มักจะประกอบด้วยทรัพยากรพลังอำนาจที่ยากจะอธิบาย เช่น วัฒนธรรม มโนคติ หรือธรรมเนียม เป็นต้น ซึ่ง Soft Power จะสามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์หรือกฎต่างๆในระบบระหว่างประเทศได้ (Nye, 1990)

๓. Hard Power คนส่วนใหญ่ที่จะคุ้นเคยกับ Hard Power ซึ่งหมายถึงการชักนำหรือการคุกคามจากประเทศมีศักยภาพทางทหารและเศรษฐกิจ ซึ่ง Hard Power ยังคงเป็นสิ่งสำคัญของรัฐในการรักษาสถานะของตนเอง จากคำนิยามของ Nye แหล่งที่มาของ Hard Power จะมาจากศักยภาพด้านการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจ รวมทั้งยังระบุอีกว่า Hard Power เป็นหลักฐานในการใช้การคุกคาม การบังคับ และความรุนแรง รวมทั้งการให้ผลประโยชน์ในการชักจูงให้ได้สิ่งที่ต้องการ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับ Soft Power ตามนิยามของ Nye แล้ว จะมีบางจุดยังไม่มี ความชัดเจน โดยเฉพาะการพิจารณาว่า Soft Power และ Hard Power แยกกันอย่างไรจึงจะชัดเจน

เนื่องจาก Nye ได้กล่าวว่า Hard Power และ Soft Power มีความสัมพันธ์กัน และทั้งสองอย่างนี้เป็นความสามารถในการที่จะบรรลุสิ่งที่ตนเองต้องการ โดยสร้างอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น ซึ่งเมื่อพูดถึงพฤติกรรมและทรัพยากร Nye ให้คำจำกัดความที่ชัดเจนขึ้นว่าทรัพยากร Soft Power มักจะเชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่เป็นความร่วมมือมากกว่า ในขณะที่ Hard Power จะเชื่อมโยงกับพฤติกรรมเชิงบังคับ (Nye, 2004)

โดยสรุปทั่วไป ความหมายของพลังอำนาจ (Power) ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะหมายถึงความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นกระทำตาม หรือทำให้ผู้อื่นกระทำในสิ่งที่ไม่อยากจะทำ ตามแนวความคิดของ Nye พลังอำนาจจะสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภทคือ Hard Power และ Soft Power รูปแบบของพลังอำนาจทั้ง ๒ ประเภท มีความแตกต่างกันในการใช้ทรัพยากรปกติที่มีอยู่ ดำเนินการให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ตนเองต้องการ สำหรับ Hard Power เป็นการใช่มัน্নหรือ ไม้แข็ง (Carrots and Sticks) เป็นการใช้อนุญาโทษทางเมืองหรือเศรษฐกิจ เพื่อให้ประเทศอื่นปรับพฤติกรรมตามความต้องการของตน

ในขณะที่ Soft Power เป็นพลังอำนาจอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ไม่จำเป็นต้องใช้ในการบังคับหรือใช้มาตรการต่างๆให้ผู้อื่นกระทำตาม แต่ใช้การสร้างควมพอใจในการดึงดูดให้ผู้อื่นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการยอมรับอย่างพร้อมใจ แม้ว่าความหมายและลักษณะของพลังอำนาจแต่ละประเภทจะแตกต่างกัน แต่การใช้อำนาจทั้งสองประเภท ยังคงถูกใช้ควบคู่กันอยู่เสมอ ดังที่ Nye กล่าวว่า Smart Power คือการใช้พลังทั้งสองประเภท Soft Power และ Hard Power ควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม (สุรชาติ บำรุงสุข, จุล, ๒๕๕๗: ๑) โดยในแต่ละยุค จะมีสัดส่วนของการใช้ Soft Power และ Hard Power ที่แตกต่างกันออกไป การใช้ Hard Power เป็นหลักดังเช่นในอดีต อาจทำได้ยากเพราะโลกปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ ที่เทคโนโลยีและสื่อมีอิทธิพลเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมของโลกที่เชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดน ประเทศต่างๆจึงต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ตนเอง ในการใช้อำนาจทั้งสองประเภทที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ทุกประเทศล้วนมีทรัพยากรและพลังอำนาจต่างๆที่ไม่เหมือนกัน การพิจารณาว่าพลังอำนาจที่ใช้จะเป็น Soft Power หรือ Hard Power จะต้องดูปัจจัยที่จะประกอบด้วย เนื่องจากมักมีการถกเถียงกันว่า พลังอำนาจแบบใดเป็น Soft Power หรือ Hard Power เช่นพลังอำนาจทางเศรษฐกิจ อาจเป็นได้ทั้ง Soft Power หรือ Hard Power ก็ได้ หรือแม้กระทั่งพลังอำนาจด้านการทหาร อาจเป็น Soft Power ก็ได้ อาทิ การส่งทหารไปช่วยเหลือภารกิจสันติภาพ ที่ทำให้ผู้คนยอมรับและเห็นดีเห็นงามกระทำตามอีกทั้งยังก่อให้เกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศที่ส่งไปอีกด้วย

ความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่าง Soft Power กับ Hard Power คือ Soft Power เป็นอำนาจที่ดึงดูดทำให้เกิดความพอใจ โดยกระแสที่มาก่อให้เกิด Soft Power ประกอบด้วย ๓ ปัจจัย คือ(สุรชาติ บำรุงสุข, ๒๕๕๗: ๑๔)

ความอ่อนโยน เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของผู้กระทำที่แสดงต่อผู้อื่น เมื่อต้องการใช้ Soft Power ซึ่งอาจหมายถึงมารยาทที่ดีที่แสดงต่ออีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้นั้นเป็นเป้าหมาย ความอ่อนโยนเป็นกระแสอำนาจที่ใช้ร่วมกับความบริสุทธิ์ใจซึ่งกันและกันเป็นส่วนใหญ่ สำหรับมนุษย์ Soft Power มาจากความภูมิใจและความเห็นอกเห็นใจ

ความรุ่งเรือง เป็นลักษณะสัมพันธ์ของผู้กระทำกับการงาน ซึ่งหมายถึงการมีประสิทธิภาพในการดำเนินการส่งผลประสบความสำเร็จ ความรุ่งเรือง เป็นกระแสอำนาจที่ใช้กับมนุษย์ โดยเป็นการเรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่น Soft Power จะมาจากความชื่นชมในความสำเร็จ

ความงาม เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของผู้แสดงกับอุดมคติ ค่านิยม ความมุ่งหมาย และวิสัยทัศน์ ซึ่งหมายถึงเสียงสะท้อนที่ดี เมื่อผู้กระทำเป็นตำแหน่งของอุดมคติ ค่านิยม ความมุ่งหมาย และวิสัยทัศน์กระแสอำนาจจะใช้ได้กับผู้ที่มิจิตใจเดียวกัน และเมื่อใดผู้ที่มีจิตใจเดียวกันมารวมตัวเพื่อเป้าหมายเดียวกัน เมื่อนั้น กลุ่มดังกล่าวต้องการสนับสนุนด้วยกำลังใจ คำแนะนำ และต้องการประสบการณ์เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ ความงามได้ผลิต Soft Power ผ่านแรงบันดาลใจ

นอกจากนี้ Nye ได้แบ่งแหล่งที่มาของ Soft Power ออกเป็น ตามแหล่งทรัพยากรที่สำคัญแบ่งได้ ๓ ประเภท (Nye, 2011: 84) ได้แก่

วัฒนธรรม (Culture) ถ้าวัฒนธรรมของประเทศหนึ่งมีผลสอดคล้องกับผลประโยชน์และค่านิยมของประเทศอื่นๆ โอกาสที่วัฒนธรรมต่างๆจะกลายเป็น Soft Power ของประเทศนั้นก็จะมีมากขึ้น ช่องทางที่จะทำให้วัฒนธรรมของประเทศหนึ่งเป็นที่รู้จักในประเทศอื่นๆนั้น มีมากมาย หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การค้า การเยี่ยมเยือน การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน และการท่องเที่ยว เป็นต้น

ค่านิยมทางการเมือง (Political Values) เช่น ประเทศดังกล่าวมีค่านิยมทางการเมืองที่สอดคล้องกับประเทศอื่นๆ Soft Power ของประเทศนั้นจะเพิ่ม ในทางกลับกัน ถ้าหากค่านิยมในประเทศดังกล่าวขัดแย้งกับค่านิยมของประเทศอื่นอย่างชัดเจน Soft Power ของประเทศนั้นจะลดลง

นโยบายต่างประเทศ (Foreign Policies) ประเทศที่ดำเนินนโยบายต่างประเทศก้าวร้าว ไม่สนใจท่าทีของประเทศอื่น โอกาสที่จะสูญเสีย Soft Power จะมีมาก ในขณะที่ประเทศที่มีนโยบายการต่างประเทศใด มีความโดดเด่น เช่น การไม่แทรกแซงกิจการภายใน หรือการเคารพสิทธิมนุษยชน ก็จะมีโอกาสที่จะสร้าง Soft power ได้มากกว่าประเทศที่ไม่สนใจประเทศอื่นๆ

การใช้ Soft Power ตามแนวคิดของ Nye โดยใช้การดึงดูดผู้อื่นให้กระทำตาม โดยปราศจากการบีบบังคับ หรือ การให้รางวัลโดยการอิงทรัพยากรและแหล่งที่มาตามที่ได้กล่าวมา สามารถจะทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองได้ เนื่องจากผู้อื่นชื่นชมค่านิยมและความรุ่งเรือง ต้องการที่จะเอาเป็นแบบอย่างและเจริญรอยตาม อย่างไรก็ตาม Soft Power มีจุดอ่อน และอาจจะดำเนินการยากกว่าการใช้ Hard Power ที่มักจะถูกผูกขาดการใช้โดยรัฐเป็นหลัก ในขณะที่ Soft Power อาจจะมีตัวแสดงอื่นเช่น ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actor) สามารถดำเนินการได้เช่นเดียวกัน โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของภาครัฐ นอกจากนี้ Soft Power ใช้เวลาในการสร้างที่ยาวนาน และจะเห็นผลให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ ดังนั้น อย่างที่กล่าวไปเรื่องการจัดทำยุทธศาสตร์หรือนโยบายของแต่ละประเทศ จะมีการพิจารณาแหล่งทรัพยากรของตนเอง รวมทั้งดำเนินนโยบายโดยนำ Soft Power และ Hard Power มาผสมผสานในสัดส่วนที่ต้องการในรูปแบบ Smart Power ตามสถานการณ์และบริบทในแต่ละช่วงเวลา

ยุทธศาสตร์จีนกับการใช้ Soft Power

แม้ว่า Soft Power จะมีใช้กันมานาน แต่นิยามดังกล่าวเพิ่งจะมาเป็นที่นิยมและใช้กันในทศวรรษที่ ๙๐ จากผลงานทางวิชาการของ Joseph Nye ซึ่งในช่วงเวลานั้น ถึงจะมีหลายประเทศได้นำ Soft Power ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และดำเนินนโยบายการต่างประเทศของตนเองมากขึ้น โดยมหาอำนาจหลายประเทศเช่น สหรัฐอเมริกา แม้ยังคงครองความเป็นผู้นำในด้านการใช้ Soft Power แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการไหลเวียนของข้อมูลอย่างรวดเร็ว ทำให้การไหลเวียนของค่านิยม วัฒนธรรม และข้อกำหนดของสังคมโลกเกิดการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่อย่างรวดเร็ว การใช้ Soft Power สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและขยายวงกว้างกว่าในอดีต หากมีการวางแผนร่วมกับการใช้สื่อ เทคโนโลยี และเครื่องมือที่มีอยู่ ได้อย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ จีนเป็นตัวอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สามารถนำ Soft Power มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้การวางแผนยุทธศาสตร์ และกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะด้านการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งทำให้จีนก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจ ที่สหรัฐอเมริกาก็ต้องกลับมาให้ความสนใจ

หากลองย้อนกลับไปมองยุทธศาสตร์ของจีนในด้านการเมืองระหว่างประเทศตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ ๙๐ จะเห็นว่า จีนมีการสร้างแนวความคิดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มีลักษณะเป็น Soft Power อย่างต่อเนื่อง ที่จะดึงดูดนานาชาติให้ชื่นชมจีน และยินดีที่จะร่วมมือกับจีนมากขึ้น เช่น หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน (Non - Interference) หลักการได้รับผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (Win - Win) หรือการให้ความช่วยเหลือแบบไม่กำหนดเงื่อนไข โดยผู้ให้และผู้รับมีสถานะเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักการต่างๆที่ได้กล่าวมา นอกจากจะเป็นการสร้างมาตรฐานและหลักนิยมใหม่ในเวทีระหว่างประเทศ ที่

เดิมถูกครอบงำโดยแนวความคิดของชาติตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ ถูกท้าทายด้วยแนวความคิดแบบใหม่ที่เหมาะสมความเป็นตะวันออกของจีน การใช้ Soft Power ของจีนตามหลักการดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ประเทศจำนวนมาก นอกจากจะมีทางเลือกใหม่แล้ว ยังชื่นชมจีนมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ที่ไม่มีความสามารถที่จะกระทำตามมาตรฐานของประเทศตะวันตกได้ เช่น ในสมัยที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประสบกับวิกฤติทางการเงินเมื่อ ปี ๒๕๔๐ จีนตัดสินใจไม่ลดค่าเงินหยวน ทั้งที่การลดค่าเงินจะเป็นประโยชน์ต่อจีน และจีนสามารถจะกระทำได้ แต่จีนกลับเลือกที่จะไม่ซ้ำเติมปัญหาของประเทศเพื่อนบ้าน โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความเชื่อมั่นและเป็นมิตรกับจีนมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้จีนเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ประเทศต่างๆต้องพึ่งพามากขึ้นด้วย

การใช้ Soft Power เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินยุทธศาสตร์การต่างประเทศของจีน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและผลประโยชน์แห่งชาติของจีน มีการใช้กิจกรรมและเครื่องมือในการดำเนินการหลายรูปแบบ โดยสามารถจำแนกเป็น ๕ ประเภทได้แก่ (Kalathil, online, 2011)

๑. การลงทุนให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำคัญของจีนในการขยายอิทธิพล โดยรูปแบบการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแบบไม่มีเงื่อนไขของจีน ได้รับการตอบรับอย่างดีกับประเทศที่กำลังพัฒนา โดยเฉพาะ ภูมิภาคแอฟริกา เอเชีย และอเมริกาใต้ เนื่องจากรูปแบบการให้ความช่วยเหลือของประเทศตะวันตก มีเงื่อนไขที่ประเทศผู้รับความช่วยเหลือปฏิบัติตาม เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ซึ่งเป็นการบีบบังคับมากกว่ารูปแบบของจีน ที่แสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมและความอ่อนโยน อันนำมาซึ่งความดึงดูดของประเทศเหล่านั้น รวมทั้งสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจีนในเวทีโลกด้วย

๒. การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการรักษาสันติภาพ โดยปกติแล้วการใช้ทรัพยากรทางทหารมักถูกมองว่าเป็น Hard Power แต่ในยุคปัจจุบันทหารสามารถปฏิบัติการที่สร้าง Soft Power ได้เช่นกัน โดยผ่านทางปฏิบัติการที่ไม่ใช่ทางทหาร (Military Operations Other Than War-MOOTW) เป็นการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและปฏิบัติการสันติภาพในประเทศที่ประสบภัย การปฏิบัติการเพื่อสันติภาพและให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม เป็นบรรทัดฐานในสังคมโลกปัจจุบันที่พึงกระทำกัน อีกทั้งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความอ่อนโยน และความรักเมตตาของประเทศในฐานะสมาชิกหลักของประชาคมโลก สำหรับจีน ปัจจุบันได้ส่งกองกำลังรักษาสันติภาพไปปฏิบัติการกิจต่างๆหลายที่ในโลก รวมทั้งส่งหน่วยแพทย์ไปช่วยเหลือประเทศที่ประสบภัยพิบัติต่างๆด้วย

๓. โครงการแลกเปลี่ยนด้านภาษาและวัฒนธรรม การใช้วัฒนธรรม โดยปกติจะถูกมองว่าเป็นเครื่องมือการใช้ Soft Power แต่กิจกรรมทางวัฒนธรรมและภาษาส่วนใหญ่จะไม่สามารถสร้าง Soft Power ได้โดยตรง แต่จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ ความเข้าใจ ความสัมพันธ์ด้วยกันผ่าน

เรื่องราวประวัติศาสตร์ หรือ การนำวัฒนธรรมประเพณีที่เชื่อมโยงกัน รวมทั้งสร้างความนิยมให้กับผู้กระทำ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ ที่จะนำความงาม ความอ่อนโยน และความรุ่งเรือง ให้แปรเปลี่ยนเป็น Soft Power โดยจีน ปัจจุบันมีโครงสร้างสถานะที่ส่งเสริมด้านวัฒนธรรมและภาษาจีน สร้างภาพลักษณ์ และค่านิยมจีนให้เผยแพร่ไปทั่วโลก นอกจากนี้ การดำเนินการเริ่มโครงการหรือความร่วมมือใหม่ๆของจีน ก็จะนำเอาประวัติศาสตร์ละความเชื่อมโยงกันในอดีต มาเกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุขั้นตอนแรก ที่จะแปรเปลี่ยน ความอ่อนโยน ความงาม และความรุ่งเรืองเป็น Soft Power ซึ่งมีดังตัวอย่างโครงการในลักษณะกิจกรรมจำนวนไม่น้อย รวมทั้งโครงการเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันด้วย

๔. การทูตและการมีส่วนร่วมในเวทีต่างประเทศ การทูตเป็นกิจกรรมที่เป็นช่องทางโดยตรงในการสื่อถึง Soft Power เป็นหลักทางการทูตแนวใหม่ของจีน ที่ยึดหลักการไม่แทรกแซง ในกิจการภายในของประเทศอื่น ทำให้จีนได้รับความนิยมและการสนับสนุนมากขึ้นจากประเทศอื่น รวมทั้งทำให้จีนสามารถเข้าถึงประเทศเหล่านั้นได้มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศคู่กรณีหรือมีปัญหาประเทศตะวันตก นอกจากนี้ จีนยังเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมสัมมนาและประชุมระหว่างประเทศ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการเป็นผู้นำที่ได้รับการสนับสนุนและเป็นผู้นำที่ดี อีกทั้งสร้างภาพลักษณ์ด้วยการเยือนระหว่างผู้นำหลายระดับ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในเชิงการทูต

๕. ความร่วมมือพหุภาคี การดำเนินนโยบายต่างประเทศ รัฐบาล และองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบพหุภาคี เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่รัฐจะส่งสัญญาณของความอ่อนโยนและความงาม ที่จะทำให้เกิด Soft Power ได้ เนื่องจากเวทีระหว่างประเทศ ประกอบด้วยสมาชิกจากหลายชาติ ปราศจากการดำเนินการโดยลำพัง พร้อมทั้งดำรงซึ่งกฎหมายระหว่างองค์กรและความเคารพต่อสมาชิกอื่น โดยสมาชิกจะต้องรับฟังผู้อื่น และต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกอื่นด้วยเช่นกัน อันจะแสดงออกต่อการใช้ Soft Power ในลักษณะร่วมกัน การอยู่ภายใต้กรอบหรือกฎระเบียบขององค์กรระหว่างประเทศ จะทำให้ประเทศต่างๆต้องดำเนินการรักษาผลประโยชน์ของตนให้อยู่ภายในระบบ และไม่ใช้วิธีการก้าวร้าวและรุนแรงเป็นภัยต่อรัฐอื่น ปัจจุบันจีนเป็นศูนย์กลางขององค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กร มีบทบาทนำในเวทีระหว่างประเทศในระดับพหุภาคี รวมทั้งสถาปนาก่อตั้งความร่วมมือองค์กรระหว่างประเทศใหม่ในระดับภูมิภาค เช่นองค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ และความร่วมมือจีนแอฟริกา เป็นต้น

นอกจากรูปแบบเครื่องมือในการใช้ Soft Power ของจีนที่ได้กล่าวมา ในยุคของข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีการสื่อสาร มีความสำคัญต่อการใช้ Soft Power ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ กระจายไปในวงกว้างไปจนถึงระดับประชาชน ให้เกิดการรับรู้การดำเนินทางกิจกรรมต่างๆเช่นเดียวกัน อันทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อประเทศที่ใช้ Soft Power รัฐบาลจีนมองเห็นความสำคัญของปัจจัยนี้ จึงมีการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากในการใช้สื่อผ่านองค์กรที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลจีน เช่น สถานีโทรทัศน์แห่งชาติจีน สำนักข่าวซินหัว ในการจัดตั้งศูนย์ประชาชาติต่างๆ และนำเสนอในภาษาต่างประเทศ สร้างค่านิยมการใช้สื่อในรูปแบบของจีน ให้เผยแพร่ไปยังประเทศอื่นๆให้สนใจจีน รูปแบบการทำงานของจีนอีกด้วย

จากที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องของพลังอำนาจตามแนวความคิดของ Nye และรูปแบบการใช้ Soft Power ของจีน จะพบว่า ที่ผ่านมา จีนกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายต่างประเทศโดยการใช้ องค์ประกอบ Smart Power โดยมีสัดส่วนของการใช้ Soft Power มากกว่า Hard Power ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แนวความคิด Soft Power มาช่วยในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ จะทำให้สามารถคาดการณ์ถึงรูปแบบของยุทธศาสตร์และการดำเนินนโยบายของจีนในอนาคตได้ สำหรับการวิจัยฉบับนี้จะใช้แนวความคิดเรื่อง Soft Power ในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมว่า จะมีการดำเนินการในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร ในบทที่ ๔

หลักการทฤษฎีและการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ

การศึกษาด้านยุทธศาสตร์และการดำเนินการด้านนโยบายการต่างประเทศของจีนมีหลายสำนักความคิดใช้ทฤษฎีในการวิเคราะห์แตกต่างกันไป ในการวิจัยฉบับนี้ จะใช้ทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (Neo-Realism) มาใช้เป็นกรอบในการคิดวิเคราะห์ถึง ปัจจัย สาเหตุ ผลประโยชน์ และเป้าหมายของยุทธศาสตร์ เส้นทางสายไหมทางทะเล ประกอบกับการใช้ทฤษฎีแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism) มาใช้ในการอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลง ความร่วมมือ และ แนวโน้ม การพัฒนาสร้างความร่วมมือของประเทศที่อยู่ใน ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนในอนาคต

๑. ทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (Neo-realism) เป็นแนวความคิดตามสำนักคิดสัจนิยม ซึ่งมีแนวความคิดพื้นฐานคล้ายกับแนวความคิดสัจนิยมเก่า คือทั้งความคิดสัจนิยมใหม่และเก่า ต่างให้ความสำคัญกับรัฐอย่างมาก โดยจะมองว่ารัฐเป็นตัวแสดงหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยตัวแสดงอื่นเช่น บุคคล องค์กรระหว่างประเทศ หรือ NGOs มีความสำคัญต่อระบบระหว่างประเทศน้อยมาก สำหรับการเมืองในโลก นั้นจะเป็นอนาธิปไตย โดยรัฐจะต้องแสวงหาการเอาตัวรอดและ อำนาจเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนเอง รวมทั้งตอบโต้ภัยคุกคามเพื่อรักษาอำนาจแห่งรัฐไว้ ในลักษณะแบบประเทศหนึ่งได้ประโยชน์ประเทศหนึ่งเสียประโยชน์ (Zero Sum Game)

โดยนักวิชาการที่ได้รับการยอมรับ เช่น Hans Morgenthau ที่เป็นนักคิดแนวสังคมนิยม เดิม ได้อธิบายไว้ว่า มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว ความเกลียดชังครอบงำ โดยธรรมชาติ จะคำนึงถึงผลประโยชน์และแสวงหาอำนาจให้กับตัวเองอันจะนำไปสู่ความขัดแย้งต่อสู้ ซึ่งพฤติกรรมมนุษย์จะ เชื่อมและส่งผลไปยังพฤติกรรมและการตัดสินใจของรัฐ โดยมีปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเมืองระหว่าง ประเทศคือ เรื่องอำนาจ เพื่อดำรงไว้เพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของรัฐ (Morgenthau, 1978)

ขณะที่ Kenneth Waltz เป็นนักวิชาการสายสังคมนิยมใหม่มองว่า ระบบมีความสำคัญ อย่างมาก หากต้องการทำความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีสถานะเป็นอนาธิปไตย Waltz ให้ความสำคัญกับดุลยภาพแห่งอำนาจ (Balance of Power) ของมหาอำนาจ โดยมองว่า มหาอำนาจเป็นผู้มีบทบาทต่อการเมืองระหว่างประเทศ หากดุลอำนาจของมหาอำนาจมีการ เปลี่ยนแปลง ระบบก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย การมีสองขั้วอำนาจจะมีความมั่นคงกว่าหลายขั้ว อำนาจ เพราะสามารถคาดเดาสถานการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ง่ายกว่าระบบหลายขั้วอำนาจ (Waltz, 1979) โดย Waltz ได้เผยว่า รัฐไม่ควรแสดงอำนาจมากเกินไป แต่ควรรักษาดุลยภาพของ ระบบในระดับหนึ่ง เพื่อความอยู่รอดและความมั่นคงของตนเอง สำหรับอำนาจในแนวความคิดของสัง กนิยมใหม่ ซึ่งเป็นเพียงเครื่องมือที่จะนำไปสู่เป้าหมายหลัก คือความอยู่รอด

โดยสรุป จุดต่างของสังคมนิยมใหม่กับสังคมนิยมเดิมคือ สังคมนิยมใหม่จะมองว่า ระบบเป็น อนาธิปไตยและหน่วยต่างๆมีอิสระต่อกัน โดยโครงสร้างมีความสำคัญ จะส่งผลต่อพฤติกรรมและผลที่ จะเกิดขึ้นระหว่างรัฐ และเน้นโครงสร้างของระบบในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ในขณะที่สังคมนิยม เดิมมองว่า ธรรมชาติของมนุษย์เป็นปัจจัยในการกำหนดพฤติกรรมของรัฐ โดยจะเน้นรัฐเป็นหลักในการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์

ในการวิเคราะห์สาเหตุที่ผลักดันให้จีนต้องเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ใช้กรอบแนวความคิดหลักของสังคมนิยมใหม่ในการวิเคราะห์ คือ

ระบบระหว่างประเทศ เป็นอนาธิปไตย และ Security Dilemma ไม่สามารถ หลีกเลียงได้ เนื่องจากรัฐมีความอ่อนไหวต่ออำนาจระหว่างกันกับรัฐอื่น เช่น การที่จีนก้าวขึ้นเป็น มหาอำนาจเป็นอันดับ ๒ ของโลก ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบขั้วอำนาจแบบดุลยภาพ

นโยบายต่างประเทศ มีเป้าหมายเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ และอำนาจใน เวทีระหว่างประเทศเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญของประเทศมหาอำนาจ โดยลำดับความสำคัญเร่งด่วน ของผลประโยชน์แห่งชาติ จะถูกกำหนดโดยสถานะในการเมืองระหว่างประเทศของรัฐนั้น ในการที่ มหาอำนาจอันดับสองต้องการจะรักษาดุลยภาพแห่งอำนาจกับมหาอำนาจอันดับหนึ่ง การหาพันธมิตร ทางยุทธศาสตร์มีความเร่งด่วนมากกว่าผลประโยชน์ของเศรษฐกิจ

การแข่งขันกันระหว่างประเทศมหาอำนาจ จะดำเนินไปในลักษณะฝ่ายหนึ่งได้ ฝ่ายหนึ่งต้องเสีย (Zero Sum Game) ความขัดแย้งทางโครงสร้างระหว่างมหาอำนาจเก่า กับ มหาอำนาจใหม่ เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อใดที่ยุทธศาสตร์และพันธมิตรมีปัญหา ไม่สามารถ ดำเนินการต่อไปได้ การแข่งขันจะเปลี่ยนแปลงกลับมาเป็นการหาพันธมิตรเข้าหาตนเองให้มากขึ้น

หากมองในภาพรวมตามทฤษฎีจะเห็นว่า การสร้างกลุ่มความร่วมมือพหุภาคีโดยการ เชื่อมโยงตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ใช้เพื่อรักษา เสถียรภาพและความมั่นคงของจีน โดยการสร้างพันธมิตรเพื่อแข่งขันกับมหาอำนาจอื่น เพื่อคงไว้ซึ่ง สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และรักษาสถานะของจีนในการเมืองระหว่างประเทศ

๒. ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ โดยมีคำอธิบายจากนักวิชาการที่ได้รับการยอมรับ อย่างเช่น Norman Angell อธิบายแนวคิดของเสรีนิยมว่า การพัฒนาให้ทันสมัย จะทำให้รัฐต่างๆต้องพึ่งพา ความช่วยเหลือจากรัฐอื่น จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ (Angell, 1933 : 137) เสรีนิยมใหม่ โดยเชื่อว่า กิจกรรมที่สร้างความเชื่อมโยงอย่างมาก จะ ทำให้ประชาชนในรัฐต่างๆ มีค่านิยมและมีเอกลักษณ์ร่วมกัน จะปูทางไปสู่ความสัมพันธ์ที่ร่วมมือกัน อย่างมีสันติภาพ สงครามยากที่จะเกิดขึ้น เพราะทุกคนจะรู้ว่า สงครามเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์ ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมองว่า อำนาจเป็นสัญลักษณ์ของความสามารถในการเปลี่ยนแปลง สำหรับ แนวความคิดแบบเสรีนิยมใหม่นี้ ตัวแสดงจะไม่ใช่เพียงแต่รัฐเท่านั้น จึงให้ความสำคัญกับตัวแสดงอื่น เช่น องค์กรระหว่างประเทศ หรือ NGOs ด้วย

ข้อสรุปของแนวคิดที่สำคัญ ของทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ในปัจจุบัน จะนำมากำหนดกรอบใน การวิเคราะห์ตามแนวความคิดดังนี้คือ

เสรีนิยมใหม่ จะมองว่า การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างรัฐบาลจะมีมากขึ้น จะทำให้เกิด ความไว้วางใจระหว่างกัน และสามารถลดความหวาดระแวงระหว่างกัน อันจะนำไปสู่สันติภาพ

การสร้างสถาบันหรือองค์กรระหว่างประเทศ จะทำให้รัฐจัดการกับปัญหาได้ดีขึ้น โดยองค์กร จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสาน ในการสร้างความร่วมมือในความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ และเน้นหลักการรักษาระเบียบ

เสรีนิยมใหม่จะมีองค์กรความร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) และให้ความสำคัญกับความมั่นคง มากกว่าการเพิ่มขีดความสามารถทางการทหารของตนเอง

แนวความคิดเสรีนิยมใหม่ยังชี้ให้เห็นว่า ประเทศที่ต้องการนำเศรษฐกิจของตนเองไปสู่ การแข่งขันของระบบทุนนิยม จำเป็นต้องอาศัยกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาค เพื่อนำไปสู่ความ ร่วมมือแบบพหุภาคีในระดับโลกต่อไป ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่า การรวมกลุ่มระดับภูมิภาค หรือแม้แต่ ระดับทวิภาคี จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความร่วมมือสามารถเน้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างกันได้ โดยผ่านข้อตกลงพร้อมกัน หรือผ่านความร่วมมือจัดตั้งเศรษฐกิจภูมิภาค ทั้งในรูปแบบการค้าเสรี (Free Trade Area) หรือสหภาพศุลกากร (Custom Union) การเปิดเสรีด้านการค้าระหว่างกัน จะ เป็นประโยชน์ต่อประเทศสมาชิก เนื่องจากสามารถเข้าถึงตลาดซึ่งกันและกันได้ และเมื่อประเทศต่างๆ ประสบความสำเร็จในข้อตกลงทางการค้าและการลงทุนในระดับภูมิภาคแล้ว การจัดทำข้อตกลงพหุ ภาคีในระดับโลก อย่างเช่น ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก ก็จะทำได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม มี บางส่วนมองว่า การรวมตัวกันของกลุ่มหรือภูมิภาคขึ้นนั้น จะเกิดปัญหาการประสานความร่วมมือ ระดับโลก เพราะว่าการแยกเศรษฐกิจโลกออกเป็นกลุ่มๆ จะเพิ่มความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม โดยเฉพาะ ประเทศเศรษฐกิจหลักแต่ละกลุ่มความร่วมมือ และในที่สุด ข้อตกลงพหุภาคีระดับโลก จะไม่อาจบรรลุ วัตถุประสงค์ได้ง่าย เนื่องจากประเทศต่างๆ เน้นไปให้ความสำคัญกับความมั่นคงระดับภูมิภาคหรือ ระดับทวิภาคีมากกว่า โดยทฤษฎีเสรีนิยมใหม่นี้ ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงความ ร่วมมือในกรอบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล เพราะทฤษฎีนี้ สามารถอธิบาย และทำให้ คาดคะเนแนวโน้มความร่วมมือระหว่างรัฐได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ

การทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ

ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนถือว่าเป็นเรื่องใหม่ เริ่มมีการกล่าวอย่าง เป็นทางการเมื่อปี ๒๕๕๖ โครงการและนโยบายต่างๆ อยู่ในระยะเริ่มต้นของการดำเนินการ ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีในการทำวิจัยในหัวข้อนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงนำเอาบทความทางวิชาการและเอกสาร ทางการประชุมที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลมาใช้ในการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

๑. **Shannon Tiezzi** บทความจากเว็บไซต์นิตยสาร The Diplomat เรื่อง China's New Silk road Vision Revealed, May 09, 2014,

จากบทความของ Shannon Tiezzi จาก The Diplomat ได้วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ เส้นทางสายไหม New Silk Revealed ที่ประกอบด้วย เส้นทางสายไหมทางบก (Land Silk Road) และเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road) ว่า เป็นความพยายามของจีนที่จะมุ่งสู่ระดับโลก และกลับไปเป็นอาณาจักรศูนย์กลาง (Middle kingdom) ที่เชื่อมโลกด้วยการแลกเปลี่ยนทาง การค้าและวัฒนธรรม โดยยุทธศาสตร์นี้ จีนใช้ความช่วยเหลือเป็นเครื่องมือในการสร้างความร่วมมือ

เช่น การสร้างทางรถไฟและท่าเรือเพื่อเชื่อมเส้นทางเข้าด้วยกัน รวมทั้งจะถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับประเทศที่สำคัญตามเส้นทางสายไหม เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกับถึงประเทศเส้นทางสายไหม นอกจากนี้ จีนมุ่งหมายที่จะใช้สกุลเงินหยวนเป็นสกุลเงินหลักในการทำการค้าแลกเปลี่ยนระหว่างกันกับประเทศในเส้นทางสายไหม ซึ่งจีนไม่ได้หวังเพียงสร้างเส้นทางเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยุทธศาสตร์ของจีนหวังที่จะสร้างประชาคมใหม่ขึ้นมา

๒. ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ประธาน Asian Peace and Reconciliation Council ปาฐกถาในหัวข้อเรื่อง Reviving The Silk Road : A Dialogue with Asian Leaders ณ การประชุม BOAO Forum เมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๗

จากคำกล่าว ปาฐกถาของ ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ได้แสดงความคิดเห็นกับยุทธศาสตร์การนำเส้นทางสายไหมของจีน ว่าเส้นทางสายไหมในอดีตมีความสำคัญมาก ไม่เพียงแต่เป็นเส้นทางทางการค้าหลักระหว่างเอเชียไปยุโรป แต่ยังเป็นเส้นทางแห่งการแลกเปลี่ยนความคิด วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อทางศาสนา โดยหากจะฟื้นเส้นทางสายไหมขึ้นมาใหม่ มีสิ่งที่ควรทำ ๓ ประการ และสิ่งที่ไม่ควรทำอีก ๓ ประการ ดังนี้

สิ่งที่ควรกระทำ

๑. ควรใช้เส้นทางสายไหมเป็นจุดศูนย์กลางเชื่อมโยงทางการคมนาคมระหว่างเมืองหลักๆ ของแต่ละทวีป การสร้างความเชื่อมโยงทางคมนาคม นอกจากทางถนนและรางแล้ว ยังรวมถึงท่อแก๊สและการขนส่งพลังงานอีกด้วย ส่วนในทางทะเล ซึ่งเป็นการคมนาคมหลักที่ใช้ในการขนส่งสินค้า ก็จะมีประสิทธิภาพขึ้นไปอีก จึงนำมาซึ่งการเชื่อมโยงการคมนาคมทางบก ประกอบกับแผนการสร้างท่าเรือตามเมืองต่างๆ ที่สำคัญ ตามแนวเส้นทางสายไหมทางทะเล นอกจากนี้ การสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเล อาจจะช่วยลดความขัดแย้งจากการอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะทะเลจีนใต้ หากประเทศต่างๆ หันมาสนใจสร้างความร่วมมือที่เป็นประโยชน์แทน

๒. การสร้างโครงสร้างพื้นฐานของโครงการเส้นทางสายไหม จะต้องดำเนินการในส่วนของการก่อสร้าง(Hardware) และระบบการจัดการและองค์ความรู้ (Software) รวมทั้งระบบต่างๆที่เกี่ยวข้อง ให้มีความพร้อมรองรับการแลกเปลี่ยนและหมุนเวียนของคนและสินค้าที่มากขึ้น เพื่อพร้อมให้โครงการเส้นทางสายไหมเกิดขึ้นได้จริง

๓. การส่งเสริมความร่วมมือกันจัดการในเรื่องของเขตแดน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หากมีการใช้เขตแดนที่เป็นที่ยอมรับกัน หรือแผนที่ที่ได้รับการยอมรับร่วมกัน ก็จะสามารถสร้างสถานะที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้า

สิ่งที่ไม่ควรกระทำ

๑. ไม่ควรนำเส้นทางสายไหมมาก่อตั้งเป็นสถาบันหรือองค์กรระหว่างประเทศที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ โดยควรดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายและความอ่อนตัวเช่นในอดีตมากกว่า เนื่องจากในปัจจุบัน มีองค์กรระหว่างประเทศจำนวนมากอยู่แล้วที่สามารถทำหน้าที่ได้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้ง องค์กรความร่วมมือเอเชีย-โอเชียเชีย ประชาคมความร่วมมือทางเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Community) และ ASEAN+China เป็นต้น

๒. ไม่ควรนำเส้นทางสายไหมไปเกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศของมหาอำนาจ ควรจะคงแนวความคิดว่า เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางแห่งการค้าและอารยธรรมไว้

การสร้างเส้นทางสายไหม ไม่ควรให้ประโยชน์แก่เฉพาะบางประเทศหรือคนบางกลุ่ม ประโยชน์ที่ได้จากการร่วมสร้างโครงการเส้นทางสายไหม ควรกระจายไปถึงทุกประเทศในเส้นทางสายไหม โดยเฉพาะคนในพื้นที่ด้วย

๓. รศ.ดร.อักษรศรี พานิชสาส์น ผอ.วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) บทความเรื่องการปลูกคีนซีพ Maritime Silk Road ของผู้นำจีน

บทความของ รศ.ดร.อักษรศรี ฯ ได้วิเคราะห์ว่า จีนต้องการใช้เส้นทางสายไหม ตามแนวทางการคิดของ Soft Power Diplomacy ของผู้นำจีน เพื่อเป็นเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ในมิติ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการต่างประเทศ เน้นสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อจีน และกระชับความสัมพันธ์ พร้อมลดความขัดแย้งระหว่างประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศในกลุ่ม ASEAN โดยโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อจีนยุค ใหม่ในการบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของจีนทั้งในประเทศและต่างประเทศ การผลักดันเส้นทางสายไหมทางทะเล นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่ามาใช้ วาทกรรมความฝันของชาวจีน (Chinese Dream) เป็นจริง และแสดงความยิ่งใหญ่ในฐานะศูนย์กลางของเส้นทางสายไหมอย่างครั้งในอดีต ขณะที่เป้าหมายยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ จีนต้องการรักษาสถานะของตัวเองในภูมิภาคนี้ และเพิ่มบทบาทโดยเชื่อมโยงตนเองเข้ากับภูมิภาคอื่น เพื่อคานอำนาจกับมหาอำนาจเดิม โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา

แม้ว่าโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลจะมีแนวคิดที่ดี ที่สร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือที่ดีต่อกันในหลายมิติ อย่างไรก็ตาม ยังมีความไม่ชัดเจนหลายประการของโครงการนี้ เช่น

๓.๑ เส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ ๒๑ ยังมีข้อกำหนดที่ไม่ชัดเจน อีกทั้งแผนการดำเนินงานยังไม่เป็นรูปธรรม

๓.๒ รูปแบบความร่วมมือของความร่วมมือเส้นทางสายไหมจะเป็นไปในลักษณะใด ยังเป็นรูปแบบสถาบัน ข้อตกลง หรือการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น

๓.๓ ปัจจุบัน ยังมีกรอบความร่วมมือระดับพหุภาคีในด้านต่างๆระหว่างจีนกับอาเซียนรวมทั้งประเทศอื่นๆอยู่ และเป็นจำนวนไม่น้อย โดยโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเล จะมีการทับซ้อนกับเส้นทางที่มีอยู่แล้วหรือไม่ รวมทั้งมีความเชื่อมโยงอย่างไร หากไม่เชื่อมโยง จะดำเนินงานอย่างไร นอกจากนี้ประเทศที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับจีน ควรให้ความสำคัญระดับกรอบความร่วมมือใดก่อน

๓.๔ โครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลเกี่ยวข้องกับข้อยกเว้นหลายมิติ อีกทั้งอยู่ในห้วงเริ่มต้น ดังนั้นจึงควรหากกลไกในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับร่วมกัน โดยไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นผู้นำ

๓.๕ เส้นทางสายไหมเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศและความมั่นคง โดยเฉพาะในเรื่องข้อพิพาทพื้นที่ทางทะเล จึงจำเป็นต้องหากกลไกหลักปฏิบัติที่สอดคล้องและเป็นไปตามกฎระเบียบตามข้อตกลงระหว่างประเทศอย่างเคร่งครัด บนพื้นฐานหลักความไว้วางใจต่อกัน (Mutual Trust)

กรอบความคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (Neo-Realism) มาเป็นใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ถึงที่มาสาเหตุ และปัจจัย ที่ผลักดันให้จีนต้องคิดค้นและเสนอยุทธศาสตร์ใหม่ เนื่องจากการแข่งขันในการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจในโลก ส่งผลต่อดุลยภาพและสถานะของจีนในภูมิภาคและโลก จีนจึงต้องหาแนวทางในการรักษาอิทธิพลของตนเอง เพื่อดำรงไว้ซึ่งความอยู่รอดและผลประโยชน์แห่งชาติ ในโครงสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความเป็นอนาธิปไตย ในขณะที่รูปแบบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล มีลักษณะเป็นการใช้ Soft Power นำในการดำเนินนโยบายต่างๆ ในการสร้างความดึงดูดให้ผู้อื่นกระทำตาม มากกว่าการใช้ Hard Power ในการบีบบังคับ หากพิจารณา Soft Power ในความหมาย Joseph Nye ผู้ริเริ่มแนวความคิดนี้ได้ให้ความหมายของ Soft Power ว่าเป็นความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นต้องการในสิ่งที่เราต้องการ เป็นความสามารถในการดึงดูดใจ และการดึงดูดใจมักนำไปสู่การยอมรับ การยอมรับมีความหมายในแง่บวก ซึ่งมักจะหมายถึงการเห็นพ้องต้องกัน และรัฐมักจะใช้เป็นเครื่องมือในการวางนโยบายและการปรับใช้กระแสนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำกรอบทฤษฎี Soft Power ซึ่งริเริ่มโดย Nye มาใช้ในการอธิบาย วิเคราะห์และคาดการณ์แนวโน้ม ว่า จีนดำเนินยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลอย่างไร และจะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อภูมิภาคในอนาคต นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neo-Liberalism) มาช่วยประกอบในการวิเคราะห์รูปแบบความร่วมมือต่างๆที่จะเกิดขึ้น และแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค พร้อมหาแนวทางเตรียมการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อไทยและอาเซียน จากการจีนดำเนินยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

สรุป

จากการศึกษาและพิจารณาหลักการ ทฤษฎี รวมทั้งทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน สามารถสรุปหลักการที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนได้ดังนี้ ในการวิเคราะห์ปัจจัย สาเหตุและเป้าหมายที่ผลักดันให้จีนริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลในบทที่๓จะใช้ทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (Neo-Realism) เป็นกรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์ ส่วนในบทที่๔ จะใช้หลัก Soft PowerของNyeวิเคราะห์แนวทางการดำเนินการของยุทธศาสตร์นี้ รวมทั้งแนวโน้มเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สุดท้ายในส่วนของแนวทางดำเนินการของไทยในอนาคตในบทที่๕ จะใช้ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism)ช่วยประกอบการวิเคราะห์รูปแบบความร่วมมือที่ไทยจะสามารถกำหนดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์นี้ได้

บทที่ ๓

ที่มาและเป้าหมายของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เส้นทางสายไหม หากอิงตามประวัติศาสตร์มีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น ถือว่าเส้นทางสายไหมนี้เป็นสะพานแลกเปลี่ยนการค้าขายและวัฒนธรรมระหว่างชาติตะวันออก กับตะวันตก นอกจากนี้ ยังนับเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของภูมิภาคเอเชีย โดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เป็นผู้นำเสนอขึ้น เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐ ปีความร่วมมืออาเซียน-จีน โดยให้มีการริเริ่มฟื้นฟูเส้นทางสายไหมทางทะเลอีกครั้ง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่กระชับระหว่างประชาชนในภูมิภาค ยิ่งไปกว่านั้น เส้นทางสายไหมทางทะเล ศตวรรษที่ ๒๑ เป็นยุทธศาสตร์ที่จีนริเริ่มขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมบรรยากาศของความร่วมมือที่กระชับระหว่างประเทศในภูมิภาค โดยให้ความสำคัญกับการวางแผน และการสร้างเส้นทางเศรษฐกิจโดยการฟื้นฟูเส้นทางสายไหมทางทะเล เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศต่างๆ เช่นในอดีต รวมทั้งปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติและสถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค ในสถานการณ์ที่จีนเผชิญกับปัญหาภัยคุกคามทั้งในและนอกประเทศมากขึ้น สำหรับใน บทที่ ๓ นี้ จะทำการวิเคราะห์ถึงที่มาและสาเหตุที่ผลักดันให้จีนต้องดำเนินยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม ในกรอบของหลักทฤษฎีที่ได้กล่าวมาในบทที่ ๒

ประวัติศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล

เส้นทางสายไหมทางทะเล หมายถึง เส้นทางคมนาคมทางทะเลที่เชื่อมต่อระหว่างจีนกับภูมิภาคอื่นๆ ของโลก เพราะนอกจากผ้าไหมจีนจะส่งออกผ่านเส้นทางคมนาคมทางบก ผ่านแผ่นดินใหญ่สู่เอเชียกลาง เอเชียตะวันตก แอฟริกา และยุโรปแล้ว ยังได้อาศัยเส้นทางคมนาคมทางทะเลส่งออกสู่ดินแดนอื่นๆ ในโลกด้วย ต่อมา เครื่องเคลือบดินเผาที่มีชื่อเสียงของจีน ก็ถูกส่งออกผ่านเส้นทางคมนาคมทางทะเลนี้ เครื่องยาหอมของโลกตะวันตก ก็ถูกนำเข้ามาจีนผ่านเส้นทางนี้เช่นกัน (ไสว วิศวานันท์ และ วรณรัตน์ ท่าห้อง, ออนไลน์, ๒๕๕๗)

เส้นทางสายไหมทางทะเลกำเนิดขึ้นในยุคจักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ โดยเส้นทางหลักเริ่มต้นจากทางทะเลจีนใต้ ไปทางตะวันตก นอกจากนี้ ยังมีอีกเส้นทางหนึ่ง ที่เริ่มจากจีนมุ่งสู่ตะวันออกสู่คาบสมุทรเกาหลีและหมู่เกาะของญี่ปุ่น เรียกชื่อว่า “เส้นทางทะเลตะวันออก” ซึ่งเป็นเส้นทางทะเลสายรอง อิงตามบันทึกทางประวัติศาสตร์ว่าด้วยภูมิศาสตร์ยุคฮั่น ได้บันทึกถึงรายละเอียดที่พระเจ้าฮั่นอู่ตี้จัดส่งทูตและรับสมัครพ่อค้าพาณิชย์ออกทะเลเพื่อทำการค้าขายในแถบนี้ โดยระบุรายละเอียดเส้นทางขาไปไว้ว่า จุดเริ่มต้นของเส้นทาง สามารถออกจาก ยี่เรือหนาน (คือภาคกลางของเวียดนามในปัจจุบัน) หรือไม่ก็ สวีเหวิน (ซึ่งอยู่ในมณฑลกว่างตงในปัจจุบัน) เหวอผู้ (ซึ่งอยู่ในมณฑลกว่างซีในปัจจุบัน) มุ่งสู่ทางใต้ ตามเส้นทางฝั่งตะวันออกที่คาบสมุทรอินโดจีน ใช้เวลา ๕ เดือนก็สามารถมาถึงตูหยวน ในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (หรือคือ Rach Gia ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของเวียดนามในปัจจุบัน) จากนั้น เลียบฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรอินโดจีนมุ่งขึ้นเหนือ ใช้เวลา ๔ เดือน ก็จะถึงอิทธิลู่ ซึ่งอยู่ตอนปลายของแม่น้ำโขงตอนล่าง (คือจังหวัดนครปฐมของไทยในปัจจุบัน) จากจุดนี้ มุ่งลงทางใต้ เลียบฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรมาลายู ใช้เวลาประมาณ ๒๐ วันก็จะถึงจันทลี (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประเทศไทยปัจจุบัน) จากจุดนี้ ต้องขึ้นฝั่งข้ามช่องแคบบนเส้นทางบก เดินเท้า ๑๐ กว่าวัน ไปถึงนครหลู (Tenasserim หรือ ตะนาวศรี ทางตอนใต้ของประเทศเมียนมาในปัจจุบัน) แล้วจึงเดินทางโดยเรือสู่ตะวันตกในมหาสมุทรอินเดีย ใช้เวลา ๒ เดือนกว่าจึงถึงหวงจื่อกว้อ (Kanchipuram บนฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ในทะเลอินเดียปัจจุบัน) ส่วนรายละเอียดเส้นทางขากลับเริ่มจาก หวงจื่อกว้อมุ่งไปทางใต้ ถึงประเทศศรีลังกาปัจจุบัน จากนั้นจึงมุ่งสู่ตะวันออก ใช้เวลา ๘ เดือน ถึงช่องแคบมะละกา แวะจอดพักเรือที่ฝิจง (คือเกาะพีชาน ด้านตะวันตกของสิงคโปร์ในปัจจุบัน) หลังจากนั้น ช่วงสุดท้ายของการเดินทาง ใช้เวลานานกว่าสองเดือน ในการเดินทางจากฝิจงสู่อำเภอเซียงหลิง ในเวียดนามปัจจุบัน (ไสว วิศวานันท์ และ วรรณรัตน์ ทำห้อง, ออนไลน์, ๒๕๕๓)

ภายหลังจากเปิดเส้นทางเดินเรือสู่อินเดียในยุคต้นราชวงศ์ฮั่นแล้ว ต่อมาภายหลังราชวงศ์ซ่ง เนื่องจากมีการทำสงครามบริเวณเส้นทางสายไหมบกซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ ทำให้ขัดขวางการทำเศรษฐกิจของจีน ทำให้ทะเลกลายเป็นเส้นทางหลักในการทำเศรษฐกิจแทน ส่งผลให้ภาคใต้ของจีนพัฒนาอย่างรวดเร็ว และทำให้ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเคลื่อนลงสู่ทางใต้ เส้นทางทะเลซึ่งเชื่อมโยงจากกว่างโจว ฉวนโจว และหางโจว มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเดินทางโพ้นทะเลนับวันยิ่งมีพัฒนาการ จากทะเลใต้สู่ทะเลอาหรับ ไปไกลถึงฝั่งทะเลตะวันตกของทวีปแอฟริกา ในสมัยราชวงศ์ซ่งนั้น จีนได้มีการติดต่อทำการซื้อขายกับยุโรป ในขณะที่ทำการติดต่อค้าขายและเปลี่ยนสินค้าทางทะเล ก็ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ วัตถุศิลปะและสินค้า ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและความเชื่อ หรือแม้กระทั่งความคิดและศิลปะ ก็ได้รับอิทธิพลเช่นกัน จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของญี่ปุ่น เกาหลี รวมไปถึงทางเอเชียตะวันออก ด้วย

แผนภาพที่ ๓-๑ แผนที่การเดินทางเรือของจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งหยวน

ที่มา: องค์การUNESCO, online, 2014

ขอบเขตที่กว้างขวางเช่นนี้ ทำให้เส้นทางติดต่อการค้าในขอบเขตดังกล่าว เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล ซึ่งนอกจากจะเป็นนิยามความหมายกว้างๆ หมายถึง เส้นทาง การติดต่อการค้าและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมบนเส้นทางยาวไกล ที่แผ่ขยายจากแผ่นดินใหญ่ในทวีปเอเชีย ถึงยุโรป ตลอดไปจนถึงทวีปแอฟริกาเหนือ-ใต้ แล้ว เส้นทางสายไหมทางทะเล ยังหมายรวมถึงเส้นทางสายไหมทางตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงราชวงศ์เหนือ-ใต้ มีบทบาทสำคัญมากขึ้นในช่วงปลายราชวงศ์หมิง และเส้นทางสายไหมทางใต้ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมหลักในช่วงเวลาต่อมา แทนที่เส้นทางตะวันตกเฉียงเหนือ ในยุคปลายของราชวงศ์หยวน

เมืองที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางสายไหมทางทะเล คือ เมืองฉวนโจว โดยในปีพุทธศักราช ๒๑๗๓ ได้มีการก่อตั้งบริษัทเรือเมืองฉวนโจวขึ้นในช่วงสมัยราชวงศ์ซ่ง ทำให้การค้าระหว่างประเทศของเมืองฉวนโจวนั้นเจริญรุ่งเรืองมาก แต่ก็ยังไม่สามารถเทียบได้กับกว๋างโจวและ หิงโป เพราะหากพิจารณาจากเส้นทางเดินเรือแล้ว ทางผ่านทางทะเลจีนใต้หรือแถบมหาสมุทรอินเดีย จำเป็นต้องเสียภาษีต่อต้านศุลกากรเมืองกว๋างโจว หากเดินเรือผ่านประเทศเกาหลี ญี่ปุ่นจะต้องเสียภาษี

ต่อต้านศุลกากรเมืองหนิงโป ส่วนเรือผ่านทางด่านศุลกากรของเมืองฉวนโจวนั้นมีไม่มาก จนกระทั่งถึงช่วงกลางสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ ได้รับอิทธิพลของการค้าจากต่างประเทศ ทำให้มีการพัฒนาเรื่องการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น แม้ว่าจะประสบปัญหาอยู่บ้าง จนกระทั่งปี พุทธศักราช ๒๑๗๓ เมืองฉวนโจวได้ทำการก่อตั้งบริษัทเรืออย่างเป็นทางการ หลังจากที่มีการเปิดท่าเรือ ความเจริญก็เริ่มเข้ามาสู่เมืองฉวนโจวอย่างต่อเนื่อง อีกร้อยปีถัดมา เมืองฉวนโจวถูกสร้างเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศที่มีความโดดเด่นมาก ช่วงเวลาที่เส้นทางสายไหมทางทะเลมีความเจริญรุ่งเรืองมากเป็นอันดับหนึ่งในตะวันออก ถูกกล่าวว่าเป็น “ยุคของเมืองฉวนโจว” หลังจากในเมืองฉวนโจวมีการสร้างบริษัทเรือ ทำให้การค้าของราชวงศ์ซ่งก้าวหน้าเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ซึ่งนับว่าเป็นยุคทองของประวัติศาสตร์ราชวงศ์ซ่งเลยทีเดียว (UNESCO, online, 2014)

แม้ว่าเส้นทางสายไหม เกิดขึ้นจากการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าร่วมกันบนเส้นทางระหว่างประเทศต่างๆ แต่สิ่งสำคัญนอกเหนือไปจากนั้นคือ การเจริญความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับซีกโลกตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นได้ด้วยการเดินทางผ่านเส้นทางยากลำบากอย่างกล้าหาญของจางเจียนถึงสองครั้งสองครา รวมระยะเวลามากกว่าสิบปี นับเป็นการบุกเบิกและเปิดศักราชใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างกันได้สำเร็จ ต่อมาจึงได้กลายเป็นเส้นทางไปมาหาสู่กันของนักการทูต พ่อค้า ขุนนาง ไปจนถึงประชาชนทุกระดับ เส้นทางฝั่งตะวันตกได้เชื่อมต่อกับจีนภาคตะวันตกกับอาหรับและอ่าวเปอร์เซีย และขยายถึงแถบเมดิเตอร์เรเนียน ทางฝั่งตะวันออก ครอบคลุมไปถึงเกาหลี ญี่ปุ่น ฝั่งตะวันตก ขยายไปถึงฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ ผ่านเส้นทางทะเลไปถึงอิตาลี อียิปต์ จึงกล่าวได้ว่า เป็นเส้นทางมิตรภาพที่นำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนกันทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสามทวีป คือ เอเชีย ยุโรป และแอฟริกา

ต่อมาในช่วงราชวงศ์หมิง เจิ้งเหอ นักเดินเรือผู้ยิ่งใหญ่ (หรือที่คนไทยรู้จักในชื่อชาปอกง) ผู้ซึ่งได้นำกองเรือขนาดใหญ่ ในช่วงปีที่ ๓ ของจักรพรรดิหย่งเล่อ ถึงปีที่ ๘ ในสมัยจักรพรรดิเซวียนเต๋อ รวมระยะเวลา ๒๘ ปี ออกเดินทางด้วยเรือไปยังสุดทะเลไกลโพ้นถึง ๗ ครั้ง ข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย เยือนประเทศในทวีปเอเชียและแอฟริกามากกว่า ๓๐ ประเทศ ที่ห่างไกลที่สุดคือ เมือง Mombasa ประเทศเคนยา ในทวีปแอฟริกาตะวันออกปัจจุบัน ซึ่งเป็นระยะทางมากกว่า ๗๐๐๐ ไมล์ทะเล หรือเท่ากับเส้นรอบวงโลก ๓ รอบ การเดินทางของ เจิ้งเหอ กลายเป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล ที่ทำให้จีนสามารถติดต่อกับทุกประเทศในเอเชียและแอฟริกาได้ ผลที่ตามมาคือ การพัฒนาการค้าโพ้นทะเล การส่งเสริมความเข้าใจและสร้างมิตรภาพต่อกันในระดับประชาชน การสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ในการตั้งรกรากให้แก่ชาวจีนโพ้นทะเล ควบคู่ไปกับการกระตุ้นให้อุตสาหกรรมต่อเรือของจีนเกิดการพัฒนา และยังทำให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์ขยายกว้างออกไป ช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ จึงเป็นประวัติศาสตร์อันรุ่งโรจน์ของการคมนาคมข้ามทะเล และเทคโนโลยีการเดินทางเรือของโลก เป็นเส้นทางสายไหมทางทะเลที่ทำให้จีน

สามารถเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ที่ถูกกั้นขวางด้วยอุปสรรคหรือความยากลำบาก ไม่ว่าจะเป็นผืนดินหรือแม่น้ำก็ตาม (ไสว วิศวานันท์ และ วรณรัตน์ ท่าห้อง, ออนไลน์, ๒๕๕๗)

จะเห็นได้ว่า ประวัติศาสตร์ในอดีต เส้นทางสายไหมทางทะเลไม่เพียงแต่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนอารยธรรมระหว่างประเทศ ยังมีอิทธิพลไปถึงเศรษฐกิจการเมือง รวมทั้งการสร้างความปลอดภัยและเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ และความรุ่งเรืองของจีนยุคโบราณ โดยเฉพาะในสมัยราชวงศ์ฮั่นและราชวงศ์ถัง ที่มีการบุกเบิกเส้นทางใหม่ๆ ที่เชื่อมโยงจีนกับพื้นที่ห่างไกล เกิดการพัฒนาเส้นทางการค้า ซึ่งทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐาน และการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม แม้จะมียุคสมัยเฟื่องฟูและถดถอยสลับกันในแต่ละช่วงเวลา แต่ผลประโยชน์อันมหาศาลจากการเดินทางเพื่อการค้า ก็เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เกิดพลวัตใหม่ ทั้งในพื้นที่ภาคตะวันออกและตะวันตกของประเทศ รวมทั้งนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองต่อจีนและประเทศต่างๆ เรื่อยมา ซึ่งชาวจีนในปัจจุบัน ต่างมีความภูมิใจในประวัติศาสตร์ ความรุ่งเรืองของจีนในอดีตในฐานะศูนย์กลางของเส้นทางสายไหม รวมทั้งประเทศต่างๆ ที่มีทัศนคติที่เป็นบวกต่อเส้นทางสายไหมในอดีต การใช้ข้อมูลศาสตร์สายไหม จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของผู้นำจีน ที่จะแสดงให้เห็นถึงเจตนาและความตั้งใจดี ที่จะพัฒนาและฟื้นฟูเส้นทางสายไหมให้ทุกประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองโดยมีจีนเป็นศูนย์กลางเช่นในอดีต

ผลประโยชน์ของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จีนในปัจจุบันมีความสำคัญต่อระบบความมั่นคงและเศรษฐกิจโลกอย่างมากในฐานะประเทศมหาอำนาจ ผู้ผลิตสินค้าและผู้บริโภครายใหญ่ของโลก รวมทั้งเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของหลายประเทศในทุกภูมิภาค จีนจึงมีผลประโยชน์อยู่ทุกมุมโลก ดังการดำเนินนโยบายของจีนจะต้องสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายทางยุทธศาสตร์และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติของจีน โดยจีนมีเป้าหมายและผลประโยชน์ในแต่ที่ ที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยสามารถจำแนกได้ตามตารางที่ ๓ - ๑

ตารางที่ ๓-๑ เป้าหมายและผลประโยชน์ของจีนในประเทศ/กลุ่ม/ภูมิภาคต่างๆ

ประเทศ/กลุ่มความร่วมมือ/ภูมิภาค	เป้าหมายและผลประโยชน์ของจีน
๑. เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ	<ul style="list-style-type: none"> - เสถียรภาพของภูมิภาค ซึ่งสำคัญต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านพรมแดน ตะวันออก และเศรษฐกิจจีน - ญี่ปุ่นเป็นตลาดการค้าและการลงทุนที่สำคัญของจีน (เป็นประเทศคู่ค้า

ตารางที่ ๓-๒ เป้าหมายและผลประโยชน์ของเงินในประเทศ/กลุ่ม/ภูมิภาคต่างๆ (ต่อ)

<p>๑.๑ ญี่ปุ่น</p> <p>๑.๒ คาบสมุทรเกาหลี</p>	<p>และ ประเทศที่ลงทุนในจีนมากเป็นอันดับ ๓ และ ๔ ตามลำดับ) รวมทั้งเทคโนโลยี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องการความร่วมมือด้านความมั่นคงและการพัฒนาการรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออก เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงสหรัฐอเมริกา - ญี่ปุ่น และรักษาเสถียรภาพความมั่นคงของภูมิภาคโดยรวม - ยังไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นเป็นสมาชิกถาวร คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ(United Nations Security Council-UNSC)และฟื้นฟูอิทธิพลทหาร - ต้องการให้คาบสมุทรเกาหลีมีเสถียรภาพ เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ และเป็นเสมือนรัฐกันชน - ไม่ต้องการให้เกาหลีเหนือล่มสลาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะวิตกต่อผลกระทบจากผู้ลี้ภัยจำนวนมาก รวมทั้งการที่กองกำลังของสหรัฐอเมริกา จะเข้ามาประชิดพรมแดนจีน - เกาหลีใต้เป็นตลาดการค้าที่สำคัญของจีน
<p>๒. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้</p> <p>ตารางที่ ๓-๓ เป้าหมายและ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางใต้ของจีน เนื่องจากอยู่ในเส้นทางเชื่อมระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิก-มหาสมุทรอินเดีย - สามารถตอบสนองการปฏิบัติและการพัฒนาประเทศของจีนได้ทั้งด้านตลาดการค้า การลงทุน แหล่งวัตถุดิบ ทุน-เทคโนโลยี และพลังงาน - ความสัมพันธ์อันดีกับภูมิภาคนี้ รวมทั้งความมั่นคงของภูมิภาค มีผลเชิงบวกต่อเสถียรภาพความมั่นคงของจีนโดยตรง และเกื้อกูลต่อการขยายบทบาทนำในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจอื่น

<p>๓. เอเชียกลาง</p> <p>SCO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ภูมิภาคที่สำคัญต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านชายแดน ตะวันตกของจีน - พื้นที่เชื่อมเงินกับยุโรป-ตะวันออกกลาง และเอเชียใต้ และแหล่งพลังงาน น้ำมัน- ก๊าซธรรมชาติ - ความร่วมมือในการปราบปรามกลุ่มมุสลิมอุยกูร์ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน จีนเจียงของจีน - ดึงให้รัสเซียร่วมมือกันในองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ Shanghai Cooperation Organisation-SCO)ในการรักษาเขตอิทธิพลของประเทศทั้งสอง และใช้สกัดกั้นการปิดล้อมเงินของสหรัฐอเมริกา - ส่งเสริมให้เป็นองค์กรที่สำคัญของภูมิภาค ด้วยการขยายความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจมากขึ้น
<p>๔. เอเชียใต้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มุ่งอาศัยพื้นที่ในภูมิภาค (โดยเฉพาะปากีสถาน) เป็นเส้นทางขนส่งน้ำมันจากตะวันออกกลาง - ต้องการให้ภูมิภาคนี้มีเสถียรภาพ จึงพยายามเป็นกลางในปัญหาขัดแย้งอินเดีย-ปากีสถาน - ปรับปรุงความสัมพันธ์กับอินเดีย และกระชับความสัมพันธ์กับปากีสถานเพื่อคานอิทธิพลสหรัฐอเมริกา - ต้องการความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย (มุสลิมอุยกูร์) จากปากีสถาน
<p>๕. แอฟริกา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อาศัยประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคนี้ เสริมสร้างสถานะมหาอำนาจและเป็นฐานเสียงสนับสนุนจีนในเวทีระหว่างประเทศโดยเฉพาะสหประชาชาติ (United Nations - UN)

ตารางที่ ๓-๔ เป้าหมายและผลประโยชน์ของจีนในประเทศ/กลุ่ม/ภูมิภาคต่างๆ (ต่อ)

	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นตลาดการค้า แหล่งป้อนวัตถุดิบ (ฝ้าย ยางพารา เหล็ก ถ่านหิน ทองคำ) และพลังงานน้ำมัน - รักษาอิทธิพล เพื่อสกัดการรุกเข้ามาในภูมิภาคของสหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น รัสเซีย รวมทั้งโตดเดี่ยวไต้หวัน
<p>๖. ตะวันออกกลาง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - แหล่งพลังงานที่สำคัญของจีน เพราะน้ำมันกว่าครึ่งหนึ่งที่จีนนำเข้ายังมาจาก ตะวันออกกลาง - เป็นตลาดการค้าที่มีกำลังซื้อสูง รวมทั้งตลาดแรงงานของชาวจีนจำนวนมาก - ต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศในโลกมุสลิมโดยรวม เพื่อไม่ให้กระทบต่อปัญหามุสลิมในซินเจียงของจีน
<p>๗. ยุโรป</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สหภาพยุโรป (Europe Union - EU) เป็นคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดของจีน และจีนต้องการลงทุน-เทคโนโลยีจาก สหภาพยุโรป (Europe Union - EU) มากขึ้น เพื่อลดการพึ่งพาสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น - ต้องการให้ สหภาพยุโรป (Europe Union - EU) ยกเลิกการห้ามค้าอาวุธกับจีน เพื่อการพัฒนากองทัพจีนให้ทันสมัย รวมทั้งความร่วมมือเทคโนโลยีและด้านอวกาศจากสหภาพยุโรป (Europe Union - EU) - ต้องการประสานความร่วมมือกับ สหภาพยุโรป (Europe Union - EU) (โดยเฉพาะจากฝรั่งเศส เยอรมนี) ในกิจการระหว่างประเทศ เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ ๓-๕ เป้าหมายและผลประโยชน์ของจีนในประเทศ/กลุ่ม/ภูมิภาคต่างๆ (ต่อ)

<p>๘. อเมริกาเหนือ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สหรัฐอเมริกา เป็นคู่ค้าที่สำคัญ และเป็นแหล่งทุน-เทคโนโลยีที่สำคัญของจีน - คานอำนาจสหรัฐอเมริกา รักษาดุลความมั่นคงในเอเชีย-แปซิฟิก เพราะจีนยังหวังเกรงการขยายบทบาททางทหารของสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น - ใช้การมีผลประโยชน์ร่วม ต่อรองไม่ให้สหรัฐอเมริกา แทรกแทรกกิจการภายในของจีน - มีปัญหาท้าทายทางเศรษฐกิจ-สังคมของโลกที่ต้องร่วมมือกัน อาทิ ปัญหาพลังงาน การระบาดของโรคติดต่อ และมลภาวะ
<p>๙. ละตินอเมริกา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ขยายตลาดการค้า (รวมทั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ North American Free Trade Agreement - NAFTA) และหาแหล่งธาตุ ผลิตผลการเกษตร และพลังงาน - เพิ่มความร่วมมือกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ทั้งเพื่อเสริมฐานการสนับสนุนจีนในเวที สหประชาชาติ (United Nations - UN) และ (World Trade Organization-WTO) และโดดเดี่ยวได้วัน - รุกเข้าไปในเขตอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา

จากตารางที่ ๓ - ๑ จะสามารถเข้าใจถึงภาพรวมถึงเป้าหมายของจีน และเห็นได้ว่า จีนมีผลประโยชน์ ต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค แม้ว่า การฟื้นฟูเส้นทางสายไหมขึ้นมาใหม่ จะถูกกำหนดให้บรรลุผลประโยชน์ของจีนในหลายภูมิภาค ทั้งยุโรป แอฟริกา และเอเชีย แต่สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ผู้นำจีนเลือกเป็นสถานที่ในประกาศยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นการส่งสัญญาณทางการทูตว่า ให้ความสำคัญต่อภูมิภาคนี้มากเป็นพิเศษในการดำเนินยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ที่ผ่านมานั้นจีนถือว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางตอนใต้ของจีน เนื่องจากอยู่ในเส้นทางเดินเรือที่เชื่อมมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย จึงเป็นทางออกสู่ทะเลที่สำคัญของมณฑลตอนใต้ นอกจากนี้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังเป็นภูมิภาคที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของจีน คือ สามารถตอบสนองการปฏิรูปและพัฒนาประเทศจีนได้ ทั้งด้าน การค้า การลงทุน แหล่งวัตถุดิบ เทคโนโลยี รวมทั้งพลังงาน (น้ำมัน-ก๊าซธรรมชาติ) และ ศูนย์กลางคมนาคมที่สำคัญแห่งหนึ่งของ ศักยภาพของภูมิภาคดังกล่าว จึงเกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศของจีน เฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาภาคใต้และภาคตะวันตก ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญ เพราะเป็นพื้นที่ที่ยังล่าช้ากว่าแถบชายฝั่งตะวันออกของประเทศมาก

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ของอินโดจีน (ลาว กัมพูชา เวียดนาม) อยู่ติดกับจีนโดยมีแม่น้ำโขงไหลผ่าน และเป็นจุดเชื่อมทะเลจีนใต้กับภาคใต้ของจีน นอกจากนี้ให้อินโดจีนมีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์และความมั่นคงของจีนแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการสนับสนุนความร่วมมือซึ่งกันและกันในภูมิภาค การพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion-GMS) ตามกรอบ ๔ เหลี่ยมเศรษฐกิจ (จีน-เมียนมา-ไทย-สปป.ลาว) และ ๖ เหลี่ยมเศรษฐกิจ (จีน-เมียนมา-ไทย-สปป.ลาว-กัมพูชา-เวียดนาม) ซึ่งจะเกื้อกูลต่อการพัฒนามณฑลทางตอนใต้และตะวันตกของจีนด้วย

สำหรับเมียนมา ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับจีนถึง ๒,๐๗๐ กิโลเมตร ถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของจีนเช่นกัน เนื่องจากเมียนมามีปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่เป็นทางผ่านให้จีนออกสู่อ่าวเบงกอล-มหาสมุทรอินเดีย จึงเป็นช่องทางที่จีนจะอาศัยขยายผลประโยชน์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ รวมทั้งเมียนมายังอยู่ใกล้กับอินเดีย ซึ่งเคยขัดแย้งกับจีนและจีนเห็นว่าอาจเป็นภัยคุกคามได้ จีนจึงต้องรักษาสัมพันธ์กับเมียนมา (รวมถึงปากีสถาน-บังกลาเทศ) นอกจากนี้ ความต้องการพลังงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของจีน โดยเฉพาะน้ำมันใน ตะวันออกกลาง ยังเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้จีนต้องการความปลอดภัยของเส้นทางเดินเรือ ทั้งในบริเวณทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย

ขณะเดียวกัน การรักษาความสัมพันธ์อันดีของจีนกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความมั่นคงของภูมิภาคนี้ ให้มีเสถียรภาพโดยรวม ยังเป็นผลดีต่อเสถียรภาพความมั่นคงของจีน และเอื้ออำนวยให้จีนขยายบทบาทนำในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งนอกจากเป็นประโยชน์ต่อการประสานความร่วมมือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมในเวทีระหว่างประเทศแล้ว ยังช่วยสนับสนุนยุทธศาสตร์ของจีน

ที่จะผลักดันระบบการเมืองโลกเป็นแบบหลายขั้วอำนาจ (Multi-polar World) เพื่อต่อต้านลัทธิครองความเป็นใหญ่ และอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งสกัดกั้นการปิดล้อมจีน (Containment Policy) ของสหรัฐอเมริกา โดยจีนเชื่อมั่นว่า ในระยะยาว อาเซียนจะก้าวขึ้นเป็นขั้วอำนาจหนึ่งที่มีความสำคัญในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ขณะเดียวกันจีนต้องการให้อาเซียนแสดงบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมสถานะของจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจของภูมิภาคและเป็นการถ่วงดุลอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ที่เร่งขยายบทบาทเข้ามาในภูมิภาคด้วย

การแข่งขันในการขยายอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่าง สหรัฐอเมริกากับจีน

๑. การขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้จีนต้องริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล คือ สหรัฐอเมริกา เนื่องจากภายหลังประธานาธิบดีบารัค โอบามา ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี สหรัฐอเมริกา สมัยที่ ๒ สหรัฐอเมริกา ต้องการเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกครั้ง หลังจากปล่อยให้จีนขยายบทบาทมาเป็นเวลานาน ในห้วงที่สหรัฐอเมริกามุ่งความสนใจไปที่การต่อต้านการก่อการร้ายในตะวันออกกลาง การกลับเข้ามาในครั้งนี้สหรัฐอเมริกา ใช้การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การตั้งเขตการค้าเสรี และการเพิ่มบทบาทและความร่วมมือในสถาบันต่างๆ อาทิ อาเซียน การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit-EAS) ความริเริ่มประเทศลุ่มน้ำโขงตอนล่าง (Lower Mekong Initiative (Trans-Pacific Partnership) และ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย - แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation) รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือทางทหาร และการฝึกในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการเอาชนะภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน เป็นเครื่องมือในการปรับสมดุลและแข่งขันกับจีนในทุกมิติ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกา ต้องการให้อาเซียนเป็นองค์กรหลักในการแก้ไขปัญหา/ขับเคลื่อนความมั่นคงในภูมิภาค โดยเฉพาะประเด็นข้อพิพาทการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซลในทะเลจีนใต้ อีกทั้ง

สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือประเทศคู่กรณีของจีน ทำให้สถานการณ์ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้มีตึงเครียดมากขึ้น และความสัมพันธ์จีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศย่ำแย่ลง

สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญต่อการดำเนินนโยบาย Pivot to Asia หรือการปรับสมดุลในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก อย่างมาก โดยพยายามผลักดันให้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นโดยในประเด็นสำคัญเน้น ดังนี้ (สุพจน์ อ้วนอก,ออนไลน์,๒๕๕๕)

การปรับกำลังทางเรือ : สหรัฐอเมริกา ส่งเรือ (เรือบรรทุกเครื่องบิน เรือลาดตระเวน เรือพิฆาต เรือโจมตีใกล้ชายฝั่ง และเรือดำน้ำ) เข้าไปในมหาสมุทรแปซิฟิกเพิ่มขึ้น พร้อมกับจะขยายเครือข่ายความเป็นหุ้นส่วนทางการทหารในภูมิภาค เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ใหม่ของ

สหรัฐอเมริกา ที่หันกลับมาให้ความสำคัญกับเอเชีย ซึ่งมีความสำคัญยิ่งกับสหรัฐอเมริกาโดยกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา จะปรับวงกำลังในมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรแอตแลนติกใหม่จากสัดส่วนร้อยละ ๕๐ : ๕๐ เป็นร้อยละ ๖๐ : ๔๐ ภายในปี ๒๕๖๓ ทั้งนี้ ปัจจุบัน กองทัพเรือสหรัฐอเมริกามีเรือทั้งหมด ๒๘๕ ลำ ในจำนวนนี้เป็นเรือที่ส่งไปปฏิบัติการกิจลาดตระเวนหรือได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติการกิจในมหาสมุทรแปซิฟิกเรือบรรทุกเครื่องบิน ๖ ลำ เรือลาดตระเวน เรือพิฆาต เรือโจมตีใกล้ชายฝั่ง และเรือดำน้ำ (สุพจน์ อ้วนนอก,ออนไลน์,๒๕๕๕)

การเชื่อมรบกับประเทศพันธมิตร : กองทัพสหรัฐอเมริกา จะเพิ่มจำนวนการฝึกซ้อมทางยุทธวิธี การซ้อมรบร่วม ทั้งทางบก ทางน้ำ และอากาศ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก กับบรรดาประเทศที่มีข้อตกลงทางทหารกับสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะประเทศที่เป็นพันธมิตรต่อต้านจีน ทั้ง โดยเปิดเผย และโดยนัย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย เป็นต้น ทั้งนี้ ตั้งแต่เมื่อปี ๒๕๕๔ กองทัพสหรัฐอเมริกา ซ้อมรบร่วมกับกองทัพ ๒๔ ประเทศในเอเชีย-แปซิฟิก รวม ๑๗๒ รายการ โดยในปีนี้และปีต่อไป จะเพิ่มการซ้อมรบร่วมกับกองทัพมิตรประเทศในภูมิภาคให้มากขึ้น

เสริมกำลังทหารในเอเชีย แต่ไม่ตั้งฐานทัพถาวร: กำลังทหารสหรัฐอเมริกา ทั้ง บก เรือ และอากาศ จะได้รับมอบหมายให้เข้าไปประจำการเพียงชั่วคราวเพื่อซ้อมรบร่วมและฝึกกับประเทศที่เป็นหุ้นส่วน ซึ่งประเทศเหล่านี้ อนุญาตให้สหรัฐอเมริกา ใช้ท่าเรือ สนามบิน และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ อาทิ เช่น การประจำการนาวิกโยธิน ๒,๕๐๐ นาย ณ เมืองคาร์วิน ออสเตรเลีย อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกา แสดงเจตนาชัดเจนอย่างชัดเจนที่ต้องการเป็นพันธมิตรกับจีน และใช้ความโปร่งใสด้านการทหาร เพื่อลดความหวาดระแวงระหว่างกัน สำหรับนโยบายด้านเศรษฐกิจในประเทศ เนื่องจากเน้นการแก้ปัญหาทางการเศรษฐกิจและการคลัง ทำให้สหรัฐอเมริกา จะต้องมีการตัดลดงบประมาณจำนวนมาก ควบคู่ไปกับการสร้างงาน การปฏิรูประบบภาษี และลดการนำเข้าน้ำมัน ส่วนเศรษฐกิจระหว่างประเทศ มีการรวมก่อตั้งหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในภูมิภาค เพื่อกระตุ้นเงินด้วย

๒.การขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในห้วงที่สหรัฐอเมริกาละเลยไม่ให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนได้ดำเนินนโยบายเชิงรุกในการขยายอิทธิพลในภูมิภาคนี้อย่างต่อเนื่อง โดยจีนให้ความสำคัญกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอาเซียน ในฐานะที่เป็นเวทีสำคัญในการรักษาดุลยภาพแห่งอำนาจในภูมิภาค เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และเมื่อสหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายกลับเข้ามาบีบบทบาทในภูมิภาคนี้อีกครั้ง ด้านจีนจึงดำเนินยุทธศาสตร์ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในลักษณะการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาค ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ซึ่งนับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จีนสามารถป้องกันการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์จากสหรัฐอเมริกา อีกทั้งยังสามารถสร้างบทบาทด้านการทหารและความมั่นคงครอบคลุมทะเลจีนใต้ ทะเลตะวันออก ช่องแคบมะ

ละกาและมหาสมุทรอินเดีย ผ่านเมียนมาด้วย โดยเฉพาะการใช้ Soft Power และการทูต เป็นเครื่องมือ ในการรุก ขยายบทบาทและอิทธิพลในกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่ ซึ่งได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม (CLMV) โดยเน้นความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี ผ่านทาง กลไกในระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน และกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) เป็นต้น

ปัจจุบัน ความร่วมมือระหว่างจีนกับประเทศ CLMV ขยายลงไปถึงระดับมณฑลกับรัฐ โดย จีนเป็นฝ่ายให้ความช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข อาทิ การเร่งพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่ง ทั้งทางรถยนต์ และรถไฟในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อเชื่อมต่อภูมิภาค รวมทั้งเพิ่มความร่วมมือเพื่อการ พัฒนาและลดปัญหาความยากจน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันได้ใช้ชาว จีนโพ้นทะเลประสานความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สนับสนุนนโยบายของจีน และช่วยลดความหวาดระแวง จีน นอกจากนี้ จีนได้ให้ความสำคัญต่อการ รักษาความปลอดภัย ในแม่น้ำโขงมากขึ้น เนื่องจากเป็น เส้นทางยุทธศาสตร์สำคัญเข้าสู่จีนตอนใต้ และยังเป็นแหล่งวัตถุดิบ แหล่งพลังงาน และตลาดระบาย สินค้าส่งออก การเกิดผู้มีอิทธิพลควบคุมธุรกิจเถื่อนตามเส้นทางดังกล่าว ถือเป็นภัยต่อธุรกิจ ทำให้จีน ต้องการเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อีกทั้งเป็นการส่งสัญญาณในเวทีนานาชาติว่า จีนพยายาม รักษาอิทธิพลในภูมิภาค และไม่ต้องการให้สหรัฐอเมริกา เข้ามาแทรกแซง

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเมียนมา ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวพันกันอย่างลึกซึ้ง โดยเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน ซึ่งการที่ประเทศต่างๆ แสดงท่าทีตอบรับใน เชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเมียนมา ชี้ให้เห็นว่า จีนซึ่งเคยอยู่ในฐานะที่เกือบจะผูกขาด อิทธิพลในเมียนมา มาโดยตลอด ในฐานะคู่ค้า ผู้ลงทุน ผู้ให้ความช่วยเหลือรายใหญ่ และพันธมิตรทาง การเมืองและการทหารของเมียนมา จะเริ่มเผชิญกับการแข่งขันอิทธิพลกับประเทศอื่นในเมียนมา มากขึ้น ทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมือง อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของจีนในเรื่องความมั่นคง ด้านพลังงาน และการใช้เมียนมาเป็นเส้นทางออกสู่มหาสมุทรอินเดีย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จีน พยายามรักษาความสัมพันธ์และอิทธิพลในเมียนมาต่อไป ขณะที่การเปิดประเทศของเมียนมา จะทำให้ เมียนมามีทางเลือกและมิตรประเทศมากขึ้น จนไม่ต้องพึ่งพาจีนอย่างมากดังเช่นที่ผ่านมา โดยเป้าหมาย และการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและจีนในแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จาก การวิเคราะห์ของผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ ๓-๒ การแข่งขันกันขยายอิทธิพลของจีนและสหรัฐอเมริกาในแต่ละประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เปรียบเทียบ	การขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา	การขยายอิทธิพลของจีน
ไทย	<p>๑. เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง การทหาร และการบรรเทาสาธารณภัย</p> <p>๒. ยกย่องให้ไทยเป็นผู้นำของภูมิภาค ในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค</p>	<p>๑. เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ครอบคลุมทุกด้าน</p> <p>๒. มองว่า ไทย คือ จุดศูนย์กลางของภูมิภาค</p>
เมียนมา	ฟื้นฟูความสัมพันธ์โดยเสนอความร่วมมือ/ความช่วยเหลือในทุกด้าน	มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และเกี่ยวพันกันทุกมิติ
กัมพูชา	<p>๑. อนุมัติเงินกู้ และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำระดับสูง</p> <p>๒. ให้ความสำคัญต่อปัญหาสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาระบบประชาธิปไตย</p>	ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยจีนให้ความช่วยเหลือในด้านเงินกู้ การลงทุน และการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำระดับสูง
สปป.ลาว	<p>๑. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำระดับสูง</p> <p>๒. ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ และการลงทุนในโครงการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน</p> <p>๓. มีความห่วงใยในปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด</p>	<p>๑. มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ และการลงทุนในโครงการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานรวมทั้งด้านพลังงาน</p> <p>๒. เพิ่มความร่วมมือด้านการทหาร</p>

ตารางที่ ๓-๓ การแข่งขันกันขยายอิทธิพลของจีนและสหรัฐอเมริกาในแต่ละประเทศในเอเชีย
 ตะวันออกเฉียงใต้ (ต่อ)

เวียดนาม	<p>๑. พื้นฟูความสัมพันธ์โดยเสนอความร่วมมือ/ความช่วยเหลือในทุกด้าน</p> <p>๒. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำระดับสูง</p> <p>๓. ให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงและการทหาร</p>	<p>ความสัมพันธ์ระหว่างกันได้รับผลกระทบจากปัญหาทะเลจีนใต้ แต่ปัญหาดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการทหาร</p>
มาเลเซีย	<p>มีการปรับปรุงความสัมพันธ์ ทั้งทางการทูต โดยมีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับผู้นำประเทศ การเจรจาการค้า FTA การพัฒนากองทัพ ทั้งทางด้านการจัดการฝึกซ้อม และการร่วมพัฒนาอุตสาหกรรมอาวุธ</p>	<p>มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาเป็นเวลานาน และทุกมิติ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศเป็นประเด็นความร่วมมือหลักที่ทั้งสองประเทศกำลังดำเนินการ</p>
อินโดนีเซีย	<p>เป็นประเทศที่มีที่ตั้งภูมิศาสตร์ทางทะเลที่สำคัญ อีกทั้งมีจำนวนชาวมุสลิมมากที่สุดในโลก เป็นประเทศผู้นำ และเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในอาเซียน และมีทรัพยากรพลังงานจำนวนมาก โดยสหรัฐอเมริกาถือว่าอินโดนีเซียเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ</p>	<p>เป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจีน โดยเฉพาะความมั่นคงทางทะเล ที่จีนต้องการให้เป็นหนึ่งในตัวกลางในการแก้ปัญหาทะเลจีนใต้ และร่วมมือแก้ปัญหาการก่อการร้าย</p> <p>เป็นเป้าหมายทางการค้าและลงทุนที่สำคัญของจีน</p>
บรูไน	<p>มีทรัพยากรพลังงาน และรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน</p>	<p>"รักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน อีกทั้งบรูไนไม่แสดงการต่อต้านจีนในกรณีทะเลจีนใต้อย่างชัดเจน โดยพยายามไม่แสดงท่าทีใดใด ต่อการเคลื่อนไหวของจีน"</p>

ตารางที่ ๓-๔ การแข่งขันกันขยายอิทธิพลของจีนและสหรัฐอเมริกาในแต่ละประเทศในเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ (ต่อ)

ฟิลิปปินส์	เพิ่มระดับความสำคัญในฐานะหนึ่งในพันธมิตรนอกนาโต้ที่สำคัญของสหรัฐอเมริกาในการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมาตั้งแต่ในอดีต ได้รับความช่วยเหลือเพื่อป้องกันภัยคุกคามจากจีน โดยเฉพาะกรณีทะเลจีนใต้	ความสัมพันธ์ระหว่างกันได้รับผลกระทบจากปัญหาทะเลจีนใต้ จีนขยายและพยายามใช้ความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับฟิลิปปินส์
สิงคโปร์	ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์บริเวณช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าและการขนส่งที่สำคัญ เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแข็งแกร่ง มีความร่ำรวย และมีความสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐอเมริกาในทุกด้าน	เพิ่มความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ และถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างกัน

ความขัดแย้งเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้

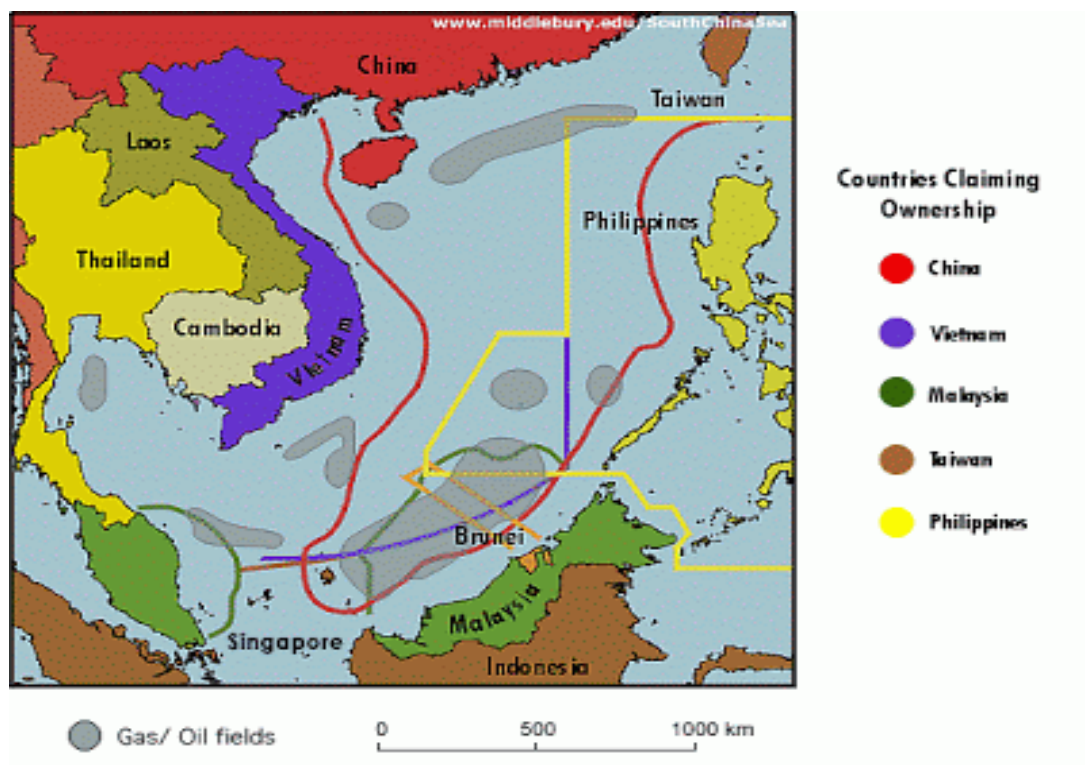
การดำเนินนโยบาย Pivot to Asia ของสหรัฐอเมริกาที่มีเป้าหมายสำคัญคือ ลดอิทธิพลของจีนและล้อมกรอบจีนในเวลาเดียวกัน นโยบายดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาก็เป็นภัยคุกคามสำหรับจีน โดยเฉพาะกรณีความขัดแย้งเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ที่ดำเนินมากกว่าหลายทศวรรษ ซึ่งสถานการณ์ความขัดแย้งเพิ่มความตึงเครียดมากขึ้น หลังสหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทและให้การสนับสนุนคู่กรณีของจีนสำหรับจีน ทะเลจีนใต้เป็นผลประโยชน์แกนกลาง (Core Interest) ของตน ไม่สามารถประนีประนอมได้ เนื่องจากการที่จีนมีทางออกทางทะเลเพียงด้านเดียว ทะเลจีนใต้จึงเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์หลักเพื่อความมั่นคง และมีผลต่อความอยู่รอดในฐานะการก้าวเป็นประเทศมหาอำนาจของจีน โดยจะเห็นได้จากการพัฒนาแสนยานุภาพทางทะเลด้านการทหารของจีนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อาทิ การพัฒนากองเรือดำน้ำ กองเรือรบ และที่สำคัญคือ ความพยายามสร้างเรือบรรทุกเครื่องบิน นอกจากนี้ ทะเลจีนใต้ยังมีความสำคัญในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน จากการเป็นเส้นทางเดินเรือ รวมถึงการเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งการประมง และแหล่งพลังงานสำรอง ขณะเดียวกัน ประเทศอื่นที่อ้างกรรมสิทธิ์ รวมทั้งสหรัฐอเมริกานั้น ต่างมีผลประโยชน์ในด้านการนำทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มาสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศตน รวมถึงความต้องการเสรีในพื้นที่เดินเรือทาง

ยุทธศาสตร์อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ รัฐบาลบางประเทศ ใช้ประเด็นข้อพิพาทเพื่อต้องการหวังผลทางการเมือง เนื่องจากเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจ ทั้งจากประชาชนในประเทศและนานาชาติ

ความเป็นมา การอ้างสิทธิ์ และความขัดแย้ง

หมู่เกาะพาราเซลและหมู่เกาะสแปรตลีเป็นหมู่เกาะที่อยู่กลางทะเลจีนใต้ โดยหมู่เกาะพาราเซลนั้น ถูกอ้างสิทธิ์โดยไต้หวัน และเวียดนาม แต่ปัจจุบันอยู่ในการควบคุมของจีนตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ ส่วนหมู่เกาะสแปรตลีถูกอ้างสิทธิ์โดยหลายประเทศ ทั้งจีน เวียดนาม ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน และอินโดนีเซีย โดยข้อกล่าวอ้างทางประวัติศาสตร์ในการอ้างสิทธิ์ของประเทศต่าง ๆ มีดังนี้

แผนภาพที่ ๓ - ๒ แผนที่การอ้างสิทธิ์พื้นที่ทางทะเลของประเทศคู่ขัดแย้งในทะเลจีนใต้

ที่มา : Middlebury, Online, 2012

จีนอ้างตามบันทึกประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น ตามเอกสารแผนที่ของตนที่ประกาศใช้เมื่อปี ๒๔๕๗ ซึ่งระบุว่า จีนเป็นเจ้าของน่านน้ำทะเลจีนใต้ทั้งหมด และเมื่อปี ๒๔๙๔ จีนได้ประกาศเส้น U-Shaped แสดงการครอบครองหมู่เกาะและบริเวณน่านน้ำทะเลจีนใต้

เวียดนามอ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะ พาราเซลและหมู่เกาะ สแปรตลี ตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ โดยอ้างตามประวัติศาสตร์ของตนและของฝรั่งเศสในช่วงตกเป็นเมืองขึ้น และได้ขีดเส้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒๐๐ ไมล์ทะเลจากประเทศของตนครอบคลุมพื้นที่ของหมู่เกาะทั้งสองเมื่อปี ๒๕๒๐

ไต้หวันได้อ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะ พาราเซลและ สแปรตลีในการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับทะเลจีนใต้ เมื่อ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๔ ณ เมืองบันดุง อินโดนีเซีย

ส่วนฟิลิปปินส์ได้อ้างสิทธิ์เหนือบริเวณส่วนใหญ่ของหมู่เกาะ สแปรตลี ตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ และเมื่อปี ๒๕๒๑ และรัฐบาลได้ประกาศอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนดังกล่าว อย่างเป็นทางการ พร้อมกับขีดเส้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒๐๐ ไมล์ทะเล ครอบคลุมพื้นที่เหนือหมู่เกาะ สแปรตลี

สำหรับมาเลเซียได้ขยายเขตไหล่ทวีปของตนเมื่อปี ๒๕๒๒ โดยกินพื้นที่บางส่วนของหมู่เกาะ สแปรตลี

ด้านบรูไน ซึ่งได้ขีดเส้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒๐๐ ไมล์ทะเลจากประเทศของตนเมื่อปี ๒๕๓๑ ก็อ้างสิทธิ์ทางใต้ของหมู่เกาะ สแปรตลี บางส่วน

ส่วนอินโดนีเซียนั้น ตัดสินใจเข้าไปร่วมอ้างสิทธิ์ของหมู่เกาะ สแปรตลี ระหว่างปี ๒๕๓๕ และ ๒๕๓๖ เนื่องจากอินโดนีเซียกล่าวหาว่าจีนเข้ามารุกล้ำบริเวณแหล่งก๊าซธรรมชาติ Natuna ของอินโดนีเซีย

ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้อยู่ปัจจุบัน เริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๑ กรณีเรือรบจีนได้จมเรือเวียดนาม ๓ ลำ ใกล้ Fiery Cross Reef ทำให้ลูกเรือเสียชีวิต ๗๐ คน และสถานการณ์มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น หลังจากที่จีนได้ออกกฎหมายของตนในปี ๒๕๓๕ ที่ชื่อว่า “Law on the Territorial Sea and Contiguous Zone of the People’s Republic of China” ซึ่ง ว่าหมู่เกาะ พาราเซล และหมู่เกาะ สแปรตลี อยู่ในภายใต้อธิปไตยของประเทศจีน พร้อมกับระบุว่า หากชาติใดต้องการเดินทางผ่านน่านน้ำดังกล่าว จำเป็นต้องขออนุญาตจากทางการจีนอีกด้วย หลังจากนั้น ก็มีการปะทะกันในน่านน้ำทะเลจีนใต้ตลอดมาเกือบทุกปี

ความสำคัญของทะเลจีนใต้ ทรัพยากรธรรมชาติ และผลประโยชน์

ทะเลจีนใต้เป็นผืนน้ำที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ ๕ ของโลก มีเนื้อที่ประมาณ ๓.๕ ล้าน ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ช่องแคบไต้หวันไปจนถึงประเทศสิงคโปร์และช่องแคบมะละกา ทะเลจีนใต้จัดเป็นน่านน้ำที่มีการจราจรหนาแน่นมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เป็นการเป็นเส้นทางคมนาคมทางทะเลหลักของโลก (Sea Lines of communication - SLOC) เรือบรรทุกน้ำมัน ๓ ใน ๔ ที่ออกจาก ตะวันออกกลาง ใช้เส้นทางของทะเลจีนใต้ในการขนส่ง ซึ่งมีจำนวนมากขึ้นทุก ๆ ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลำเลียงสินค้าและพลังงานจากภูมิภาคตะวันออกกลาง และแอฟริกา มายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชีย-แปซิฟิก และออสเตรเลีย อีกทั้งการที่ทะเลจีนใต้ประกอบด้วยช่องแคบที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ (Chock point) ในการเดินเรือ อาทิ ช่องแคบมะละกา (Malacca Strait) ช่องแคบซุนดา และลอมบ็อค (Sunda and Lombok

Straits) ช่องแคบบัลลาแบก (Balabac Strait) และช่องแคบมินโดโร (Mindoro Strait) ทะเลจีนใต้ นับเป็นเส้นทางเคลื่อนกำลังทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาสมุทรอินเดีย กับ มหาสมุทรแปซิฟิก

นอกจากนี้แล้ว ทะเลจีนใต้อุดมไปด้วยแหล่งทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยพื้นที่จับสัตว์น้ำในทะเลจีนใต้ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๔ ของโลก รวมทั้งมีปริมาณน้ำมันและก๊าซธรรมชาติสำรองในทะเลจีนใต้น้ำมันจำนวนมาก ข้อมูลจากเว็บไซต์ Globalsecurity คาดการณ์ว่า มีปริมาณน้ำมันสำรอง ๗.๕ พันล้านบาร์เรล (๑ บาร์เรล เท่ากับ ๑๕๙ ลิตร) (จีนได้ประมาณการว่า บริเวณหมู่เกาะ Paracel และ สแปรตลี อาจมีถึง ๑๐๕ พันล้านบาร์เรล และทั่วพื้นที่ทะเลจีนใต้อาจมีสูงถึง ๒๑๓ พันล้านบาร์เรล) อย่างไรก็ตาม เว็บไซต์ Globalsecurity ได้เปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ พบว่า ปริมาณน้ำมันสำรองในทะเลจีนใต้อยู่ในลำดับที่ ๕ รองจากภูมิภาค อ่าวเปอร์เซีย (๖๗๔.๕ พันล้านบาร์เรล) ทะเลแคสเปียน (๑๕.๔ - ๒๙.๐ พันล้านบาร์เรล) แอฟริกา ตะวันตก (๒๑.๕ พันล้านบาร์เรล) และทะเลเหนือ (๑๖.๘ พันล้านบาร์เรล) ตามลำดับ ขณะที่เว็บไซต์ Globalsecurity ประมาณการว่าก๊าซธรรมชาติบริเวณหมู่เกาะ สแปรตลี มีก๊าซธรรมชาติจำนวน ๑๔๕.๕ ล้านล้าน ลูกบาศก์ฟุต (จีนคาดการณ์ไว้ว่า มีปริมาณก๊าซธรรมชาติสูงถึง ๙๐๐ ล้านล้าน ลูกบาศก์ฟุต) อย่างไรก็ตาม ก๊าซธรรมชาติในทะเลจีนใต้ มีจำนวนน้อยกว่าภูมิภาคอ่าวเปอร์เซียเกือบ ๑๒ เท่า

พื้นที่ขัดแย้งในทะเลจีนใต้

พื้นที่ขัดแย้งหลักในทะเลจีนใต้มีด้วยกัน ๒ พื้นที่ คือ หมู่เกาะสแปรตลี (สแปรตลี Islands) และแนวหมู่เกาะ โขดหิน และปะการัง บริเวณหมู่เกาะพาราเซล (Paracel Islands)

๑. บริเวณหมู่เกาะสแปรตลี (สแปรตลี Islands) มีอยู่ประมาณ ๙๐ เกาะ ที่กำลังเป็นข้อพิพาท สำหรับการอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะเหล่านี้ เริ่มครั้งแรกในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยญี่ปุ่นเป็นผู้ยึดครอง ต่อมา เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ จีนเข้ายึดครอง และใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์กำหนดเขตยึดครองด้วยเส้นประเก้าจุด (Nine Dot/Dash Line) ทั้งนี้ ในปัจจุบัน จีนยึดครองเกาะต่างๆ อย่างน้อย ๙ เกาะ ขณะที่เวียดนามยึดครองอย่างน้อย ๒๔ เกาะ ด้านฟิลิปปินส์ อ้างสิทธิครอบครองประมาณ ๘ เกาะ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ด้านตะวันออกของเกาะปาลาวัน ส่วนมาเลเซีย ได้อ้างกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้น ๓ เกาะ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐซาบฮ์ ขณะที่ไต้หวันอ้างกรรมสิทธิ์ครอบครอง ๑ เกาะ คือ เกาะ Itu Alba ซึ่งถือว่าเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดของหมู่เกาะสแปรตลี (Spratly Islands)

๒. บริเวณหมู่เกาะพาราเซล ซึ่งประกอบด้วย ๒ กลุ่มหมู่เกาะ คือ ๑) กลุ่มหมู่เกาะ Amphitrite ทางด้านเหนือ และ ๒) กลุ่มหมู่เกาะ Crescent ทางด้านใต้ มีประเทศอ้างสิทธิ์ครอบครองได้แก่ จีน เวียดนาม และไต้หวัน โดยในปัจจุบัน จีนครอบครองทั้งหมด โดยให้ขึ้นอยู่กับเขตการปกครองเมืองซานซา ส่วนเวียดนาม ถือว่าหมู่เกาะดังกล่าวขึ้นอยู่กับเขตการปกครองเขตดานัง

นโยบายจีนต่อปัญหาข้อพิพาทเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้

รัฐบาลจีนดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลเพื่อแสดงอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลจีนใต้ โดยการจัดตั้งกองเรือทะเลใต้ (South Sea Fleet) ดำเนินกิจกรรมทางทหารและขยายอำนาจทางทะเลเพื่อป้องปรามประเทศคู่พิพาท ยกกระตือรือร้นการบริหารปกครองเมืองซานซา เพื่อเพิ่มอำนาจการปกครองให้ครอบคลุมทะเลจีนใต้ รวมถึงส่งเสริมบทบาทนำของหน่วยงานพลเรือน และใช้ความร่วมมือด้านทะเลกับอาเซียน เพื่อลดภาพการเป็นภัยคุกคามทางทหาร และการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเครื่องมือทางการเมืองควบคู่กัน ด้านความสัมพันธ์กับอาเซียน จีนระมัดระวังไม่ให้เกิดกระทบต่อความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ และกระชับความสัมพันธ์ทางการทูตทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีกับอาเซียน อีกทั้งยอมรับและเปิดกว้างในการหารือเพื่อจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea - CoC)

ด้านจีนปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงในการหารือเพื่อแนวทางการแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้ในระดับพหุภาคี จีนได้ปรับนโยบายเป็นเชิงรุกมากขึ้น โดยเน้นการรักษาและปกป้องอธิปไตย โดยใช้มาตรการทางการเมืองควบคู่ไปกับมาตรการทางเศรษฐกิจและการทหาร เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่สนับสนุนยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีน และหวังให้ประเทศคู่ขัดแย้งทบทวนพฤติกรรมและร่วมมือกับจีน โดยในทางการเมือง จีนยกระดับการบริหารปกครองเมืองซานซา เพื่อเพิ่มอำนาจการปกครองให้ครอบคลุมถึงหมู่เกาะสแปรตลีย์ พาราเซล และ Macclesfield Bank และน่านน้ำโดยรอบ ให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็งขึ้น ส่วนในทางเศรษฐกิจ จีนส่งเสริมการทำประมงในทะเลจีนใต้ การท่องเที่ยวที่เมืองซานซา และหมู่เกาะพาราเซล และการลงทุนด้านพลังงาน โดย China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) เปิดให้บริษัทต่างชาติเข้าประมูลสำรวจแหล่งน้ำมันในทะเลจีนใต้ สำหรับในด้านการทหาร จีนจัดตั้งกองกำลังที่เมืองซานซา และได้มีการแต่งตั้งผู้นำสำคัญของกองทหารรักษาการณ์เมืองซานซา โดยผู้บัญชาการกองทหารรักษาการณ์ คือ พันเอกไซ่ สี่หิง ส่วนกรรมการทางการเมือง ซึ่งเป็นหัวหน้าสำคัญอีกคนหนึ่ง คือ พันเอกเลี่ยว เจาอี้ พร้อมเพิ่มการซ้อมรบและการตรวจการณ์ ซึ่งความถี่ในการเคลื่อนไหวของจีนในทะเลจีนใต้และการเสริมสร้างสมรรถนะของกองทัพเรือจีนอย่างต่อเนื่อง แสดงถึงความพร้อมในการรับมือกับการท้าทายจากภายนอก แม้จะทำให้จีนมีภาพลักษณ์ที่เป็นภัยคุกคามก็ตาม (เว็บไซต์สถานีวิจัยกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจีน, ออนไลน์, ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕)

นอกจากนี้ จีนยังพยายามออกมาตรการสร้างความชอบธรรมในการอ้างกรรมสิทธิ์มากขึ้น เช่น กรณีการตีพิมพ์ภาพแผนที่ทะเลจีนใต้ในหนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่น่าจะเป็นการทดสอบปฏิกิริยาของประเทศต่าง ๆ และอาจเป็นสัญญาณเตือนให้ประเทศคู่พิพาทเตรียมรับมือกับมาตรการอื่น ๆ อีก ขณะเดียวกัน จีนเร่งพัฒนาเมืองซานซา รองรับการเป็นศูนย์กลางการบริหารปกครองหมู่เกาะและน่านน้ำใน

ทะเลจีนใต้ โดยก่อสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมการอยู่อาศัยและการท่องเที่ยว อาทิ ถนน ท่าเทียบเรือ สนามบิน สำนักงาน ที่พักอาศัย ระบบทำน้ำจืด และบำบัดน้ำเสีย และสถานีอุตุนิยมวิทยา กับทั้งมีการตีพิมพ์แผนที่เมืองซานช่าวอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก เพื่อแสดงเขตอำนาจการปกครอง นอกจากนี้ ได้ส่งเสริมให้หน่วยงานพลเรือนและมณฑลชายฝั่งทะเลมีบทบาทในการลาดตระเวนและบังคับใช้กฎหมายในทะเลจีนใต้เพิ่มขึ้น โดยมีมณฑลกว่างตุง ไต้หวัน และผู้เจี้ยนลาดตระเวนร่วมกันครั้งแรกเมื่อ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ต่อมามณฑลไต้หวันออกข้อบังคับใหม่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการขึ้นตรวจค้น และยึดเรือ หรือระบบการสื่อสารของเรือต่างชาติที่ละเมิดน่านน้ำของมณฑลไต้หวัน ซึ่งอาจทับซ้อนกับน่านน้ำที่มีการอ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ และกระทำการผิดกฎหมายได้แก่ เข่าน่านน้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต ทำลายสิ่งก่อสร้างตามแนวชายฝั่ง และโฆษณาชวนเชื่อที่เป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖

จีนกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจทางทะเล พัฒนากองทัพเรือ บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งทหารและพลเรือน และปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเข้าถึงทรัพยากร ปกป้องอธิปไตย สิทธิและผลประโยชน์ทางทะเล และความปลอดภัยในการเดินเรือ ซึ่งเป็นสัญญาณว่า จีนคงไม่ประนีประนอมในการแก้ไขปัญหาตามแรงกดดันจากต่างประเทศ ซึ่งจีนยังคงพยายามจำกัดปัญหาทะเลจีนใต้เป็นประเด็นขัดแย้งเกี่ยวกับพื้นที่ทับซ้อน ที่ต้องแก้ไขเฉพาะประเทศที่เกี่ยวข้องในระดับทวิภาคี ขณะเดียวกัน ก็ยืนยันที่จะเคารพเสรีภาพและความปลอดภัยในการเดินเรือ ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของนานาประเทศ เพื่อป้องกันมิให้กลายเป็นประเด็นระหว่างประเทศ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ประเทศที่สามเข้าแทรกแซง การมุ่งแสดงบทบาทเชิงรุกของจีน ส่งผลให้จีนเผชิญการต่อต้านจากประเทศคู่พิพาทในภูมิภาค และเป็นที่ยุทธระวางของมหาอำนาจอื่นๆ มากขึ้น จากการมุ่งเป็นมหาอำนาจทางทะเล โดยเฉพาะจากการที่จีนพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพเรืออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทัดเทียมกับมหาอำนาจอื่น ๆ และแสดงความพร้อมในการปกป้องอธิปไตยและตอบโต้ภัยคุกคาม โดยจีนเพิ่มความสม่ำเสมอในการลาดตระเวนในทะเลจีนใต้ จะจัดตั้งฐานประจำการอากาศยานไร้คนบิน ๒ แห่ง ที่มณฑลเหลียวหนิง มีแผนสร้างเรือบรรทุกเครื่องบินอีก ๒ ลำ และเรือรบ ๑๑๓ ลำ ภายใน ๒๐ ปีข้างหน้า ตลอดจนนำเสนอข่าวความก้าวหน้าทางทหาร อาทิ ความสำเร็จในการพัฒนาอากาศยานไร้คนบินสำหรับการลาดตระเวน และการขึ้น - ลง บนเรือบรรทุกเครื่องบินของเครื่องบินขับไล่ J - 15 อีกทั้ง จีนได้เพิ่มงบประมาณด้าน กลาโหม ประจำปี ๒๕๕๘ อีกร้อยละ ๑๐.๑ เป็นจำนวน ๑๔๔,๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ผู้จัดการออนไลน์, ออนไลน์, ๑๙ มกราคม ๒๕๕๗) ซึ่งจีนหวังว่า การแสดงแสนยานุภาพทางทหาร จะเป็นการเตือนประเทศคู่ขัดแย้งให้พยายามอดกลั้นและหลีกเลี่ยงการยั่วยุจนนำไปสู่การเผชิญหน้า และป้องปรามมิให้มหาอำนาจ/ประเทศนอกภูมิภาคเข้าแทรกแซง แม้ทำให้จีนถูกมองว่า กำลังเป็นปัจจัยสร้างภาวะตึงเครียดในภูมิภาค

การที่สหรัฐอเมริกา ประกาศนโยบายปรับสมดุลในภูมิภาคเอเชีย ส่งผลให้ข้อเสนอของจีนที่จะใช้การเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาท ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ อย่างไรก็ตาม การ

เจรจาที่จะกันอาจเป็นประโยชน์ต่อจีน ในการพัฒนาพลังงานทางทหารให้มีความเพียงพอในการรักษาผลประโยชน์ของตน และในการต่อรองกับสหรัฐอเมริกา เมื่อมีความจำเป็น

การที่จีนอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีและพาราเซล โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งยากต่อการหาข้อยุติ ในขณะที่ประเทศคู่ขัดแย้งพยายามให้จีนยอมรับกฎหมายทางทะเลว่าด้วยเรื่องเขตเศรษฐกิจจำเพาะและเขตไหล่ทวีป ซึ่งถือว่ามีความเป็นสากลมากกว่า อย่างไรก็ตาม การที่เวียดนามและฟิลิปปินส์ร้องขอให้ขยายเขตไหล่ทวีปของตนจาก ๒๐๐ ไมล์ทะเล ออกไปอีก รวมทั้งการที่ฟิลิปปินส์นำปัญหาข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาของศาลระหว่างประเทศว่าด้วยกฎหมายทางทะเลระหว่างประเทศ International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) ส่งผลให้การแก้ปัญหาคข้อพิพาทใช้เวลานานมากขึ้น และยากที่จะหาข้อยุติ อีกทั้งการแข่งขันอิทธิพลระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ นอกจากนี้ ในอนาคต ความหนาแน่นของกำลังทางเรือ หรือการปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่พิพาท อาจมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จีน และประเทศคู่ขัดแย้ง ยังคงส่งเรือตรวจการณ์เข้าลาดตระเวนในพื้นที่อ้างสิทธิ ซึ่งส่งผลให้สถานการณ์มีความล่อแหลมต่อการปะทะกันด้วยกำลังทางเรือได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ในอนาคต ความขัดแย้งจากการเข้าไปยึดครองพื้นที่สำคัญที่อยู่ภายในหรือใกล้เขตเศรษฐกิจจำเพาะของอีกฝ่าย ถือเป็นสิ่งที่สร้างความวิตกกังวล นำไปสู่การแข่งขันเสริมสร้างกำลังกองทัพและสะสมอาวุธในภูมิภาค และอาจกลายเป็นชนวนขัดแย้ง (Flash Point) ที่นำไปสู่การปะทะกันด้วยกำลังได้ตลอดเวลา

ความสัมพันธ์ของจีนกับประเทศคู่กรณีในการอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์มีท่าทีแข็งกร้าวต่อจีนในปัญหาทะเลจีนใต้อย่างชัดเจน และมุ่งเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกา ในฐานะพันธมิตรเก่าแก่อย่างต่อเนื่อง ตอบสนองยุทธศาสตร์ต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาในเอเชีย – แปซิฟิก อย่างแข็งขัน อีกทั้งเห็นพ้องที่จะให้สหรัฐอเมริกา เสริมการประจำการทหารในฟิลิปปินส์ แต่จะไม่มีการตั้งฐานทัพถาวร นอกจากนี้ ฟิลิปปินส์ตระหนักว่า ไม่มีพลังอำนาจเทียบเคียงจีนในการเจรจาวิภาคิได้ จึงพยายามนำความขัดแย้งฟิลิปปินส์ – จีน ในทะเลจีนใต้ สู่วเวทีระหว่างประเทศ โดยยื่นข้อพิพาทดังกล่าวสู่ศาลระหว่างประเทศว่าด้วยกฎหมายทะเล (ITLOS) และส่งหนังสือชี้แจงกรณีปัญหาทะเลจีนใต้ไปยังสถานทูตและองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ในเวทีอาเซียน ฟิลิปปินส์ร่วมกับรัฐคู่พิพาทอื่นๆ พยายามผลักดันการหาหรือปัญหาทะเลจีนใต้กับจีนเสมอมา แต่จีนยังยืนยันจะหารื้อกับรัฐคู่พิพาทในกรอบทวิภาคี อย่างไรก็ตาม การที่อาเซียนไม่ได้ประกาศจุดยืนร่วมกันกับฟิลิปปินส์ในกรณีพิพาทกับจีนบริเวณหมู่เกาะปะการังสการ์โบโรห์ ถึงแม้ฟิลิปปินส์จะได้เรียกร้องขอความช่วยเหลือ สนับสนุน ยิ่งผลักดันให้ฟิลิปปินส์จำเป็นต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกา มากขึ้น

ฟิลิปปินส์ในฐานะพันธมิตรเก่าแก่ของสหรัฐอเมริกา มุ่งเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกา อย่างต่อเนื่อง ทั้งการฝึก/ศึกษา การซ้อมรบร่วมกัน รวมทั้งตอบสนองยุทธศาสตร์ต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาในเอเชีย - แปซิฟิก อย่างแข็งขัน โดยเฉพาะเมื่อ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๕ (ผู้จัดการออนไลน์, ออนไลน์, ๒๕๕๕) ประธานาธิบดีเบนโย อากิโน แห่งฟิลิปปินส์ เยือนสหรัฐอเมริกา โดยได้พบหารือกับประธานาธิบดีบารัค โอบามา แห่งสหรัฐอเมริกา และได้ออกแถลงการณ์ร่วมย้ำ ให้ความสำคัญกับหลักการเดินเรือโดยเสรี และเรียกร้องเสรีภาพในการเดินเรือในทะเลจีนใต้ รวมถึงสนับสนุนแนวทางแก้ไขปัญหาพิพาทในทะเลจีนใต้โดยสันติ นอกจากนี้ ประธานาธิบดีโอบามา ยังให้คำมั่นว่า จะสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพฟิลิปปินส์ และสนับสนุนความพยายามของอาเซียนในการจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct on the South China Sea - CoC) กับจีนให้ประสบผลสำเร็จ ขณะที่ประธานาธิบดีอากิโน เห็นพ้องที่จะให้สหรัฐอเมริกา เสริมการประจำการทหารในฟิลิปปินส์ แต่จะไม่มี การตั้งฐานทัพถาวร อย่างไรก็ตาม ฟิลิปปินส์ปรับยุทธศาสตร์โดยเน้นการทูตเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเวทีและกรอบความตกลงต่างๆ เช่น การเรียกร้องในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติว่า ต้องนำเอา อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UN Convention on the Law of the Sea - UNCLOS) มาใช้เป็นเครื่องมือ ซึ่งมีการระบุเอาไว้อย่างชัดเจนว่า จะทำความตกลงแก้ไขข้อพิพาททางทะเล ด้วยสันติวิธี โดยปราศจากการคุกคามที่จะใช้กำลังหรือการลงมือใช้กำลัง ซึ่งแสดงความมุ่งมั่นอันชัดเจนที่ต้องการเรียกร้องขอให้นานาชาติเข้ามาแทรกแซงให้มากขึ้น โดยเฉพาะการที่ฟิลิปปินส์ยื่นเรื่องต่อศาลระหว่างประเทศว่าด้วยกฎหมายทะเล (International Tribunal on the Law of the Sea) เรื่องการอ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ โดยฟิลิปปินส์จะขอให้ศาลอนุญาตต่อตุลาการประกาศว่า ความเคลื่อนไหวของจีนเพื่ออ้างกรรมสิทธิ์เหนือทะเลจีนใต้ผิดกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากฟิลิปปินส์นั้นขาดไร้สมรรถนะทางทหารซึ่งสามารถใช้เป็นมาตรการเชิงป้องปรามต่อจีนได้ อีกทั้ง แม้ว่าจะมีสนธิสัญญาป้องกันร่วม สหรัฐอเมริกา - ฟิลิปปินส์ (US - Philippine Mutual Defense Treaty) ปี ๒๔๙๔ ที่ระบุว่า สหรัฐอเมริกา จะร่วมป้องกันฟิลิปปินส์ เฉพาะในกรณีที่มีกำลังทหารต่างชาติโจมตีดินแดนของฟิลิปปินส์ หรือโจมตีกำลังทหารฟิลิปปินส์เท่านั้น ข้อผูกมัดที่สหรัฐอเมริกา จะต้องปกป้องการอ้างสิทธิของฟิลิปปินส์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีหรือหมู่เกาะปะการังสการ์โบโรห์ จึงไม่มีความชัดเจน ในอีกด้านหนึ่ง ฟิลิปปินส์ก็ได้เพิ่มความพยายามเพื่อดำเนินการทางการทูตแบบทวิภาคีโดยตรงต่อจีน เพื่อแก้ไขความบาดหมางกัน และสร้างบรรยากาศเชิงบวกเพิ่มมากขึ้น พร้อมกันนี้ ฟิลิปปินส์ได้ใช้หลักการแก้ไขปัญหาในแบบพหุภาคี โดยที่มีอาเซียนเป็นผู้นำ และการรุกทางการทูตในระดับพหุภาคี

เวียดนาม

ภายหลังจีนมีนโยบายเชิงก้าวร้าวในการเผชิญหน้ากับคู่พิพาทในทะเลจีนใต้ และให้สัมปทานบริษัทน้ำมันของจีนและต่างประเทศทำการสำรวจน้ำมันในทะเลจีนใต้ทับซ้อนกับพื้นที่ของเวียดนาม ทำให้เวียดนามเร่งพัฒนากองทัพและกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือทางการเมืองและการทหารกับมหาอำนาจนอกภูมิภาค โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา รัสเซีย อินเดีย และญี่ปุ่น เพื่อถ่วงดุลอำนาจจีนกรณีปัญหาในทะเลจีนใต้ อีกทั้งทำให้เวียดนามต้องการพึ่งพิงความช่วยเหลือด้านการทหารจากมหาอำนาจภายนอกมากขึ้น แต่ก็มีระมัดระวังไม่สร้างความหวาดระแวงและทำทนายจีนโดยตรง และยืนยันไม่ให้ปัญหาทะเลจีนใต้กระทบต่อความร่วมมือด้านต่างๆ และผลประโยชน์ที่มีกับจีน

อนึ่งเวียดนามใช้วิธีคล้ายคลึงกับฟิลิปปินส์ในการดำเนินการส่งเสริมฐานะทางกฎหมายของตนโดยการออกกฎหมายทะเล (Law of the Sea) ที่เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖ (ผู้จัดการออนไลน์, ออนไลน์, ๒๕๕๖) ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมขยายความและสร้างความชัดเจนให้แก่กฎหมายฉบับอื่นๆ ที่เวียดนามออกมาบังคับใช้ก่อนหน้านี้ เช่น กฎหมายว่าด้วยพรมแดนแห่งชาติปี ๒๕๕๖ (the 2003 Law on National Border) และยืนยันอำนาจอธิปไตยเหนือบรรดาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ของเวียดนาม นอกจากนี้ส่วนสำคัญที่สุดของกฎหมายคือ มาตรา ๒.๒ ซึ่งมีข้อความระบุว่า ถ้าหากเนื้อหาใดๆ ของกฎหมายฉบับนี้ขัดแย้งกับกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ให้ถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศมีฐานะเหนือกว่า ซึ่งถูกมองว่าเป็นการส่งข้อความอันชัดเจนไปถึงจีน ที่ยังคงยืนยันกรานมาโดยตลอดว่า กรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ใดๆ ต้องแก้ไขในระดับทวิภาคี และหลีกเลี่ยงการใช้กลไกพหุภาคีทั้งหลาย

มาเลเซีย

แสดงบทบาทในการเรียกร้องให้ทุกฝ่ายแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้โดยใช้กลไกของอาเซียน และต้องการให้สมาชิกอาเซียนมีเอกภาพในการแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้ และผลักดันให้แนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (CoC) มีผลในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ มาเลเซียยังระมัดระวังอย่างมากในการประท้วงกิจกรรมทางทะเลของจีนในน่านน้ำที่มาเลเซียอ้างอธิปไตย เพื่อไม่ให้กระทบต่อความสัมพันธ์กับจีน

บรูไน

ยึดแนวทางความสัมพันธ์ที่ดี และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งรุนแรงกับทุกประเทศ เนื่องจากเป็นประเทศเล็ก และเรียกร้องให้ใช้กลไกของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ไต้หวัน

ยืนยันที่จะรักษาอธิปไตยเหนือพื้นที่ในทะเลจีนใต้ รวมถึงจะปกป้องสิทธิการทำประมงและผลประโยชน์ทางทะเล โดยไม่ร่วมมือหรือพึ่งพาจีน ไต้หวันจึงพยายามผลักดันแนวทางแก้ไขปัญหา โดยจัดทำข้อตกลงด้านการประมงกับเวียดนามและฟิลิปปินส์ แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ

การขยายขอบเขตการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมภายใต้การนำของจีน

การที่จีนริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลนอกจากเกิดจากความพยายามของจีนในด้านความมั่นคงที่ต้องการลดความตึงเครียดของสถานการณ์ในทะเลจีนใต้แล้ว สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง คือการสร้างความสะดวกด้านเศรษฐกิจของจีนในยุคใหม่ท่ามกลางกระแสการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคได้กลายเป็นทางเลือกในทางปฏิบัติในการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ การสร้างกลยุทธ์ เส้นทางสายไหมทางทะเล จะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีอีกระดับระหว่างประเทศจีนและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขับดันการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค โดยการเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจของจีนในยุครัฐบาลของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เน้นการบริโภคภายในประเทศมากขึ้น และต้องการให้จีนเติบโตอย่างยั่งยืน โดยกำหนด GDP ในการเติบโตเฉลี่ยลดลงเหลือร้อยละ ๗ ต่อปี เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหาฟองสบู่แตก อันจะนำมาซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหลายประเทศในอดีต กอปรกับปัจจุบัน ค่าสกุลเงินหยวนแข็งค่าขึ้น และค่าแรงงานในจีนสูงขึ้น ปัจจัยความได้เปรียบที่จีนใช้ในการพัฒนาประเทศมากกว่า ๓๐ ปี เริ่มไม่ใช่ข้อได้เปรียบอีกต่อไป การผลิตสินค้าราคาถูกในฐานะโรงงานของโลก จะเปลี่ยนไปเป็นผู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและเทคโนโลยีสูงขึ้นแทน จากปัจจัยที่กล่าวมา ประกอบกับค่าเงินหยวนที่แข็งค่าขึ้น ส่งผลกระทบต่อส่งออกของจีน เนื่องจากสินค้าราคาสูงขึ้น ความสามารถในการแข่งขันเรื่องราคาลดลง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เอื้อต่อการลงทุนในต่างประเทศ ทำให้จีนดำเนินนโยบายไปลงทุนและตั้งฐานการผลิตในประเทศที่แรงงานถูกกว่าแทน อาทิ ประเทศ CLMV รวมทั้งให้สอดคล้องกับการที่จีนมุ่งเป้าไปสู่ระดับโลก (Go Global) ด้วย เพื่อพัฒนาประเทศให้ชาวจีนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี ตามวาทกรรมความฝันของชาวจีน (Chinese Dream) ที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงได้ประกาศไว้ ซึ่งยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ได้ถูกออกแบบมาเพื่อให้จีนสามารถเชื่อมต่อกับภูมิภาคอื่น อันจะเป็นสะพานให้จีนก้าวไปเป็นศูนย์กลางการค้าและความรุ่งเรืองของเส้นทางสายไหมเช่นในอดีต อันจะเป็นก้าวสำคัญที่จะให้จีนบรรลุเป้าหมายการก้าวสู่ระดับโลก

ปัจจุบัน จีนได้เข้ามามีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในอาเซียนอย่างเต็มตัว ทั้งด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย Look South Policy ของจีน ที่ได้มุ่งมั่นและตั้งใจหันมาคบค้ากับอาเซียนที่อยู่ทางด้านใต้ของจีน ซึ่งนอกจากจีนจะมีข้อได้เปรียบจากการมีเครือข่ายที่ดีกับชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนแล้ว การเติบโตอย่างต่อเนื่องของเศรษฐกิจจีน ทำให้จีนได้ก้าวขึ้นเป็นคู่ค้าอันดับ ๑ ของอาเซียน และ ๑๐ ประเทศในอาเซียนรวมกันเป็นคู่ค้าอันดับ ๓ ของจีน สำหรับการค้าอาเซียน-จีน โดยทั้งหมดนั้น เป็นความตั้งใจของผู้นำจีน ที่จะมุ่งคบค้ากับอาเซียนให้มากขึ้น โดยเมื่อปี ๒๕๕๖ การค้าระหว่างจีนกับอาเซียน มีมูลค่าสูงถึง ๑๔.๓ ล้านล้านบาท (กระทรวงการต่างประเทศ, ออนไลน์) โดยประเทศในอาเซียนที่ค้าขายกับจีนมากที่สุด อิทธิพลของจีนในอาเซียนไม่ได้มีเฉพาะด้านการค้า หรือการลงทุนอย่างเดียว หากยังรวมไปถึงภาคบริการ โดยเฉพาะกลุ่ม

นักท่องเที่ยวจีน ได้เดินทางมาภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งนี้การสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเลจะทำให้ประเทศจีนและประเทศในอาเซียนจะมีการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจมีการแข่งขันประสพการณ์และความสำเร็จร่วมกัน มีช่องทางในการขยายความร่วมมือทางการค้าร่วมกันมากขึ้น

การจะถูกยอมรับเป็นประเทศมหาอำนาจได้นั้นนอกเหนือจากจะต้องมีพลังอำนาจทางการทหารและพลังอำนาจทางเศรษฐกิจแล้ว การยอมรับในวัฒนธรรมก็ถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญ โดยจีนพยายามเผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้เป็นนิยามควบคู่กันไปกับการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจในการดำเนินนโยบาย ซึ่งเป็นการใช้ Soft Power ของจีน ให้เกิดความชื่นชมและเป็นมิตรต่อจีน โดยจีนได้มีการผลักดันโครงการทางวัฒนธรรมต่างๆเช่นการให้ทุนการศึกษา การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การก่อตั้งสถาบันทางวัฒนธรรมต่างๆเช่น การก่อตั้งสถาบันขงจื้อเผยแพร่วัฒนธรรมจีนไปยังหลายทุกภูมิภาคทั่วโลก ซึ่งโครงการนี้ก็ประสบความสำเร็จในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบัน มีผู้สนใจในภาษา ศิลปะและวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อย และทัศนคติต่อจีนก็พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม สถาบันขงจื้อยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนักในหลายประเทศ เช่นกัน อาทิ ในเวียดนามและเมียนมายังไม่อนุญาตให้มีการเผยแพร่การสอนภาษาจีน อีกทั้งในญี่ปุ่น รัฐบาลอนุมัติให้สถาบันขงจื้อสามารถเปิดสอนได้เพียงเฉพาะในสถาบันการศึกษาเอกชนเท่านั้น (ประชาชาติธุรกิจ, ออนไลน์, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘)

การริเริ่มโครงการสายไหมขึ้นมาใหม่ในศตวรรษที่๒๑ โดยใช้ชื่อเส้นทางสายไหมในอดีต เป็นอีกความพยายามหนึ่งของจีน ที่นำเอาประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์อันดีทางการค้าและวัฒนธรรมกับมิตรประเทศในอดีต มาสร้างความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ รวมทั้งด้านวัฒนธรรม เพื่อต่อยอดจากโครงการที่มีอยู่ให้บรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของจีนในระยะยาว รวมทั้งช่วยเปลี่ยนทศวรรษแห่งยุคทองให้เป็นยุคเพชร เพื่อเติมเต็มความฝันของจีน ด้วยการผลักดัน Soft Power ให้สามารถผงาดได้อีกครั้ง อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน สหรัฐอเมริกาคงไม่ยอมให้จีนแผ่อิทธิพลโดยง่ายเหมือนดังเช่นช่วงหลายทศวรรษก่อนหน้านี้อย่างแน่นอน

ปัจจัยสหรัฐอเมริกากับนโยบายเศรษฐกิจของจีน

การแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อนโยบายเศรษฐกิจของจีน สำหรับทั้งสองประเทศ ด้านความแตกต่างในค่านิยม และอัตลักษณ์ในทางเศรษฐกิจและการเมืองสหรัฐอเมริกา เชื่อมมั่นในระบบตลาดเสรี สิทธิของปัจเจกชน การแทรกแซงในฐานะมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบเพื่อรักษาระเบียบโลก แต่นโยบายของรัฐบาลจีนในทางเศรษฐกิจ กลับเน้นการควบคุมตลาดการเงิน เพื่อรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาค และการควบคุมปัจจัยการผลิตโดยรัฐ โดยเฉพาะที่ดิน รวมทั้งความมั่งคั่งของชาติ ย่อมสำคัญกว่าสิทธิของปัจเจกชน จนละเลยด้านสวัสดิภาพสังคมและสิทธิมนุษยชน ขณะที่นโยบายเศรษฐกิจจะระหว่างประเทศจีนให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงนโยบายคว่ำบาตรของสหประชาชาติและชาติตะวันตก การ

จัดทำข้อตกลงทางการค้า และความตกลงต่างๆ สามารถบรรลุผลได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากระบบพรรคเดียวของรัฐบาลจีน สามารถทำให้เกิดการตกลงใจอย่างรวดเร็ว และไม่มี การแสดงความเห็นคัดค้าน รวมทั้งยังมีนโยบายการให้ความช่วยเหลือต่างๆ ในลักษณะการให้เปล่าหรือไม่มีเงื่อนไข ทำให้จีนสามารถสร้างอิทธิพลเหนือประเทศต่างๆ ในภูมิภาคแอฟริกาและเอเชียได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกา ยังมีมุมมองว่า จีนเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง และกำลังแผ่ขยายอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการทหาร ในทางกลับกัน จีนเห็นว่า สหรัฐอเมริกา ต้องการปิดล้อมจีน ทำให้จำเป็นต้องเพิ่มแสนยานุภาพทางทหาร จากความแตกต่างดังกล่าว สามารถคาดการณ์ได้ว่า อนาคตในระยะกลาง ความมั่นคงทางทะเล และความมั่นคงทางไซเบอร์ ซึ่งสหรัฐอเมริกา ถูกคุกคามจากแฮกเกอร์จีนมาโดยตลอด อาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างทั้งสองประเทศ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่าย ไม่น่าจะยอมให้ความขัดแย้งใดๆ กระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีร่วมกัน

สหรัฐอเมริกา และจีนมีการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจระหว่างกันอย่างเหนียวแน่น แต่กลับมีความแตกต่างในด้านค่านิยม และ อัตลักษณ์อย่างมาก ในด้านเศรษฐกิจ จีนเป็นคู่ค้าสำคัญ ซึ่งที่ผ่านมา สหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้าจีนมาตลอด แต่สหรัฐอเมริกาก็ล้มเหลวในการเจรจาให้จีนเพิ่มค่าเงินหยวน แต่การที่จีนเป็นประเทศผู้ถือครองพันธบัตรรัฐบาลสหรัฐอเมริกา สูงที่สุดในโลก ทำให้จีนไม่อาจปล่อยให้เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา ล่มสลายได้ อีกทั้งการที่จีนมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศสูงมาก รวมถึงเงินทุนจากภาคเอกชนที่เข้าไปลงทุนในสหรัฐอเมริกา เพิ่มมากขึ้นทุกปี เพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการถือครองดอลลาร์ของสหรัฐอเมริกา จีนพยายามผลักดันให้สกุลเงินหยวนเป็นสกุลเงินหลัก โดยจีนปัจจุบัน ให้ความช่วยเหลือเป็นสกุลเงินหยวนและพยายามให้คู่ค้าของจีนหันมาใช้สกุลเงินหยวนแทนในการทำการค้ากับจีน

อิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนที่แผ่ขยายมากขึ้น ส่งผลให้สหรัฐอเมริกา ผลักดันกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจข้ามแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership-TPP) ที่ไม่มีจีนเข้าร่วมด้วย เพื่อกีดกันจีน และล้อมกรอบทางเศรษฐกิจต่อจีน ขณะเดียวกัน จีนก็ผลักดันความตกลงพันธมิตรทางการค้าระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership-RCEP) อีกทั้งจีนพยายามให้อาเซียนพึ่งพิงจีนทางเศรษฐกิจแบบไม่สมมาตร เพื่อกีดกันอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียน จะต้องหาจุดสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของจีนกับผลประโยชน์ของอาเซียนโดยรวม และมียุทธศาสตร์ในการสมดุลอำนาจของมหาอำนาจทั้งสองในอาเซียน

สรุป

ในปัจจุบันจีนถูกรุมเร้าจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัจจัยสำคัญคือ นโยบายการสร้างสมดุลงlobalในภูมิภาคเอเชียของสหรัฐอเมริกา ทำให้สถานการณ์ในภูมิภาคมีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น การขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเพื่อแข่งขันกับจีน โดยเฉพาะกรณีข้อพิพาทเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนฟิลิปปินส์และเวียดนาม ประกอบกับการดำเนินนโยบายเชิงรุกของจีนอย่างต่อเนื่องในห้วงที่ผ่านมา อาจนำไปสู่ความรุนแรงได้ ซึ่งจีนในปัจจุบัน ยังคงไม่ต้องการปะทะกับชาติใดโดยใช้มาตรการทางทหาร และยังไม่มีความจำเป็นที่จำเป็นต้องทำการรบ จีนต้องการเพียงปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติและรักษาสถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค รวมทั้งต้องการรักษาเสถียรภาพและความสัมพันธ์อันดีกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เพื่อพัฒนาประเทศต่อไป นอกจากนี้ความได้เปรียบของจีนในด้านเศรษฐกิจมาถึงจุดเปลี่ยน ทั้งปัญหาค่าแรงราคาแพง ค่าเงินจีนแข็งค่าขึ้น และปัญหาฟองสบู่ที่อาจเกิดขึ้น จีนจึงจำเป็นต้องริเริ่มยุทธศาสตร์ใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของจีนในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยดึงความสนใจออกจากความขัดแย้งในภูมิภาค และยกระดับความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนให้ไปสู่ระดับโลก เพื่อเติมเต็มตามวาทกรรมความฝันของชาวจีนและให้จีนกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้ง นำมาซึ่งการริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลตามแนวความคิด “One Belt One Road” อันเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่รัฐบาลจีนใช้เพื่อถ่วงดุลอำนาจสหรัฐฯ และขยายบทบาทอิทธิพลของจีนในเวทีโลก ด้วยการสร้าง “ความเชื่อมโยง” (Connectivity) และ “ความร่วมมือ” (Cooperation) รอบด้าน กับนานาประเทศ ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศต่างๆ โดยมีจีนเป็นศูนย์กลางดังเช่นเส้นทางสายไหมในอดีต

บทที่ ๔

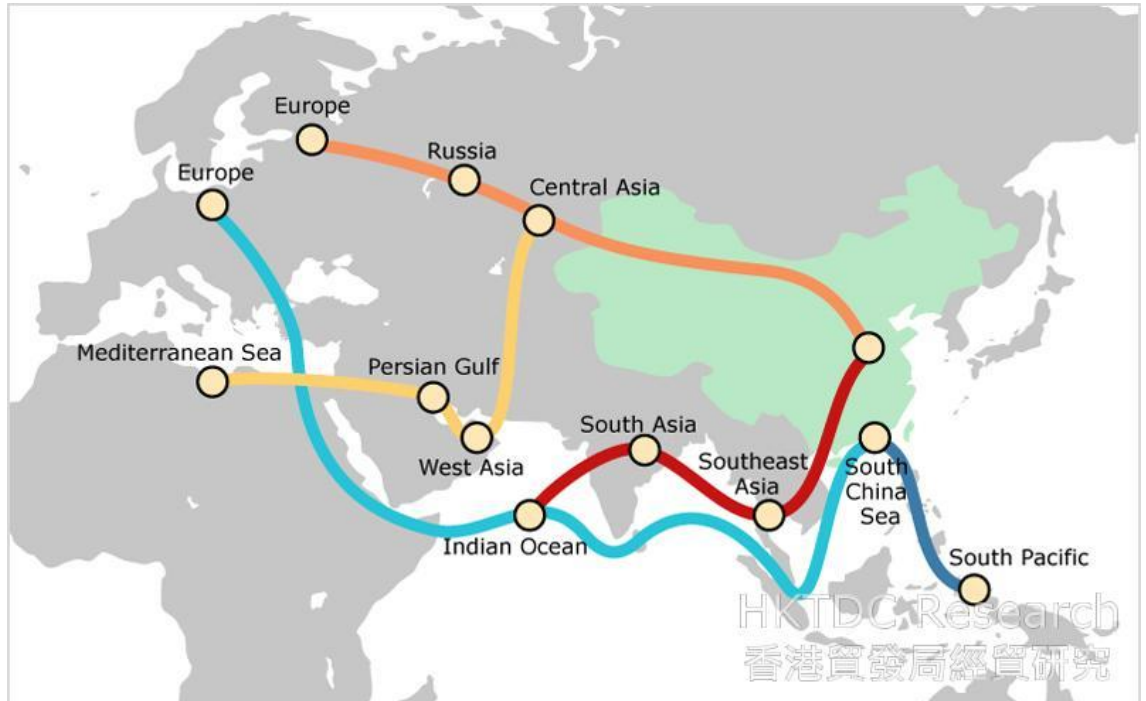
วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์

เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

มหาสมุทรถือเป็นแหล่งเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจ วัฒนธรรมทางธรรมชาติของนานาประเทศ โดยการสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่ง ศตวรรษที่ ๒๑ จะอยู่ภายใต้บรรยากาศที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจของโลก จึงนับเป็นเส้นทางการค้าใหม่ของจีน และเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการรักษาเสถียรภาพทางด้านยุทธศาสตร์ของภูมิภาค โดยเฉพาะ ปัจจุบันจีนเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองของโลก เส้นทางสายไหมทางทะเล แห่งศตวรรษที่ ๒๑ จึงเป็นแนวความคิดที่ถูกริเริ่มขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายอิทธิพลของจีนออกไปยังภูมิภาคอื่นมากขึ้น

ผู้นำจีนยุคใหม่ภายใต้การนำของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ยังคงยึดแนวทางในรูปแบบของอดีตผู้นำ เด็ง เสี่ยวผิง ในการพยายามที่จะสร้างบทบาทของจีนในทางที่สร้างสรรค์ต่อสภาพแวดล้อมของโลกยุคปัจจุบัน โดยหนึ่งในเครื่องมือสำคัญคือการเสนอฟื้นฟูเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลอีกครั้งภายใต้กรอบ One Road, One Belt ที่จะการสร้างระบบเศรษฐกิจของจีนให้ก้าวไปสู่ระดับโลก โดยการเพิ่มระดับในการเปิดระบบเศรษฐกิจของจีน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้แน่นแฟ้น อย่างสร้างสรรค์ ในรูปแบบที่เป็น Soft Power ในปัจจุบันทั้งรัฐบาลจีนและภาคเอกชนต่างตื่นตัวและเร่งดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการดำเนินการเชิงรุกทางด้านนโยบายและปฏิบัติทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้โครงการนี้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม จีนได้มีการบูรณาการเครื่องมือและนโยบายต่างๆของจีนเข้าด้วยกัน โดยมีจุดสำคัญคือมุ่งเน้นไปที่การสร้างเชื่อมโยงกับภูมิภาคต่างๆให้มากขึ้น ตั้งแต่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ เอเชีย ตะวันตก แอฟริกา ไปถึงยุโรป เพื่อนำจีนไปสู่การเป็นผู้นำระดับโลกอันจะเป็นหนทางสำคัญให้จีนสามารถทำให้วาทกรรมความฝันของชาวจีน (Chinese Dream) ประสบความสำเร็จและรุ่งเรืองเฉกเช่นกับประเทศจีนในอดีต

แผนภาพที่ ๔ - ๑ แผนที่การฟื้นเส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเลของจีนตามกรอบ One Belt, One Road

ที่มา: ศูนย์วิจัย HKTDC, Hong Kong, 2015

แนวทางการดำเนินตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมในกรอบ One Belt, One Road

เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน เป็นโครงการสำคัญที่จะปรับปรุงเชื่อมโยงโครงข่ายระหว่างแปซิฟิกตะวันออก มหาสมุทรอินเดีย และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ระหว่างภูมิภาคเอเชีย แอฟริกา และยุโรป ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ใหญ่ของจีนคือ One Belt, One Road ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล และยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางบก ทั้งนี้เส้นทางสายไหมใหม่ตามกรอบ One Belt, One Road จะมีโครงข่ายเชื่อมโยงและใหญ่กว่าเส้นทางสายไหมในอดีต

แผนภาพที่ ๔ - ๒ แผนที่เปรียบเทียบเส้นทางสายไหมของจีนในอดีตกับเส้นทางสายไหมตามกรอบ One Belt, One Road

Sources: Xinhua, UNESCO

SCMP

ที่มา: สำนักข่าว Xinhua, Online, 2014

ด้านเส้นทางสายไหมทางบกจะประกอบด้วยโครงการการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่งทางบกเชื่อมโยงกับระหว่างตะวันออกไปยังตะวันตก เป็นการสร้างทางถนน ทางรถไฟ และเส้นทางการขนส่งอื่นๆ อันจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นระเบียบเศรษฐกิจยูเรเชียประกอบด้วย ระเบียบเศรษฐกิจ หลายๆแห่ง ประกอบด้วย ระเบียบเศรษฐกิจ บังคลาเทศ จีน อินเดีย เมียนมาที่เน้นในเรื่องการปรับปรุงพัฒนาระบบการขนส่งระหว่างมณฑลยูนนานทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจีนกับเมืองท่าใหญ่ๆ ตลอดด้านอ่าวเบงกอล โดยรัฐบาลจีนวางแผนที่จะขยายโครงข่ายคมนาคมระหว่างภายในประเทศถึงเนปาล(ผ่านทิเบต)และหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงไทยและสิงคโปร์(ผ่านมณฑลยูนนาน)ในด้านฝั่งตะวันตกทางทิศตะวันตก ระหว่างเศรษฐกิจของจีน-ปากีสถาน จะทำการปรับปรุงถนน ระบบรางรถไฟและท่าเรือระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนและท่าเรือ Gwadar ในปากีสถาน ประโยชน์หลักที่จีนจะได้จากโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือการขนส่งน้ำมันจากภาคตะวันออกเฉียงใต้รวดเร็วและปลอดภัยยิ่งขึ้น โดยการใช้เส้นทางที่สั้นลงและไม่ผ่านทะเลจีนใต้ รวมทั้งช่องแคบมะละกา ยิ่งไปกว่านั้น ทางเหนือของแนวเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม มีเส้นทางรถไฟเชื่อมโยงจีนกับยุโรป ผ่านคาซัคสถาน รัสเซีย และเบลารุส ซึ่งถูกใช้ในการขนส่งสินค้าระหว่างภูมิภาคมากขึ้น

ขณะที่การฟื้นฟูเส้นทางสายไหมทางทะเลถูกออกแบบโดยมีจุดเริ่มต้นจากมณฑลกว่างตู่ กวางสี และไห่หนาน ผ่านไปฝั่งช่องแคบมะละกา จากกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย ไปยังกัลการ์ต้า ผ่านมหาสมุทรอินเดีย ไปยังไนโรบี และย้อนผ่านทางเหนือไปยังภูมิภาคแอฟริกาและผ่านไปยังทะเลแดง ถึงทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และจะสิ้นสุดที่กรุงเอเธนส์ และไปบรรจบกับเส้นทางสายไหมทางบกที่กรุงเวนิส ประเทศอิตาลี การดำเนินการเส้นทางสายไหมทางทะเลจะเป็นการประสานและยกระดับกิจการของจีน ให้พัฒนาก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกันอย่างประสานสอดคล้อง ทั้งการค้าทางทะเล อุตสาหกรรมการต่อเรือ ธุรกิจการจัดการและการสร้างท่าเรือรวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ รวมทั้งการพัฒนากองทัพเรือของจีนให้มีศักยภาพและความทันสมัยมากขึ้น การฟื้นฟูเส้นทางสายไหมทางทะเลที่มีมาแต่ในอดีต ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจีน ในการเพิ่มระดับทางการค้าและความมั่นคงในระดับโลก

การดำเนินการโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนในต่างประเทศ

โครงการสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน เป็นโครงการขนาดใหญ่ระดับโลก ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเส้นทางเดินเรือตลอดแนวเส้นทางจากเอเชียไปยังยุโรป โดยจากทะเลจีนใต้ ไปถึงทะเลเมดิเตอร์เรเนียน รัฐบาลจีนให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตลอดเส้นทางเดินเรือจากเอเชียไปยังยุโรป ก่อนหน้าที่รัฐบาลจีนประกาศริเริ่มเส้นทางสายไหมทางทะเล รัฐบาลจีนได้ประกาศโครงการเส้นทางสายไหมทางบก ใหม่ด้วยเช่นเดียวกัน โดยเส้นทางสายไหมทางบกเน้นความร่วมมือการก่อสร้างพื้นฐานจากจีนเจียงไปยังทะเลบอลติก ภายใต้ยุทธศาสตร์ One Belt One Road ซึ่งเป็นการประสานกันระหว่างเส้นทางสายไหมทางบกและเส้นทางสายไหมทางทะเล โครงการต่างๆเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน การก่อสร้าง กับอุปกรณ์ จากทุกภาคส่วนของจีน ทั้งภาครัฐ เอกชน และรัฐวิสาหกิจ

การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวของจีน มีความสำคัญอย่างมากต่อหลายประเทศในภูมิภาค สำหรับประการแรก จีนได้กลายมาเป็นประเทศที่มีอิทธิพล ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ จากความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนระหว่างจีนกับหลายประเทศในภูมิภาค ทำให้จีนมีบทบาทและความเกี่ยวข้องกับภูมิภาคมากขึ้น ประเทศต่างๆต้องการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนไว้ ขณะที่จีนพยายามใช้นโยบายที่เป็นมิตรเช่นกัน รวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้มาตรการทางทหารและความมั่นคงที่รุนแรง

ประการที่สอง รัฐบาลจีนมีความสามารถในการขึ้นถึงเส้นทางทางการค้าระหว่างกันกับประเทศต่างๆมากขึ้น โดยจีนอาศัยการให้ความช่วยเหลือในการก่อสร้างท่าเรือ เพื่อออกแบบเส้นทางให้ได้ตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งยุทธศาสตร์การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของจีน จะเป็นปัจจัยที่เปิดโอกาสให้เพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างจีนและประเทศต่างๆให้แน่นแฟ้นมากขึ้น

ประการสุดท้าย ในระยะยาว เส้นทางการส่งกำลังบำรุงและการคมนาคม จะค่อยๆดำเนินไปในลักษณะที่มีจีนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ในขณะเดียวกัน การเข้าไปช่วยเหลือในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของจีนในประเทศต่างๆจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจนำซึ่งความเจริญ และเสถียรภาพในภูมิภาค

จีนในปัจจุบันเป็นประเทศที่มีการค้ามากที่สุดในโลก ร้อยละ ๑๐ ของการค้าโลกเป็นการค้าของจีน สินค้าส่วนใหญ่จะถูกส่งโดยทางเรือ ซึ่งทำให้จีนกลายเป็นจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทางของการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ หนึ่งในท่าเรือที่มีความหนาแน่น และรับส่งสินค้ามากที่สุดในโลก อยู่ที่ประเทศจีน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือท่าเรือในเซี่ยงไฮ้ จากข้อมูลเหล่านี้จะเห็นว่าจีนมีความสำคัญอย่างมากต่อการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้บริษัทขนส่งสินค้าของจีน ๓ บริษัท ติดอันดับใน ๑๒ บริษัทขนส่งสินค้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก ยิ่งไปกว่านั้นจีนมีความต้องการการขนส่งสินค้าทางทะเล (World Shipping Council, Online) บริษัทต่างๆของจีนมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆในการก่อสร้างและจัดการท่าเรือหลายแห่งในโลก ซึ่งความพยายามดังกล่าวของจีนที่จะก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดเส้นทางขนส่งจากเอเชียไปยังยุโรปถูกตั้งชื่อ ว่าเส้นทางสายไหมทางทะเล ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่เน้นการพัฒนาท่าเรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รอบมหาสมุทรอินเดียและตะวันตกของเมอริเตอร์เรเนียน

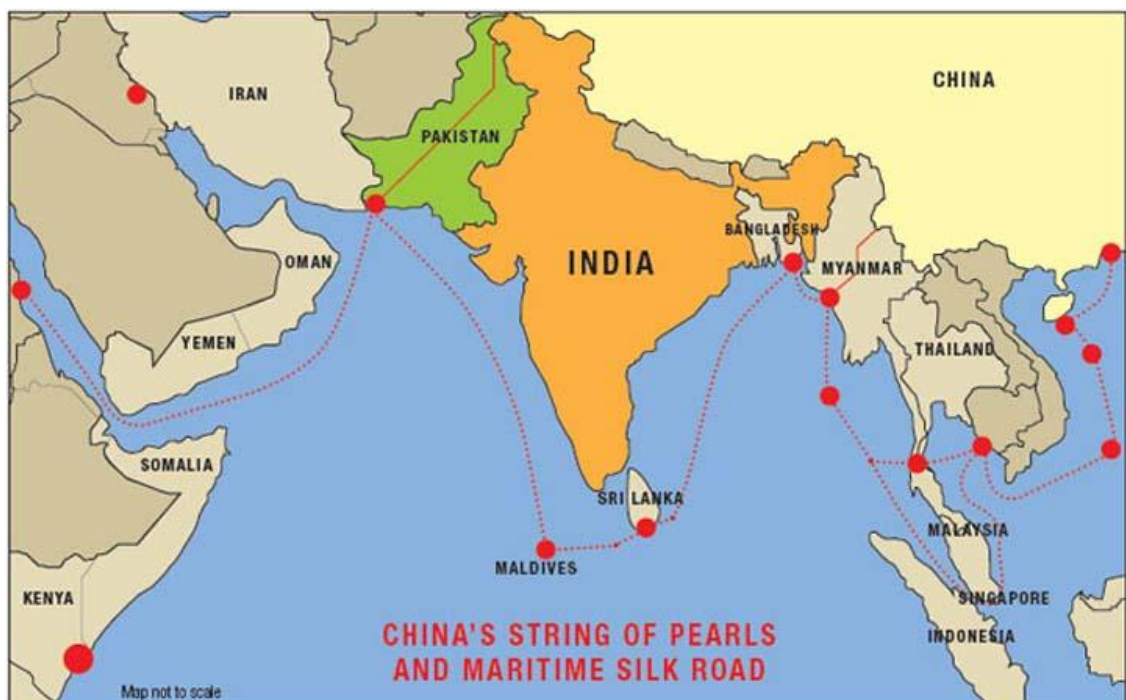
คำนิยามเส้นทางสายไหม ถูกใช้มาตั้งแต่ในอดีต และอ้างถึงเครือข่ายทางการค้าระหว่างตะวันออกกับตะวันตกผ่านยูเรเชียและมหาสมุทรอินเดีย เส้นทางการค้าอันรุ่งเรืองแห่งนี้รวมทั้งเส้นทางทางบกและเส้นทางทางทะเล การที่รัฐบาลจีนใช้ชื่อและนิยามนี้ ในการเปิดเครือข่ายเส้นทางการค้าใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มให้เกิดความเชื่อมโยง รวมทั้งยังเน้นให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และรุ่งเรืองของอาณาจักรจีนในอดีต ซึ่งผู้นำจีนพยายามที่จะฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของจีน ภายใต้วาทกรรมความฝันของชาวจีน การที่รัฐบาลจีนได้ประกาศยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเล โดยมีห้วงเวลาระยะเวลาต่างกันไปนาน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงประสานสอดคล้องต่อทั้งสองโครงการนี้ ซึ่งโครงการที่จะก่อสร้างต่างๆ ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากรัฐบาลจีน ภาคเอกชน และรัฐวิสาหกิจ

การดำเนินการของจีนเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานทางทะเลในต่างประเทศ

จากจุดเริ่มต้นของเส้นทางสายไหมทางทะเล จากเอเชียไปยังยุโรป มีท่าเรือต่างๆ ที่มีความสำคัญหลายแห่ง ทั้งในประเทศจีนเอง เช่นท่าเรือในเซี่ยงไฮ้ เซินเจิ้น และฮ่องกง สำหรับจุดผ่านที่มีความสำคัญที่สุดในเส้นทางสายไหมทางทะเล ได้แก่ ช่องแคบมะละกา และคลองสุเอซ โดยท่าเรือที่มีความสำคัญในช่องแคบมะละกา ได้แก่ท่าเรือสิงคโปร์ สิงคโปร์ถือเป็นประเทศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขนส่งทางทะเล ในฐานะศูนย์กลางโลจิสติกส์ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นท่าเรือสินค้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดอันดับสองของโลก (World Shipping Council, Online) โดยปัจจุบันจีนมีบทบาทและอิทธิพลไม่มากในท่าเรือสิงคโปร์ เช่นบริษัทขนส่งสินค้าทางของทะเล มีส่วนแบ่งเพียงเล็กน้อยในการใช้โกดังในการเก็บสินค้าในท่าเรือสิงคโปร์ และท่าเรือสิงคโปร์ มีการบริหารจัดการโดยรัฐบาลสิงคโปร์เอง ในขณะที่ทางตะวันออกของแหลมมลายู รัฐบาลจีนให้การสนับสนุนเงินจำนวน ๒ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการปรับปรุงท่าเรือที่กวนตันในมาเลเซีย(Shannon Tiezzi, Online, 24 December 2014)

อีกทั้งมีบางส่วนคิดว่า จีนอาจจะต้องการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของใสการขุดคลองผ่านคอคอดกระดัดผ่านทางใต้ของไทย เพื่อเชื่อมต่ออ่าวไทยกับทะเลอันดามัน ซึ่งอาจทำให้เป็นการเปิดเส้นทางใหม่ แทนการผ่านช่องแคบมะละกา อย่างไรก็ตามจนถึงบัดนี้ โครงการคอคอดกระยังไม่มีการเริ่มต้นแต่อย่างใด

แผนภาพที่ ๔ - ๓ แผนที่เส้นทางสายไหมทางทะเล (รวมแนวความคิดในการที่จะขุดคอคอดกระผ่านไทย)

ที่มา: Spsnavyforces, online, 2014

ในช่วงเริ่มต้นนี้แม้ว่าจีนจะมีส่วนร่วมน้อยในการสร้างท่าเรือและเข้าไปร่วมบริหารจัดการท่าเรือในบางประเทศ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีศักยภาพอยู่แล้วหรือบางประเทศกำลังพัฒนาที่มีประเทศตะวันตกลงทุนอยู่แล้ว จีนได้พยายามหาโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมและขยายการก่อสร้างท่าเรือตลอดเส้นทางสายไหมเช่น บริษัทจีนได้เข้าไปร่วมบริหารจัดการท่าเรือใน เวียดนาม เมียนมา ปากีสถาน อียิปต์ สเปน อิตาลี และรอตเตอร์ดัม ซึ่งเป็นท่าเรือที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในยุโรป นอกจากนี้ ท่าเรือที่บริหารโดยบริษัทจีนบริเวณรอบมหาสมุทรอินเดียบางแห่งถูกปรับปรุงโดยบริษัทก่อสร้างของจีน อีกทั้งจีนมีความสนใจในการลงทุนในท่าเรือที่ฮาวานในมัลดีฟส์ ซึ่งเป็นโครงการก่อสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ที่มีทั้ง ศูนย์โลจิสติกส์ ศูนย์การส่งออก สนามบิน นอกจากนี้ยังรวมถึงศูนย์กลางท่าเรือในบังคลาเทศ รวมทั้ง ได้รับสัญญาในการสร้างท่าเรือในเมียนมาและศรีลังกา บริษัทของจีนหลายแห่งได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางทะเลหลายโครงการ ขณะที่บริษัท Merchants Holdings International Company มีฐานบริษัทอยู่ในฮ่องกง โดยร่วมกับการท่าเรือศรีลังกาพัฒนาสถานีท่าเรือที่กรุงโคลัมโบ นอกจากนี้สิทธิในการก่อสร้างแล้ว ยังได้ลงนามกิจสัญญาในการบริหารท่าเรือเป็นระยะเวลา ๓๕ ปีด้วย (COSCO Pacific, Annual Report 2014, Online)

กิจกรรมทางทะเลของจีน

จีนถือเป็นประเทศที่สำคัญที่มีบทบาทในส่วนของการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับทางทะเลอย่างที่ได้กล่าวไปแล้ว คือจีนเป็นผู้นำในด้านการผลิตเรือ โดยในปี ๒๕๕๖ จีนได้ผลิตเรือออกมาเป็นจำนวนร้อยละ ๔๑ ของจำนวนเรือใหม่ทั้งหมดในโลก ตามด้วยเกาหลีใต้และญี่ปุ่น โดยเรือส่วนใหญ่ที่ผลิต เป็นเรือ Bulk Ship (จำนวนร้อยละ ๕๗) เรือบรรทุกน้ำมัน (ร้อยละ ๑๘) และเรือบรรทุกสินค้า (ร้อยละ ๑๔) ซึ่งในนี้รวมถึงเรือที่ใช้เชื้อเพลิง LNG เรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ เรือบริการสาธารณะ เรือประมงในมหาสมุทร บริษัทหลักในการผลิตเรือของจีนเป็นบริษัทลูกของ China Ocean Shipping Company ได้แก่บริษัท COSCO Shipyard Group และSOSCO Shipbuilding Industry Company โดยบริษัทแรกมีความชำนาญในการก่อสร้างเรือขนาดใหญ่ และการก่อสร้างวิศวกรรมทางทะเล รวมทั้งให้การปรึกษาในการซ่อมบำรุงเรือ ในขณะที่บริษัทที่สองเป็นบริษัทขนาดใหญ่ ที่เน้นในการก่อสร้างท่าเรือและผลิตอุปกรณ์ชิ้นส่วนเรือ (China Market Research Report, Research Report on China Shipbuilding Industry 2014-2018 ,online)

บริษัทสัญชาติจีน ไม่ได้เพียงแต่จะมีบทบาทอย่างต่อเนื่องด้านกิจกรรมการค้าทางทะเล ในส่วนของการสร้างเรือและการขนส่งสินค้า จีนยังเป็นผู้ส่งออกและผลิตรายใหญ่ของสินค้าประมง รวมทั้งเป็นประเทศที่เป็นเจ้าของเรือประมงระยะไกลที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เมื่อพิจารณาถึงเส้นทางระหว่างเอเชีย – ยุโรป จะเห็นว่า จีนมีเรือประมงอยู่ทั้งในและนอกทะเลจีนใต้ ทะเลตะวันออก มหาสมุทรอินเดีย และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ในด้านพลังงาน จีนมีบทบาทและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในด้านการผลิตแก๊สและน้ำมันใน

ทะเลจีนใต้ หนึ่งในบริษัทเหล่านั้นคือ China National Offshore Oil Company (CNOOC) ที่ปัจจุบันมีความต้องการจะขยายการลงทุนในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งเน้นการค้นหาแหล่งพลังงานแก๊สในเขตเศรษฐกิจพิเศษของไซปรัส และในอนาคตมีแนวโน้มที่จีนจะขยายและมีบทบาทในมหาสมุทรอินเดีย

นอกจากนี้แล้ว จีนมีความสนใจเพิ่มขึ้น เรื่องการค้นหาแร่ใต้ทะเล ในต้นปี ๒๕๕๘ เรือดำน้ำเจียวหลงของจีน ได้เริ่มสำรวจแร่หายากใต้มหาสมุทรอินเดีย เรือดำน้ำเจียวหลงเป็นเรือที่มีขีดความสามารถในการลงไปยังพื้นผิวใต้ทะเลลึกมาก ทำให้จีนเป็นประเทศที่มีบทบาทสามารถตรวจใต้ท้องทะเล ทั้งในการตรวจสอบสำรวจในท้องมหาสมุทร และปฏิบัติการช่วยเหลือใต้ทะเลเป็นต้น (Brian Owen, Online, 25 June 2012)

กิจกรรมทางทะเลของกองทัพเรือจีน

กองทัพเรือของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน เป็นกองทัพเรือที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของเอเชีย โดยนับจากจำนวนของเรือที่มีอยู่ ประกอบด้วยเรือรบผิวน้ำ จำนวน ๗๗ ลำ เรือดำน้ำกว่า ๖๐ ลำ เรือสะเทินน้ำสะเทินบก จำนวน ๕๕ ลำ เรือบรรทุกเครื่องบิน ๑ ลำ และมีเรือรบขนาดเล็กที่ติดตั้งขีปนาวุธจำนวน ๘๕ ลำ (US Office of Secretary of Defense, Annual Report to Congress, April 2014) ในปัจจุบัน กองทัพเรือจีนทดแทนเรือเก่าที่มีอยู่ด้วยเรือที่มีความทันสมัยและมีขีดความสามารถสูง โดยภารกิจส่วนใหญ่ จะให้จำกัดการปฏิบัติอยู่ในฝั่งแปซิฟิกตะวันตกเป็นหลัก โดยเฉพาะพื้นที่ทะเลเหลือง ทะเลตะวันออก และทะเลจีนใต้ อย่างไรก็ตามบทบาทหน้าที่ของกองทัพเรือจีน มีการปรับบทบาทอย่างต่อเนื่อง โดยมีการใช้กำลังทางเรือต่างๆในพื้นที่ทางทะเล เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ และเป็นเครื่องมือทางการทูตด้วย ตัวอย่างเช่น การต่อต้านโจรสลัด เพื่อปกป้องเรือจีนและต่างชาติ โดยภารกิจมีหลากหลาย และเพื่อตอบสนองภายใต้บริบทของเส้นทางสายไหมทางทะเล

การวางกำลังทางเรือของจีน โดยการใช้การวางกำลังแบบต่อเนื่องพร้อมผลัดเปลี่ยนพื้นที่การวางกำลังในน่านน้ำต่างๆ เปิดโอกาสให้จีน ใช้กองทัพเรือในการขยายบทบาทนอกเหนือจากด้านการทหาร เป็นการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมในสถานการณ์วิกฤติ ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน หรือมหาสมุทรอินเดีย ตัวอย่างเช่น ในปี ๒๕๕๓ การใช้เรือโรงพยาบาลเคลื่อนที่ไปยังอ่าวเอเดน ในฐานะส่วนหนึ่งของกองทัพเรือที่วางกำลังอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้นอยู่แล้ว โดยใช้เรือพยาบาลในการเทียบท่าเรือต่างๆในแอฟริกา โดยให้การรักษายาบาลแก่ประชาชนในพื้นที่ (Lesh Avetritt, China Brief, Online, 11 June 2010) ในปัจจุบันมีการใช้เรือพยาบาลมากขึ้นเรื่อยๆแม้ว่าจะอยู่ในยามสงบก็ตาม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวถูกมองว่าเครื่องมือของ Soft Power ที่สำคัญอย่างหนึ่ง

การต่อต้านโจรสลัด เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่สำคัญ ที่เปิดโอกาสให้จีนสถาปนาความร่วมมือ และสานสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศอื่นมากขึ้น การวางกำลังทางเรือของจีนตามภูมิภาคทำให้จีนสามารถเข้าร่วมเวทีประสานงานและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมในการร่วมกันต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบหลากหลายรูปแบบและการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมเพื่อเปิดโอกาสกับจีนในการฝึกทางทะเลร่วมกับกองเรือของประเทศอื่น ซึ่งเป็นช่องทางที่ดีให้กับจีนในการเข้าพูดคุยเข้าร่วมแก้ปัญหาทางทะเลที่เกิดขึ้น

ที่ผ่านมาฝ่ายผู้นำกองทัพเรือจีนและสหรัฐอเมริกา ได้ทำข้อเสนอร่วมกันในการฝึกผสมทางเรือ ในพื้นที่ทะเลตะวันออก ทะเลจีนใต้ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และอ่าวเอเดน การแสดงให้เห็นถึงกำลังทางเรือของจีน โดยไม่ได้กระทำในเขตทะเลจีนใต้หรือทะเลตะวันออก และมหาสมุทรอินเดียเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลดำ และแอตแลนติก ต่อไปยังท่าเรือต่างๆในประเทศแอฟริกา และตะวันตก ตั้งแต่อียิปต์ อิสราเอล กรีซ ยูเครน บัลแกเรีย โรมาเนีย ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ และเยอรมนีอีกด้วย

การเล่นเรือไปเยี่ยมตามท่าเรือต่างๆ เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของกองทัพเรือจีนในพื้นที่ รวมทั้งเป็นการใช้ Soft Power ที่สำคัญ จุดมุ่งหมายของจีนในการมาเยือนท่าเรือ คือการแสดงมิตรไมตรี ความปรารถนาดี แสดงถึงนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตร และความต้องการที่จะร่วมกับกองทัพเรือและหน่วยงานรัฐบาลของประเทศอื่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงขีดความสามารถและความสำเร็จของจีน ให้เปิดออกสู่โลกภายนอกให้รับรู้มากขึ้น

แม้ว่ากองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนจีนจะมีการวางกำลังอยู่ในพื้นที่ทางทะเลในหลายน่านน้ำ แต่จีนก็ไม่มีฐานทัพเรืออยู่ในภูมิภาคหรือพื้นที่ใดในโลก นอกจากประเทศจีน ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จีนจึงสร้างท่าเรือพาณิชย์รอบๆ หรือตามเส้นทางทะเลจากจีน ในปี ๒๕๕๘ สื่อได้รายงานว่าการวางกลาโหมสหรัฐได้มีการพูดคุยและได้มีการเถียงกันอย่างกว้างขวาง ในเรื่องความเป็นไปได้ของจีน ที่จะสถาปนา สนับสนุน และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่กองทัพเรือในมหาสมุทรอินเดีย โดยใช้นิยามว่า String Of Pearls เพื่ออธิบายถึงยุทธศาสตร์ของจีนที่มุ่งจะสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนกองทัพเรือ และต้องการเพิ่มขีดความสามารถที่จะขยายศักยภาพทางทะเลให้กว้างออกไป และปกป้องรักษาการขนส่งน้ำมันของจีนทางทะเลด้วย สำหรับวิธีการที่จีนใช้ ไม่ใช่การใช้มาตรการทางทหารใดๆ แต่จีนใช้การประจำอยู่ของทหารเรือในพื้นที่ในการเสริมสร้างบทบาทของจีน โดยการดำเนินการทูตทางทหาร เพื่อเป็นการริเริ่มความร่วมมือกับประเทศต่างๆ เช่น ต่อต้านโจรสลัด เป็นต้น จนถึงในขณะนี้ยังไม่มีสัญญาณบ่งบอกว่าจีนมีการสร้างฐานทัพทางเรือในมหาสมุทรอินเดีย เพื่อปกป้องเส้นทางเดินเรือทางทะเลจากมหาอำนาจอื่น เช่นสหรัฐอเมริกา หรืออินเดีย ซึ่งจะเห็นว่า ความพยายามในรูปแบบที่จะใช้มาตรการทางทหารจะยิ่งเป็นปัญหา จากปัจจุบันจีนมีความตึงเครียดทางทะเลกับหลายประเทศอยู่แล้ว ทั้งสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ดังนั้นคงเป็นไปได้ยากที่จีนจะใช้มาตรการทางทหารไปยังพื้นที่ที่ห่างไกล

เนื่องจากสถานการณ์ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ และทะเลตะวันออกยังไม่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกัน สหรัฐอเมริกากับอินเดียยังมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อการเคลื่อนไหวของจีนในมหาสมุทรอินเดีย(Christopher D. Yung, Online, 2015)

ปัจจุบันการวางกำลังอยู่ในน่านน้ำในมหาสมุทรอินเดีย แม้ว่าจะมีไม่มาก แต่ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อกันยายน ๒๕๕๗ เรือดำน้ำเครื่องยนต์ดีเซลของจีนได้ไปจอดเทียบสถานีเรือท่าเรือที่สร้างโดยบริษัทจีน ณ กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา เป็นช่วงเวลาเดียวกับประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เยือนศรีลังกา หนึ่งเดือนถัดมาหลังจาก นั้นมีการเทียบท่าเข้ามายังท่าเรือในเมืองโคลัมโบของเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์จีน (Ankit Panda, The Diplomat, Online, 3 March 2015) อย่างไรก็ตาม จำนวนเรือดำน้ำของจีนที่ไปยังท่าเรือในต่างประเทศยังคงมีจำนวนน้อยอยู่ กระนั้นจากการที่การลงทุนและการอาศัยอยู่ของชาวจีนในแอฟริกา และตะวันออกกลาง มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจีนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถในการปฏิบัติการปกป้องประชาชน และผลประโยชน์ของจีนในต่างประเทศ ที่ขยายขอบเขตออกไปไกลขึ้น เช่นการช่วยเหลือ การอพยพ หลบหนีเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ หรือกรณีลักพาตัว เป็นต้น ซึ่งมีการโต้แย้งอย่างมากเกี่ยวกับการก่อตั้งศูนย์โลจิสติกของจีนในการสนับสนุนภารกิจต่อต้านโจรสลัดในมหาสมุทรอินเดีย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าว ก็ทำให้กิจกรรมทางทหารในทะเลของจีนที่เพิ่มมากขึ้นบริเวณน่านน้ำของภูมิภาคแอฟริกา

ส่วนด้านการซ่อมบำรุงขนาดเล็กของกองทัพเรือจีน จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จากกองทัพเรือปากีสถาน ในนครการาจี เนื่องจากปากีสถาน ถือว่าเป็นหุ้นส่วนด้านความมั่นคงที่สำคัญของจีน และใช้สิ่งอุปกรณ์ต่างๆ ที่ผลิตโดยจีน

สำหรับจีน ในพื้นที่น่านน้ำทางทะเลฝั่งใกล้ จีนอาจจะพิจารณาการใช้มาตรการทางทหารได้ในกรณีที่เกิดความขัดแย้ง แต่คงจำกัดอยู่ในระดับที่ต่ำมาก โดยเน้นการใช้มาตรการทางการทูตและการเมืองมากกว่า สำหรับพื้นที่น่านน้ำที่ห่างไกลจีน จีนเน้นการขยายอิทธิพลทางทะเลผ่านกิจกรรมที่ไม่ใช่ทางทหารมากกว่า ตัวอย่างเช่น การมีเรือรบมีความจำเป็นต่อการรักษาเส้นทางทางการขนส่งและผลประโยชน์ของตนเองในภาวะสงคราม แต่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่สถานการณ์จะอยู่ในภาวะปกติ และการใช้กิจกรรมในรูปแบบ Soft Power สร้างความร่วมมือที่ไม่ใช่ทางทหาร จะมีประสิทธิภาพมากกว่า และการที่ไม่มีฐานกองกำลังทางเรือและการวางกำลังทางเรือขนาดใหญ่ของจีน จะช่วยลดโอกาสที่จะเกิดสงครามน่านน้ำที่จีนจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

การดำเนินการโครงการเส้นทางสายไหมภายในประเทศจีน

สำหรับแนวเส้นทางสายไหม และเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนนั้น ได้เริ่มมีการดำเนินการโครงการภายในประเทศหลายโครงการ เช่น การดำเนินการสร้างทางรถไฟความเร็วสูงเพื่อรองรับโครงการดังกล่าว การสร้างความเชื่อมโยง ไม่เพียงจำกัดอยู่แต่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและ

อาเซียนเท่านั้น หุ่นส่วนทางยุทธศาสตร์ทางทะเลตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม ยังรวมไปถึงประเทศและภูมิภาคที่ไกลออกไป ซึ่งจีนมีความมุ่งหวังที่จะเชื่อมต่อเอเชีย แอฟริกา และยุโรป โดยมีจุดเริ่มต้นจากจีน เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนถือเป็นแรงผลักดันในการปฏิรูปและยกระดับภาคอุตสาหกรรมของจีน อีกทั้งยังเป็นการเปิดช่องทางในการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความสามารถ เทคโนโลยี เงินทุน รวมถึงตลาด ที่สามารถแสวงหาช่องทางเพื่อขยายการส่งออกได้ เป็นแรงผลักดันสำคัญในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีน

การสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเลนั้นไม่เพียงแต่ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศที่อยู่ตามชายฝั่งแล้ว ยังทำให้เศรษฐกิจของจีนนั้นเกิดการปฏิรูปเปลี่ยนแปลง ยกระดับอุตสาหกรรม และการบริหารทรัพยากรมีประสิทธิภาพขึ้น ภาคเศรษฐกิจหลาย ๆ ส่วนได้รับประโยชน์ โดยเฉพาะท่าเรือชายฝั่งของประเทศจีนก็ได้รับผลประโยชน์ตามความแตกต่างกันทางศักยภาพของแต่ละเมือง ต่อไปนี้เป็นพื้นที่ที่สำคัญภายในประเทศจีนกับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลมีดังต่อไปนี้

๑. เซี่ยงไฮ้ มีจุดมุ่งหมายยกระดับการเขตการค้าเซี่ยงไฮ้ เพื่อพัฒนาให้เซี่ยงไฮ้เป็นท่าเรือที่มีความสำคัญในระดับเดียวกับท่าเรือสิงคโปร์ ตัวอย่างเช่น ปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่ามีสินค้ามากมายที่ขนส่งและจัดจำหน่ายในประเทศจีน แต่การจัดการซื้อขายส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประเทศสิงคโปร์ โดยเฉพาะสินค้าหลักของจีนถูกจัดส่งไปยังสิงคโปร์จำนวนมาก เหตุผลหลักคือ สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางท่าเรือในการขนส่งสินค้าขนาดใหญ่และเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ ที่เป็นศูนย์กลางการไหลเวียนของเงินทุนมากมาย เงินทุนเหล่านั้นถูกนำมาใช้ในการทำการค้าอย่างอิสระ ซึ่งรูปแบบการซื้อขายอย่างอิสระนั้นต้องมีเงินส่วนหนึ่งมาช่วยสนับสนุน แต่ประเทศจีนไม่ได้เป็นเหมือนสิงคโปร์ เมื่อพิจารณาพื้นฐานทางการเงินของประเทศนั้น ยังถูกปิดกั้น ดังนั้นสินค้าจากต่างประเทศไม่สามารถซื้อขายที่เซี่ยงไฮ้เฉกเช่นสิงคโปร์ เนื่องจากระบบการเงินในจีนยังอยู่ในลักษณะรูปแบบปิด

ในอุตสาหกรรมการขนส่ง การขนส่งทางเรือขนาดใหญ่ นั้น มีราคาสูงกว่าการขนส่งทางเรือขนาดเล็ก ผู้ประกอบการคาดหวังที่จะให้ใช้เรือขนาดใหญ่ในการทำการขนส่งสินค้าเป็นหลัก เหตุผลประการหนึ่งคือ การใช้เรือขนาดใหญ่ลำเลียงสินค้าไปยังปลายทางนั้น ได้ในเรื่องของความคุ้มค่า สินค้าที่ผ่านทางช่องแคบมะละกา ส่วนใหญ่นั้นมาจาก ๓ ประเทศคือ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ แม้ว่าระยะทางจากท่าเรือเซี่ยงไฮ้ กับญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ไกลกว่าท่าเรือสิงคโปร์ แต่ไม่ได้หมายความว่าทำให้ประหยัดค่าขนส่งมากขึ้น อาจเป็นเพราะว่าต้นทุนในการลงทุนทำธุรกิจใหญ่ๆ ในประเทศนั้นได้มีการลดลงเป็นจำนวนมาก นโยบายของเขตการค้าเสรีนั้นเป็นเงื่อนไข ความสำคัญของเขตการค้าเสรีเซี่ยงไฮ้ ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งโลจิสติกส์ ที่สำคัญนั้นยังเป็นการกำหนดราคาสินค้าและอำนาจการจัดสรรทรัพยากร อีกทั้งยังเป็นพื้นที่นำมาซึ่งโอกาสในการทำธุรกิจอีกมากมาย เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนนั้น ถือว่าเป็นการเกิดผลที่ดี

๒. หนิงโปโจวซาน (Ningbozhoushan) ถึงแม้ว่าเซี่ยงไฮ้จะเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจในอุดมคติ และเป็นเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมปากแม่น้ำซันน้า ที่แผ่ขยายกว้างออกไปอย่างเห็นได้ชัด ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถขนส่งสินค้าผ่านแม่น้ำแยงซี แม่อิทธิพลไปถึงอุฮั่น ฉางซา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนกลางเหมาะสมมากที่จะสร้างเป็นศูนย์กลางสำหรับจัดส่งสินค้าเข้าไปทั่วประเทศ แต่ว่าท่าเรือเซี่ยงไฮ้นั้นไม่สามารถตอบสนองเงื่อนไขของการเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าได้ ดังนั้นเซี่ยงไฮ้ ได้เข้าเกาะขนาดเล็กใหญ่ของมณฑลเจ้อเจียง เซี่ยงไฮ้ได้เข้าเกาะหยางซานเพื่อนำมาสร้างท่าเรือน้ำลึก เพื่อเป็นท่าเรือในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำที่ดีที่สุด ดังนั้นทำให้ท่าเรือ หนิงโปเป่ย์หลุน ต้องเผชิญกับการแข่งขันกับท่าเรือเซี่ยงไฮ้ ที่อาศัยภูมิหลังการเจริญเติบโตเศรษฐกิจจากมณฑลเจ้อเจียง ที่ในปี ๒๕๕๖ ท่าเรือมณฑลเจ้อเจียงเป็นท่าเรือที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอันดับที่สามของจีน และยังเป็นอันดับที่สี่ของโลกอีกด้วย เนื่องด้วยท่าเรือของหยางซานและท่าเรือของหนิงโปเป่ย์หลุนใช้ท่าเรือจอตระดมกันกับหังโจว เพียงระยะทางห่างไม่ถึง ๘๐ กิโลเมตร อีกทั้งในอนาคต ยังมีการวางแผนออกแบบการสร้างการประสานความร่วมมือกัน หลังจากนั้นเซี่ยงไฮ้จะกลายเป็นกุญแจสำคัญในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ และเป็นศูนย์กลางการเงินที่สำคัญอีกด้วย

๓. ฉวนโจว (Quanzhou) ฉวนโจว เป็นเมืองที่อยู่ระหว่างเซี่ยงไฮ้กับฮ่องกง เส้นทางสายใหม่ได้แสดงถึงการเกิดขึ้นและเสื่อมโทรมของเส้นทางเดินเรือ โดยเส้นทางสายใหม่ได้ทิ้งร่องรอยไว้ในฉวนโจว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมความเป็นมาและการพัฒนามรดกอันมีค่ามหาศาลนั้นเคยมีอยู่ ถูกบูรณาการรวมกันเอาไว้ โดยประเด็นสำคัญคือเมือง ฉวนโจวมีท่าเรือน้ำลึกที่ดีในอดีต เมื่อพูดถึงเมืองฉวนโจวและมณฑลฝูเจี้ยนแล้ว ไม่ว่าจะเป็เกาหลี่หรือญี่ปุ่น เวลาการเดินทางเรือจำเป็นต้องผ่านท่าเรือน้ำลึกของเมืองฉวนโจวเสมอ ในอนาคตเมืองฉวนโจวอาจมีโอกาสกลายเป็นท่าเรือกลาง ที่มีเงื่อนไขพื้นฐานคือ เป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจเสรี และเป็นปากท่าที่มีเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ใช้เส้นทางนี้ในการลำเลียงสินค้า ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ เป็นพื้นที่ทะเลน้ำลึกธรรมชาติ ที่เหมาะสมกับการทำเป็นท่าเรือ คือ อ่าวเหมยโจวและ หนิงโปเป่ย์หลุน ท่าเรือน้ำลึก ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบทางธรรมชาติที่ดีถูกสร้างมาเพื่อ ฉวนโจว และฝูเจี้ยน ในขณะที่เดียวกันที่ฝูเจี้ยนนั้น มีพื้นที่อ่าวที่ดีมาก และท่าเรือน้ำลึกหลายๆแห่งในฝูเจี้ยน มีตำแหน่งที่ตั้งโดยรวมแล้ว ถือว่าดีมากและ อ่าวเหมยโจว ถือว่าเป็นตำแหน่งที่ตั้งที่ดีที่สุด ชายฝั่งที่ อ่าวเหมยโจวนั้น ถือว่าเป็นอ่าวศูนย์กลางเศรษฐกิจของ ฝูเจี้ยน ฉวนโจว ดังนั้น อ่าวเหมยโจวถูกกระทรวงคมนาคมวางแผนระยะยาวตั้งให้เป็ท่าเรือขนส่งระหว่างประเทศ

ท่าเรือฉวนโจว เป็นท่าเรือขนส่งระหว่างประเทศ ที่มีความต้องการทำเทียบเรือสินค้า คลังสินค้า และการซ่อมบำรุง ดังนั้น การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ต้องอาศัยการพัฒนาท่าเรือชายฝั่งน้ำลึก เพื่อส่งเสริมให้กลายเป็นท่าเรืออุตสาหกรรม และเป็นการเพิ่มมูลค่าที่ดิน ถ้าท่าเรือขนส่งสินค้าระหว่างประเทศของมณฑลฝูเจี้ยน มีการพัฒนา จะเป็นเงื่อนไขที่ดีที่สุดในการพัฒนา อ่าวเหมยโจวให้เป็อ่าวหลัก

รวมกับอ่าวทางตอนเหนือและทางตอนใต้ของผู้เจี้ยนเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันเศรษฐกิจระดับชายฝั่งของผู้เจี้ยน ในขณะเดียวกัน สามารถแก้ไขปัญหาค่าไม่สมดุลของการพัฒนาของจังหวัดผู้เจี้ยนได้

๔. กวางตุ้ง ฮ่องกง และมาเก๊า กวางตุ้ง ฮ่องกง และมาเก๊า ถือว่าเป็นหนึ่งในเขตเศรษฐกิจที่มีการพัฒนามากที่สุดและเติบโตมากที่สุดมาเป็นอันดับหนึ่งในสามของจีน มณฑลกวางตุ้ง ถือว่าเป็นระดับแนวหน้าของการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีนและถือว่าเป็นจังหวัดที่ในประวัติศาสตร์ ได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลง และการยกระดับของอุตสาหกรรม ในศตวรรษที่ ๒๑ นี้เส้นทางสายไหมได้ครอบคลุมมาถึง กวางตุ้ง ฮ่องกงและมาเก๊า ทำให้เกิดการส่งเสริมและการยกระดับอุตสาหกรรม สร้างมูลค่าเพิ่มอย่างมหาศาล อีกทั้งมณฑลกวางตุ้งก็เป็นมณฑลที่มีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นเมืองที่อยู่ทางด้านชายฝั่งทะเล ถือว่าเป็นจุดที่ดีมากในการส่งเสริมมณฑลกวางตุ้งและเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ ๒๑ ได้อย่างลงตัว

การรวมกลุ่มของมณฑลกวางตุ้ง ฮ่องกง มาเก๊า ทำให้เงินทุน เทคโนโลยี บุคลากร และทรัพยากรต่างๆเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของ มณฑลกวางตุ้ง ฮ่องกง และมาเก๊า ก็ประสบปัญหาเดียวกับ เซี่ยงไฮ้ ผู้เจี้ยน และหนิงโป คือโดยรวมแล้วสามารถพูดกล่าวได้ว่า ความก้าวหน้าของฮ่องกง ในหัวงที่ฮ่องกงกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของจีน หลังหมดสัญญาเช่ากับอังกฤษ หลังจากที่ถูกปิดกั้นจากจีนแผ่นดินใหญ่มานานถึง ๓๐ ปี ฮ่องกงก็จะได้กลายมาเป็นส่วนเดียวกับแผ่นดินใหญ่ ในการนำเข้าและการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ เมื่อประเทศจีนมีการเปิดประเทศ สถานะของฮ่องกง นั้นลดบทบาทอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง ฮ่องกงมีเพียงแค่สามช่องทางพิเศษ ที่สามารถเข้าไปในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ระหว่างนั้น ปัจจุบันฮ่องกงต้องแข่งขันกับประเทศในกลุ่มเมืองระดับโลก เพื่อสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ และรักษาสถานะปัจจุบันของฮ่องกง ถึงแม้ว่าการเปิดประเทศของจีน จะทำให้ฮ่องกงสูญเสียสถานภาพการเป็นศูนย์กลางการขนส่งของโลกไป แต่นโยบายการค้าเสรีของฮ่องกงรวมไปถึงประสบการณ์ทางกฎหมาย ยากที่เมืองอื่นจะสามารถทดแทนได้ การเพิ่มความร่วมมือระหว่างมณฑลกวางตุ้ง, ฮ่องกง, และผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในการเร่งการทำงานร่วมกับมณฑลกวางตุ้ง ทำให้ได้มีผลได้เปรียบในระยะยาวมาก ทำให้เศรษฐกิจระหว่างประเทศของฮ่องกง และมาเก๊ามีความแข็งแกร่ง

นอกจากเมืองหลักๆที่ได้กล่าวมาแล้ว อีกหลายเมืองของจีนต่างมีความตื่นตัวและกำหนดรูปแบบการพัฒนาให้สอดคล้องกรอบแผนการดำเนินการเตรียมการเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน มีดังนี้คือ(Renmin Newspaper, 2014 July 12)

๔.๑ เสริมสร้างความสัมพันธ์และความใกล้ชิดในการสื่อสารของรัฐบาล ส่งเสริมให้รัฐบาลเพิ่มกลยุทธ์และช่องทางในการติดต่อสื่อสาร เพื่อทำให้ยุทธศาสตร์ทางการเมืองแนบแน่น รวมทั้งเคารพสิทธิของกันและกัน

๔.๒ ส่งเสริมการค้า เร่งสร้างเขตการค้าเสรี ยกระดับเขตการค้าเสรี แต่ละแห่งให้มีประโยชน์ร่วมกัน และร่วมมือทำการค้ากับประเทศที่มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ร่วมกันสร้างเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดน ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในเขตการค้าเสรีให้ใช้อย่างสะดวก และปรับปรุงนโยบายการลงทุนโลจิสติกส์ ใช้ประโยชน์จากการร่วมมือของทั้งสองฝ่าย ผ่านการประกอบดำเนินการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมความเจริญในภูมิภาค

๔.๓ สร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน ผลักดันความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจทางทะเลระหว่างประเทศให้มีความก้าวหน้า ร่วมกันสร้างวัฒนธรรมทางทะเล ร่วมมือกันลงทุนสร้างอุตสาหกรรมแลกเปลี่ยนกลไกการเชื่อมต่อเครือข่ายทางทะเล และขยายท่าเรือ การขนส่งโลจิสติกส์ และท่าเรืออุตสาหกรรมร่วมกัน พัฒนาความสัมพันธ์ทางทะเลที่ดี

๔.๔ ขยายกรอบความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ร่วมกัน ดำเนินการด้านข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานของระบบงานศุลกากร เช่น การเชื่อมต่อซอฟต์แวร์ ผลักดันนโยบายการสื่อสาร การค้า ในสกุลเงินเดียวกัน เพื่อสร้างความสะดวกในการรับอนุมัติใบรับรองแหล่งที่มาและสภาพแวดล้อมมากขึ้น เพื่อได้รับสิทธิพิเศษเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมความร่วมมือกับศุลกากร สร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของการขนส่งทางทะเล เสริมสร้างความสามารถในการสนับสนุนกลยุทธ์ของทางทะเล

๔.๕ การก่อสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นโอกาสที่จะส่งเสริมปรับปรุงโครงสร้างทางอุตสาหกรรมและยกระดับนวัตกรรม ปรับปรุงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้เกิดการยกระดับอุตสาหกรรม เพิ่มแรงงานระหว่างประเทศ

๔.๖ ยกระดับโดยรวมของงานวิจัยทางวิชาการเรื่องเส้นทางสายไหม เพิ่มระดับการวิจัยทางวิชาการทางทะเล เสริมสร้างการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรมและสาขาอื่นๆ เป็นมิตรที่ดีกับองค์กรในการปรับเปลี่ยนและสร้างความร่วมมือ เพื่อแรงผลักดันสู่ศูนย์กลาง

การก่อตั้งสถาบันทางการเงินเพื่อสนับสนุนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม

ในปัจจุบัน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน นับว่ามีส่วนสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมาก ไม่น้อยกว่าการค้าระหว่างประเทศ แต่ก็เป็นการลงทุนที่จำเป็นต้องใช้เงินทุนอย่างมหาศาล โดยธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ADB) ประเมินว่า การลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในช่วงปี ๒๕๕๓-๒๕๖๓ อาจต้องใช้เงินถึง ๘ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐสำหรับเอเชีย และสำหรับอาเซียน คาดว่าต้องใช้เงินลงทุนถึง ๖ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อให้บรรลุผลการเชื่อมโยงทางกายภาพ (Physical Connectivity) ตามแผนแม่บทว่าด้วยการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (ASEAN Connectivity) ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มา

ของการจัดตั้ง Asia Infrastructure Investment Bank (AIIB) ภายใต้ความพยายามของจีน ที่จะเชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียเข้าด้วยกันผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ อาทิ ระบบถนน ระบบราง ท่าเรือ ท่าอากาศยาน พลังงาน และโครงข่ายโทรคมนาคม ซึ่งการพัฒนาเส้นทางขนส่งในเอเชียจะ เป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิด One Belt, One Road ของจีน ในการเชื่อมต่อเอเชียกับทวีปยุโรป โดย AIIB จะทำหน้าที่เป็นหนึ่งในแหล่งเงินทุนเพื่อการพัฒนาแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมใหม่ และเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ ๒๑ อันจะเอื้อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจจีน รวมถึงเศรษฐกิจโลกในระยะยาว นอกจากนี้ การที่จีนเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดในการจัดตั้ง AIIB สอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาวของทางการ ในการเพิ่มบทบาทของจีนในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมทั้งช่วยผลักดันเงินหยวนไปสู่การเป็นเงินสกุลหลักของโลก ส่งผลให้จีนทุ่มเงินลงทุนถึง ๕ หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อเป็นเงินทุนตั้งต้นของ AIIB และตั้งเป้าจะระดมเงินทุนตั้งต้นของ AIIB เพิ่มเติมให้ได้ถึง ๑ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐในระยะถัดไป (ศูนย์วิจัยกสิกร, ออนไลน์, ๑๐ เมษายน ๒๕๕๘)

ในการประชุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๗ ที่ผ่านมานั้น ๒๑ ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ได้ทำการลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง AIIB อย่างเป็นทางการ ซึ่งได้แก่ จีน ไทย เมียนมา กัมพูชา สปป.ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไน อินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน บังกลาเทศ เนปาล มองโกเลีย คูเวต โอมาน กาตาร์ คาซัคสถาน และอุซเบกิสถาน และต่อมาอีกหลายประเทศทั่วโลกต่างก็แสดงความสนใจขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้ง AIIB อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเล็งเห็นผลประโยชน์อย่างมหาศาลจากร่วมมือกับ AIIB ในการลงทุนระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่จะต่อยอดไปสู่ความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นกับภูมิภาคที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจรวดเร็วที่สุดในโลก อย่างเอเชีย

แผนภาพที่ ๔- ๖ แผนที่ประเทศที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกธนาคาร Asia Infrastructure Investment Bank(AIIB)

ที่มา:สำนักข่าวเทเลกราฟ, online, 2015

ทั้งนี้ ในจำนวนประเทศที่ยื่นเอกสารเพื่อเข้าร่วมกับ AIIB มีสองประเทศเศรษฐกิจหลักของโลกอย่าง สหรัฐฯ และญี่ปุ่นที่ยังสงวนท่าที โดยให้ความเห็นว่ายังไม่มีความมั่นใจในความโปร่งใส และหลักธรรมาภิบาลของ AIIB โดยเฉพาะในกระบวนการอนุมัติเงินกู้ในโครงการต่างๆ แม้จีนจะให้คำมั่นสัญญาว่า AIIB จะปลอดจากการให้ชาติใดชาติหนึ่งมีอำนาจวิได้ ซึ่งการไม่เข้าร่วมในครั้งนี้ อาจทำให้บทบาทของทั้งสองประเทศในเอเชียได้รับผลกระทบ และลดโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย

อาจดูเหมือนว่า AIIB จะเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาแบบพหุภาคี ที่คล้ายคลึงกับธนาคารโลก (World Bank) และธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ADB) ทว่าบทบาทของธนาคารโลกในปัจจุบันนั้น จะเน้นไปที่การลดความยากจน และการพัฒนาในเชิงสังคมและคุณภาพชีวิตมากกว่า เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ขณะที่เมื่อเทียบกับ ADB แล้ว AIIB กลับมีบทบาทและโครงสร้างที่ซับซ้อนกันมากกว่า กล่าวคือ มุ่งเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในเอเชียเป็นหลัก ทั้งนี้ ในช่วงระยะเริ่มต้น AIIB อาจจะยังไม่มียุทธศาสตร์ในเวทีโลกมากนัก เนื่องด้วยข้อจำกัดของขนาดเงินทุน และการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน แต่นับจากนี้คงต้องติดตามพัฒนาการของ AIIB ในการดำเนินบทบาทหน้าที่การเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาอีก

แห่งหนึ่งของโลก และผลกระทบของ AIIB ต่อธนาคารโลก และ ADB โดย ทากวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่า ในปัจจุบัน บทบาทของจีนในธนาคารโลกและ ADB ยังนับว่ามีค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับขนาด และความสำคัญทางเศรษฐกิจของจีน ส่งผลให้จีนยังมีทรัพยากรทางการเงินเพียงพอในการเล่นบทบาทผู้สนับสนุนหลักของ AIIB ซึ่งจะช่วยให้จีนมีบทบาทในเวทีโลกมากขึ้น ทั้งนี้ ในส่วนของผลกระทบโดยรวมจากการที่มี AIIB ต่อเงินสมทบที่ธนาคารโลก และ ADB ได้รับจากประเทศสมาชิก อาจมีไม่มาก เนื่องจากประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ที่เป็นผู้สนับสนุนหลักของธนาคารโลกและ ADB อาทิ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ฝรั่งเศส และแคนาดา น่าจะยังคงต้องการที่จะรักษาสถานะและสิทธิในการออกเสียงในองค์กรทั้งสองแห่งนี้ไว้ แต่สำหรับประเทศขนาดเล็กในเอเชียที่มีเงินทุนไม่มาก กอปรกับมีบทบาทในธนาคารโลก และ ADB น้อยอยู่แล้ว ก็มีความเป็นไปได้ที่จะให้ความสำคัญและจัดสรรเงินทุนให้ AIIB มากขึ้น ซึ่งก็คงส่งผลกระทบต่อธนาคารโลก และ ADB ในกรอบจำกัด

ในระยะยาว ยังต้องจับตาดูการพัฒนากระบวนโครงสร้างพื้นฐานต่างๆในเอเชีย ภายใต้ความร่วมมือของนานาประเทศอย่างใกล้ชิด ซึ่งในส่วนของอาเซียนเอง ก็มีการจัดตั้งกองทุนโครงสร้างพื้นฐานอาเซียน เมื่อปี ๒๕๕๕ เพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานของ ด้วยเช่นกัน และในอนาคตอาจจะเห็นความร่วมมือระหว่างประเทศ ในรูปแบบองค์กรระหว่างประเทศเหนือรัฐมากขึ้น เนื่องจากทุกประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระหว่างประเทศเพื่อขยายการค้า และส่งเสริมการลงทุน ท้ายที่สุดคือ นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดในการสร้างความมั่งคั่งร่วมกันของประชาคมโลก

สรุป

ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นแนวความคิดที่สร้างโอกาสในการสร้างการพัฒนาให้กับจีนและภูมิภาค รวมทั้งเป็นการรักษาเสถียรภาพ และคงไว้ซึ่งเสถียรภาพของภูมิภาคให้มีความสงบสุข โดยใช้วิธีการที่มีลักษณะเป็น Soft Power ที่ใช้ความร่วมมือและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการพัฒนาร่วมกันเป็นส่วนนำ แล้วจึงขยายความร่วมมือไปยังด้านอื่นต่อไป รวมทั้งด้านการพัฒนากองทัพเรือของจีนด้วย การผงาดก้าวขึ้นมาของจีนนั้น ต้องอาศัยทะเลเป็นช่องทางสำคัญของจีน สำหรับการลงทุน การส่งออกและเทคโนโลยี จีนจึงได้นำแนวความคิดโดยการศึกษาและนำความสำเร็จในอดีตมาคิดใช้พัฒนาแนวความคิดในการก้าวไปสู่อนาคต โดยจีนต้องการจะกลับไปยังจุดศูนย์กลางโลกเช่นในอดีต และพยายามริเริ่มยุทธศาสตร์ และที่จะมุ่งสู่ระดับโลก ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล จะเพิ่มโอกาสทางการค้า การลงทุน การเงิน และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกัน รวมทั้งเพิ่มโอกาสให้กับทุกประเทศ โดยเฉพาะสมาชิกในอาเซียน โครงการเส้นทางทางทะเลจะช่วยผลักดันความร่วมมือและการพัฒนาทางทะเลให้ก้าวขึ้นไปอีกระดับ อย่างไรก็ตาม จีนจะประสานและรักษาความร่วมมือให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อหลีกเลี่ยงความหวาดกลัวที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของจีน

บทที่ ๕

ความเกี่ยวข้องของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ต่ออาเซียน และประเทศไทย

จีนกับประเทศอาเซียนเชื่อมต่อกันทั้งทางบกและทางทะเล เป็นเพื่อนบ้านกัน มีเส้นชายแดนทางบก รวมกันระยะทางกว่า ๔,๐๐๐ กิโลเมตร ผ่านประวัติศาสตร์นับพันปี จีนกับประเทศอาเซียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ในยุคปัจจุบันจีน และอาเซียน กลายเป็นที่จับตามองของโลก จากการที่จีนกับอาเซียนได้แสดงบทบาทเป็นอย่างมากในประชาคมโลกตลอดหลายสิบปีมานี้ ด้วยความพยายามอย่างต่อเนื่องของทั้งสองฝ่าย การส่งเสริมความสัมพันธ์ได้ยกระดับจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตจนกลายเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ได้เพิ่มพูนความไว้วางใจแก่กันอย่างต่อเนื่อง ขยายความร่วมมือในทุกด้านทำให้ประชาชนของประเทศต่างๆ ได้รับผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม และได้ส่งเสริมความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

ความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียน เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาของภูมิภาค จีนถือเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุด และเป็นประเทศที่ลงทุนมากเป็นอันดับที่ ๓ ของอาเซียน จีนได้เจรจากับอาเซียนเกี่ยวกับการเปิดเขตการค้าเสรีเป็นประเทศแรก และได้สร้างเขตการค้าเสรีของประเทศกำลังพัฒนาที่ใหญ่ที่สุดในโลกด้วย การริเริ่มโครงการสายไหมทางทะเล จะเป็นการเพิ่มความแน่นอนและช่องทางสำหรับการติดต่อทางเศรษฐกิจและการค้า ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาส่วนภูมิภาคได้ให้แรงกระตุ้นอย่างเข้มแข็งต่อกระบวนการความร่วมมือของเอเชียตะวันออกเฉียง ในอนาคต หากจีนสามารถรักษาระดับการดำเนินการความร่วมมือในด้านต่างๆของจีนกับอาเซียนภายใต้กรอบโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนได้ จะเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลักดันการเติบโตของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง และ เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนกับอาเซียนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไป

ความเกี่ยวข้องและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมที่มีต่ออาเซียน

จากแผนการพัฒนาเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านมหาสมุทรอินเดียไปยังอินเดีย และไปยังตะวันออกกลาง และแอฟริกา จนไปถึงยุโรป จะได้รับผลักดันเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์สำคัญ สำหรับจีน เส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นยุทธศาสตร์ระยะยาว ซึ่งไม่เพียงแต่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจีนที่ยั่งยืน ในขณะเดียวกัน ช่วยจีนในการดำเนิน

นโยบายตามแนวทางการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อใจกันระหว่างจีนและอาเซียน รวมทั้งสร้างความมั่นคงและความเจริญให้เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

เส้นทางสายไหมทางทะเล จะเปิดโอกาสในการสร้างกรอบความร่วมมือที่เปิดและยั่งยืน เส้นทางสายไหมทางทะเลใช้สร้างโครงสร้างพื้นฐานเป็นจุดเริ่มต้น และใช้ธนาคาร AIIB เป็นแกนกลาง และการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการขนส่ง เป็นการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก เครือข่ายรถไฟ สร้างถนน และเส้นทางขนส่งทางน้ำ ภายในประเทศ เหมือนจุดเชื่อมโยง ในการที่จะนำเอาประเทศต่างๆ ตลอดเส้นทางเข้ามาอยู่ในกรอบของความร่วมมือ รวมทั้งพัฒนาการค้าและการลงทุนร่วมกัน

เส้นทางสายไหม เป็นความร่วมมือที่เปิดต้อนรับประเทศต่างๆที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วม ในกรอบความร่วมมือ ที่จะสามารถเชื่อมโครงข่ายคมนาคมของประเทศตนเองเข้ากับเส้นทางสายไหมทางทะเล และใช้โครงสร้างพื้นฐานและบริการร่วมกัน สำหรับประเทศที่ไม่มีศักยภาพในการที่จะดำเนินโครงการก่อสร้างได้เอง จีนได้จัดตั้งกองทุนความช่วยเหลือด้านการเงินผ่านธนาคาร AIIB รวมทั้งการเข้าไปช่วยก่อสร้างโดยบริษัทต่างๆของจีนด้วย อันจะนำมาซึ่งเครือข่ายคมนาคมระหว่างประเทศ

สำหรับความร่วมมือในช่วงแรก เส้นทางสายไหมทางทะเล มุ่งเน้นในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางบกและทางทะเล เพื่อส่งเสริมให้เกิดเส้นทางคมนาคมและการค้าในระดับภูมิภาคและระหว่างภูมิภาคในระยะยาว การเพิ่มขึ้นของการไหลเวียนแลกเปลี่ยนเงินทุน เทคโนโลยี บุคลากร ส่งผลให้ประเทศตามแนวเส้นทางสายไหมทางทะเลจะถูกขับเคลื่อนด้านความร่วมมือในการที่จะเพิ่มระดับการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้แน่นแฟ้น และนำมาซึ่งผลประโยชน์จากความร่วมมือต่อกัน

ในปัจจุบันโครงการต่างๆของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลตามแนวความคิด One Belt One Road และ ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญ ๓ ประการต่อภูมิภาคและอาเซียนดังนี้

๑. ประการแรกคือ กรอบยุทธศาสตร์สำหรับโครงการโครงสร้างพื้นฐานในเอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกา และยุโรป โดยโครงการนี้ จะช่วยให้จีนสามารถพัฒนานโยบายต่างๆให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์นี้ได้ เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับจีนในระยะยาว โดยเฉพาะในส่วนของ การต่างประเทศ และผลประโยชน์ของจีนในต่างประเทศ เป็นการขยายและรักษาการเข้าถึงตลาดและการส่งออกของจีน และการขนย้ายวัตถุดิบจากต่างประเทศ การเปิดตลาดใหม่สำหรับจีนในด้านการค้าและการลงทุน รวมทั้งการขยายอิทธิพลของจีนทางด้านการทูต และเศรษฐกิจให้เพิ่มขึ้นในภูมิภาคต่างๆ การดำเนินการดังกล่าวของจีน จะช่วยเพิ่มโอกาสในทางธุรกิจให้กับบริษัทต่างๆของจีนและสามารถช่วยให้จีนลดการพึ่งพาทลาดตะวันตกในด้านการส่งออก ซึ่งหากจีนสามารถขยายอิทธิพล ด้านการต่างประเทศและการค้าในประเทศเหล่านี้แล้ว สิ่งนี้อาจจะเป็นปัจจัย

ให้จีนก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจของโลก อย่างไรก็ตาม สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การแผ่ขยายอิทธิพลของจีน อาจประสบปัญหาจากความขัดแย้งข้อพิพาททางทะเล และความเป็นพันธมิตรที่เข้มแข็งของประเทศเหล่านี้กับสหรัฐอเมริกา

ภายใต้กรอบการพัฒนาตามกรอบยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม จีนกับอาเซียนต่างจะได้รับผลประโยชน์ รวมทั้งเป็นการเพิ่มเสถียรภาพความมั่นคงและส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเงิน โดยเป็นส่วนช่วยกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจในอาเซียนและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนอาเซียนกับจีน รวมทั้งสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศจีนกับอาเซียน อย่างไรก็ตาม หลายประเทศในอาเซียนกังวลต่อการกระทำของจีน ที่แตกต่างจากความตั้งใจอันดีที่จีนกล่าวมาก่อนหน้านี้ จากการเคลื่อนไหวและนโยบายเชิงรุกของจีนในทะเลจีนใต้ในห้วงที่ผ่านมา ซึ่งสร้างความสงสัยต่อการประกาศนโยบายความเป็นมิตรและเป็นเพื่อนบ้านที่ดี โดยเฉพาะคู่กรณีสำคัญ ทั้งฟิลิปปินส์และเวียดนาม ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากสำหรับจีนที่จะดำเนินนโยบายการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี บางครั้ง จีนในฐานะประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค การดำเนินการต่างๆ แม้จะไม่ใช่โครงการขนาดใหญ่สำหรับจีน แต่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นประเทศเล็กได้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จีนจะต้องแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและจริงจังให้เป็นที่ประจักษ์ต่อประเทศอาเซียน เพื่อลดความหวาดระแวงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้น แม้ว่าจีนกับบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะมีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ แต่การดำเนินการตามเส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นการดำเนินการเชิงสร้างสรรค์ที่จะให้หันมาร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจ อันจะเบี่ยงเบนความสนใจของประเทศต่างๆ ให้มองข้ามความขัดแย้งต่อกันในกรณีพิพาททางทะเล และหันมาร่วมมือกันเพื่อสร้างความมั่นคงของภูมิภาคและความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศอาเซียน รวมทั้งการเดินทางเรืออย่างเสรีและปลอดภัยในทะเลจีนใต้

สำหรับความร่วมมือทางทะเล กลายเป็นประเด็นเด่นของความร่วมมือระหว่างจีนกับประเทศอาเซียน โดยจีนมีข้อเสนอว่า จะตั้งให้ปี ๒๕๕๙ เป็นปีแห่งความร่วมมือทางทะเล กระชับความร่วมมือด้านเศรษฐกิจทางทะเล วิทยาศาสตร์ทางทะเล การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล และการขนส่งทางทะเล เพื่อส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน และสร้างความเข้าใจกันระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่าย

๒. ประการที่สอง การเพิ่มระดับการดำเนินการทางการทูตของจีนในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาค ที่เริ่มตั้งแต่เมื่อปลายปี ๒๕๕๖ ระหว่างการเยือนเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา ของผู้นำจีน โดยได้มีการเสนอแผนความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเล ในการดำเนินการของจีน ไม่ได้เป็นการในลักษณะทวิภาคีและในรูปแบบพหุภาคีเท่านั้น แต่ว่าการดำเนินการ ในเวทีต่างๆ ตัวอย่างเช่น

ในปลายปี ๒๕๕๗ ระหว่างการประชุมสุดยอดจีนอาเซียน ของนายกรัฐมนตรี หลี่ เค่อเฉียง ประกาศให้เงินกู้จำนวน ๒๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้กับอาเซียน (ผู้จัดการออนไลน์. ออนไลน์.๒๕๕๗) ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และอีกตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจนคือ ความสัมพันธ์ระหว่างอินโดนีเซียกับจีนในด้านความร่วมมือและยุทธศาสตร์ทางทะเล อินโดนีเซียถือเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในอาเซียน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกาะ ซึ่งมีจำนวน ๑๗,๐๐๐ เกาะ แต่โครงสร้างพื้นฐานทางทะเลของอินโดนีเซียอยู่ในระดับต่ำที่ยังไม่ดีและเพียงพอ เพิ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประธานาธิบดี โจโก วิโดโด ประกาศยุทธศาสตร์ทางทะเล เพื่อโครงข่ายทางทะเล ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก ยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีแผนที่จะสร้างท่าเรือใหม่ ๒๗๔ แห่ง และท่าเรือเล็กอีกกว่า ๕๑ แห่ง และพัฒนาแนวทางการคมนาคมทางทะเลและการทูตทางทะเล โดยอินโดนีเซียต้องการที่จะให้ประเทศของตนเองเป็นจุดเชื่อมระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย โดยประธานาธิบดี วิโดโด เห็นว่า ยุทธศาสตร์ทางทะเลของจีน จะเป็นประโยชน์ให้ซึ่งกันและกันกับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน โดยนายหวัง ยี่ รัฐมนตรีต่างประเทศของจีนได้ให้คำมั่นว่า จีนจะเข้าร่วมและช่วยเหลืออินโดนีเซียในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางทะเลของอินโดนีเซียอย่างจริงจัง

จีนได้เสนอริเริ่มเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ พร้อมกับผลักดันกรอบความร่วมมือ “๒+๗” ระหว่างจีนกับอาเซียน อันได้แก่ความเข้าใจทางการเมือง ๒ ประการ อันได้แก่ กระชับความไว้วางใจทางยุทธศาสตร์ให้ลุ่มลึกยิ่งขึ้นกับการรวมเข้ากับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ตลอดจนแนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือสำคัญใน ๗ ด้าน อันได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ และการค้า การเชื่อมสัมพันธ์และติดต่อกัน การเงิน ความร่วมมือทางทะเล ความมั่นคง และวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งที่ผ่านมาความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียน มีผลสืบหน้าสำคัญ เช่น ยอดมูลค่าการค้าระหว่างสองฝ่ายเพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวนเงินสูงมาก การบรรลุความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น รวมทั้งโครงการต่างๆ เช่น ได้เริ่มการเจรจาอย่างเป็นทางการในความร่วมมือนิคมอุตสาหกรรมชูโจวระหว่างจีนกับสิงคโปร์ เมืองนิเวศวิทยาเทียนสิน ทั้งสองฝ่ายกำลังหารือสร้างโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลแห่งที่ ๓ ในจีน โดยจัดเป็นโครงการความร่วมมือด้านต่างๆ เช่น “สองนิคมสองประเทศ” ระหว่างจีนกับมาเลเซีย เขตความร่วมมือข้ามแดนจีน-เมียนมา และเขตความร่วมมือข้ามแดนจีน-เวียดนาม ความร่วมมือทางทะเลระหว่างจีนกับอินโดนีเซีย เป็นต้น รวมทั้งการผลักดันกระบวนการเป็นกลุ่มเดียวกันทางเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียง ผ่านงานแสดงสินค้าจีน-อาเซียน ส่งเสริมความร่วมมือทาง เศรษฐกิจและการค้าแบบทวิภาคี

๓. ประการที่สาม คือการผลักดันการใช้สกุลเงินหยวน และเงินมุ่งหวังให้การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานตามเส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นไปด้วยความราบรื่นยิ่งขึ้น จีนจึงก่อตั้งสถาบันทาง

การเงิน และให้การสนับสนุนเงินทุนและเงินกู้ ความร่วมมือด้านการลงทุนจีน-อาเซียนโดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานจีน-อาเซียน ของสองฝ่าย สำหรับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในอาเซียน จีนมีนโยบายเพิ่มการลงทุนต่อ กระชับการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือกับประเทศตามลุ่มแม่น้ำโขง บรรเทาความยากจน ช่วยเหลือกลุ่มคนยากจน และการพัฒนาทางสังคม สนับสนุนอาเซียนลดช่องว่างของการพัฒนาภายในประชาคมให้น้อยลง โดยจะเห็นว่า ยุทธศาสตร์ของจีนจะเป็นโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ในภูมิภาค และจะเป็นหนทางในการที่จีนจะลดการพึ่งพาสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐและผลักดันสกุลเงินหยวนให้ก้าวสู่การเป็นสกุลเงินหลักในต่างประเทศแทน

การริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนและโอกาสของไทย

จากการที่จีนฟื้นฟูเส้นทางสายไหมทางทะเล ตามแนวคิด “One Belt and One Road” ไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ย่านกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และแม้ไม่มีชายแดนติดกับประเทศจีน แต่ก็มีเชื่อมโยงกันได้ผ่านทางแม่น้ำโขงหรือผ่านประเทศเพื่อนบ้าน ยิ่งไปกว่านั้น จีนกับไทยมีความสัมพันธ์อันดีมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานในทุกระดับ ไม่มีปัญหาต่อกัน สำหรับในการเชื่อมต่อจากจีนทางมณฑลยูนนานออกด่านบ่อหาน ผ่านลาว เข้าประเทศไทย ตามเส้นทางหลวง R3A เข้ามาเลเซีย และสิงคโปร์ ลงสู่มหาสมุทรแปซิฟิก หรือการเชื่อมประเทศที่ติดกับมหาสมุทรอินเดีย อาทิผ่านไทย เมียนมา อินเดีย และบังกลาเทศ ซึ่งไปเชื่อมกับ เส้นทางสายไหมทางทะเล ที่กัลกัตตาด้วย ซึ่งความเชื่อมโยงดังกล่าวเชื่อมเส้นทางสายไหมทางทะเล และเป็นการเชื่อมจีนกับ ๑๐ ประเทศในอาเซียน โดยไทยมีบทบาทหนึ่งสำคัญในฐานะจุดเชื่อมผ่านสำคัญทางบกสู่เส้นทางสายไหมทางทะเล

ซึ่งจะเห็นว่าแนวคิด One Belt and One Road สอดคล้องกับการวางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่ต้องการเป็นฮับของภูมิภาคที่ในฐานะจุดเชื่อมโยงสำคัญของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งการเชื่อมโยงบนความสัมพันธ์ทั้งด้านคมนาคม การค้า การเงิน และการไปมาหาสู่กันระหว่างประชาชน กับประเทศเพื่อนบ้านให้มากยิ่งขึ้น ประโยชน์ที่ไทยจะได้รับที่เห็นได้ชัดประการแรกคือไทยจะเป็นประเทศสำคัญประเทศหนึ่งที่มีการได้รับการสนับสนุนจากจีนมากขึ้น เสริมจากเดิมที่เคยมีอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นนโยบายพัฒนาภาคตะวันตกของจีน หรือเขตชายแดนนำร่องที่เมืองรุ่ยลี่ (ชายแดนยูนนาน-เมียนมา) เชื่อมต่อกับภาคตะวันตกของจีน เชื่อมลงไปยังเส้นทางสายไหมทางทะเล ส่งผลให้ไทยอาจได้รับการสนับสนุนทั้ง งบประมาณ และความช่วยเหลือจากจีนมากขึ้น เช่นการสร้างระบบรถไฟเชื่อมต่อระหว่างไทย-จีน และเขตความร่วมมือเศรษฐกิจข้ามพรมแดน ซึ่งล้วนส่งผลดีให้ไทยในการพัฒนาในอนาคต

ผลดีต่อมา คือเงื่อนไขการลงทุนจะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่กี่ปีมานี้ โครงการขนาดใหญ่ในจีนต่างทยอยเริ่มการก่อสร้าง และขยายโครงการไปยังประเทศต่าง เช่น สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อุตสาหกรรม และการเชื่อมเครือข่ายคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมไปถึงการพัฒนาตามแนวชายแดน อาทิ การผ่านด่าน สะดวกมากขึ้น และการใช้เงินหยวนชำระเงินข้ามพรมแดน แนวคิด One Belt and One Road จะสร้างโอกาสการลงทุนระหว่างไทยกับจีนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งด้านการดึงดูดเงินลงทุน เทคโนโลยี และแรงงานคุณภาพ รวมถึงการที่ไทยจะได้ประโยชน์จากนโยบายการลงทุนแบบก้าวออกไปของจีน เพื่อขยายสู่ตลาดต่างประเทศ นอกจากนี้ แนวคิดตามยุทธศาสตร์นี้ จะส่งผลดีต่อวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การค้าการลงทุน การเงิน การคมนาคม และการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานระหว่างจีนกับประเทศไทย ดังนั้น ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยให้เติบโตรวดเร็วขึ้น ทั้งจีดีพี การดึงเงินเข้ามาลงทุน และนำเข้าส่งออก รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้ากับต่างประเทศ โดยจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย สามารถสรุปโอกาสของไทยในมิติต่างๆที่จะเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลได้ดังนี้ ตามตารางที่ ๕-๑

ตารางที่ ๕-๑ การเชื่อมโยงไทย-จีนในปัจจุบันและโอกาสของไทยที่จะเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล

การเชื่อมโยงด้าน	การเชื่อมโยงไทย-จีนในปัจจุบัน	โอกาสของไทยกับจีนจากเส้นทางสายไหมทางทะเลตามแนวคิด “One Belt and One Road”
นโยบาย	ราชวงศ์ ผู้นำของไทย หัวหน้าองค์กรต่างๆ เยือนจีนตามวาระและห้วงเวลา	ผู้นำของสองฝ่ายเดินทางเยือนกันบ่อยครั้งขึ้น เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ การร่วมมือการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การค้าคมนาคม และท่องเที่ยว ให้มีมากขึ้น
คมนาคม	ปัจจุบัน ไทยและจีนมีเส้นทางเชื่อมต่อกัน ๓ เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางทางบก ทางหลวง R3A (ไทย-ลาว-ยูนนาน) และ R3B (ไทย-เมียนมา-ยูนนาน) ส่วนใหญ่นิยมใช้ R3A (เชื่อมเชียงของ-ด่านบ่อหาน) เนื่องจากสะดวกและพื้นผิวถนนดีกว่า - ทางน้ำ ทางมณฑลฝิ่งต๋านออกของ	เป็นโอกาสของไทยในการเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมกับจีนให้มีความหลากหลายมากขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณการค้าขายและการขนส่งสินค้าระหว่างกัน - เป็นโอกาสของการค้าชายแดนและเส้นทาง R3A ที่ จะได้รับการยกระดับให้มีความสะดวกสำหรับผู้ประกอบการไทยมากขึ้น รวมถึงการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก

ตารางที่ ๕-๒ การเชื่อมโยงไทย-จีนในปัจจุบันและโอกาสของไทยที่จะเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์
เส้นทางสายไหมทางทะเล(ต่อ)

	<p>จีน ขนส่งจากท่าเรือหลักๆทั้งใน ฮ่องกง เซี่ยงไฮ้ กวางตุ้ง และฝูเจี้ยนมายังท่าเรือของไทย ทางมณฑลตะวันตกของจีนเชื่อม ระหว่างท่าเรือกวนเหล่ที่จิ่งหิง มณฑลยูนนาน-อำเภอเชียงแสน - ทางอากาศ มีเที่ยวบินจากจีนไป ไทยทุกวัน จากเมืองหลักๆของไทยไป ยังจีน จำนวนหลายเที่ยวต่อวัน</p>	<p>และอุตสาหกรรมสองข้างทาง รวมทั้ง โครงการในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทาง ทะเลต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นในไทย - พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของคมนาคม ทางน้ำ และเฝ้าระวังด้านความปลอดภัย - เพิ่มเส้นทางบินระหว่างไทยกับเมืองต่าง ๆ ของจีน</p>
<p>การค้า</p>	<p>- เป็นคู่ค้าอันดับ ๑ ของไทย แม้ปี ๒๕๕๖ เศรษฐกิจไทยจะชะลอตัว แต่ เห็นได้ว่ามูลค่าการค้าระหว่างกันยัง อยู่ในระดับสูงคือ ๗๒,๖๗๐ ล้าน ดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ ๒.๑๘ ล้านล้านบาท มีอัตราขยายตัวเฉลี่ย ๒๖ % ที่ผ่านมาจีนลงทุนในไทยเพิ่ม เฉลี่ยร้อยละ ๔๐% ต่อปี โดยปี ๒๕๕๗ มูลค่ากว่า ๓๘,๒๐๐ล้านบาท ปี ๒๕๕๖ สำหรับในมณฑลในภาค ตะวันตกการค้าไทย-ยูนนานมีมูลค่า ๑,๐๕๑ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้น ร้อยละ ๕๐.๙โดยไทยส่งออกไปยูน นาน ๓๘๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๗.๖ ตัวเลขการ ส่งออกของไทยไปจีนผ่านทางเมลิโหด เป็นขั้วฤตา โดย ๑๐ เดือนแรกของปี ๒๕๕๖ การส่งออกจากไทยไปเมือง จีน ยังคงหดตัวร้อยละ ๐.๙ เมื่อ เทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน</p>	<p>- เป็นโอกาสของการขยายการค้า การลงทุน กับการส่งออกระหว่างไทยและจีน สินค้า ไทย/วัตถุดิบของไทยจะขยายตลาดไปยัง ภาคตะวันตกของจีนมากขึ้น - เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่จะขยายสินค้าผ่าน ยูนนานไปเอเชียกลาง เอเชียตะวันตก สู่ ยุโรป หรือผ่านไปอินเดีย</p>

ตารางที่ ๕-๓ การเชื่อมโยงไทย-จีนในปัจจุบันและโอกาสของไทยที่จะเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์
เส้นทางสายไหมทางทะเล(ต่อ)

	<p>แม้ว่าจะได้แรงส่งจากการส่งออก ในช่วงไตรมาส ๓/๒๕๕๖ ที่ทยอย กระทบดีขึ้น โดยล่าสุด เดือนตุลาคม มีมูลค่า ๒,๔๓๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวถึงร้อยละ ๑๔.๕ ในปี ๒๕๕๗ อาจมองได้ว่า จะต้องเผชิญกับความ ทำทายจากการ "ปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจของจีน" อย่างต่อเนื่อง หลังจากจีนมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย ภายในประเทศหลังการประชุม คณะกรรมการกลาง พรรค คอมมิวนิสต์จีนชุดที่ ๑๘ ครั้งที่ ๓</p> <p>สินค้าเกษตรของไทยเป็นที่ต้องการ ของจีน และเติบโตได้ต่อไป โดยเฉพาะจำพวกยางพารา ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และผลไม้ ไทย รวมทั้งสินค้าอุตสาหกรรม (เคมีภัณฑ์ เม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์ ยาง ไม้และผลิตภัณฑ์) ส่วนสินค้า จำพวกเคมีภัณฑ์ เม็ดพลาสติก เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ น้ำมันดิบ แผงวงจรไฟฟ้า จะเติบโต ตามภาคการผลิตในจีน เนื่องจากเป็น วัตถุดิบที่ใช้ได้ในหลากหลาย อุตสาหกรรม แต่ต้องให้ความสำคัญ กับเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ราคา น้ำมันในตลาดโลกในปี ๒๕๕๘ มี แนวโน้มอาจปรับตัวสูงขึ้น มีผล ผลักดันราคาสินค้าในกลุ่มเคมีภัณฑ์ เม็ดพลาสติก และน้ำมันเพิ่มขึ้นตาม</p>	
--	---	--

**ตารางที่ ๕-๔ การเชื่อมโยงไทย-จีนในปัจจุบันและโอกาสของไทยที่จะเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์
เส้นทางสายไหมทางทะเล(ต่อ)**

<p>เงินตรา</p>	<p>มีการซื้อขายเงินบาทกับเงินหยวน โดยตรง โดยไม่ผ่านดอลลาร์สหรัฐ ของ ธนาคารพาณิชย์ ๗ แห่ง ได้แก่ ธนาคารIndustrial and Commercial Bank of China (ICBC) ธนาคาร Bank of China ธนาคารChina Construction Bank (CCB) ธนาคารBank of Communication ธนาคาร Agricultural Bank of China ธนาคาร Fudian และ ธนาคาร กรุงเทพฯ</p>	<p>- การใช้สกุลเงินท้องถิ่นและหยวนในการชำระเงิน จะมีการขยายมากขึ้น</p>
<p>ประชาชน</p>	<p>ปัจจุบัน นักธุรกิจไทยที่เข้าไปลงทุนในจีน มีอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อย ในด้านการเกษตร ปศุสัตว์ อุตสาหกรรม การค้าและการบริการ</p> <p>ขณะที่ภาคท่องเที่ยว จีนเป็นตลาดสำคัญของไทย ปีที่ ๒๕๕๖ มีนักท่องเที่ยว จีน ๔.๒๖ ล้านคน ปีนี้ คาดจะเพิ่มไม่ต่ำกว่า ๕ ล้านคน ยังมีการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาระหว่างกัน โดยปี ๒๕๕๖ นักศึกษาจีนเข้ามาศึกษาในไทยกว่า ๒๒,๐๐๐ คนเท่ากับ ๕๐% ของจำนวนนักศึกษาต่างชาติทั้งหมด ขณะที่ นักศึกษาไทยไปศึกษาในจีนกว่า ๒๐,๐๐๐คน เป็นอันดับ ๒</p>	<p>- เป็นโอกาสของนักธุรกิจไทยที่จะเข้าไปทำธุรกิจในจีน และเป็นโอกาสของนักธุรกิจไทยที่ดำเนินธุรกิจอยู่ในจีนอยู่แล้ว สามารถขยายตลาดได้มากขึ้น</p> <p>- การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม นักศึกษาและนักวิจัย ของสองประเทศจะมีมากขึ้น</p> <p>- การท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้นตามการพัฒนาของความเชื่อมโยงทางคมนาคม</p>

ที่มา:ข่าวสำนักงานนายกรัฐมนตรี,ออนไลน์,๒๕๕๘

จุดแข็งของประเทศไทยและแนวทางในการดำเนินการต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล

จากมุมมองในความร่วมมือในระยะยาว เส้นทางสายไหมทางทะเล สร้างผลกระทบทางบวกแก่การพัฒนาของประเทศในอาเซียน และได้รับการยอมรับอย่างเข้าใจโดยประเทศอาเซียนเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ในห้วงเริ่มต้น เนื่องจากผลกระทบกรณีความขัดแย้งของหมู่เกาะในทะเลจีนใต้และการแข่งขันขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ เส้นทางสายไหมทางทะเลประสบกับอุปสรรคมากมาย จีนจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมตามแนวทางเส้นทางสายไหมทางทะเล

สำหรับเส้นทางสายไหมทางทะเล เป้าหมายหลักสำหรับในช่วงแรก คือการเปิดช่องทางยุทธศาสตร์จากจีนไปยังมหาสมุทรอินเดีย การดำเนินการไม่เพียงแต่จะขยายขอบเขตสำหรับการพัฒนาระหว่าง จีน – อาเซียน ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และลดความขัดแย้งในภูมิภาคที่เกิดจากการแข่งขันจากมหาอำนาจ โดยเฉพาะหลักการประกาศนโยบายการกลับเข้ามาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา ที่เพิ่มระดับความตึงเครียดในทะเลจีนใต้มากขึ้น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทำให้การสร้างเส้นทางในการเดินเรือตามเส้นทางสายไหมในระยะสั้นๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ ในอนาคตอันใกล้ผ่านทะเลจีนใต้ ช่องแคบมะละกา ไปยังมหาสมุทรอินเดีย ดังนั้นการสร้างเส้นทางทางบก ในการสร้างเส้นทางจากจีนผ่านมาบังคลาเทศ ไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตัดตรงไปยังมหาสมุทรอินเดียโดยตรง ถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่จีนต้องการจะผลักดันให้เกิดขึ้น

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมา ไทยถือเป็นประเทศที่สำคัญลำดับต้นๆในกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่จะช่วยให้จีนประสบความสำเร็จในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการสร้างเส้นทางสายไหม โดยไทยมีข้อได้เปรียบในการที่จะดำเนินนโยบายให้ได้ประโยชน์จากยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลและควรนำข้อได้เปรียบไปวางแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ดังนี้

๑. ความยืดหยุ่นในด้านนโยบายการต่างประเทศของไทยจะช่วยแก้ปัญหาความไม่เข้าใจและแก้ไขความขัดแย้งระหว่างจีนและประเทศสมาชิกอาเซียน

หากพิจารณาจากความร่วมมือกันระหว่างประเทศ ประเทศไทยนับว่ามีความยืดหยุ่นในด้านการทูต และรักษาความร่วมมือระหว่างกันทางการเมืองกับประเทศอื่นๆ โดยประเทศไทยใช้ยุทธศาสตร์ในการรักษาสสมดุลด้านการต่างประเทศ ซึ่งในการสร้างสมดุลของประเทศไทยมีความแตกต่างในการดำเนินการเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ประเทศไทยมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆในการสร้างสัมพันธ์กับมหาอำนาจอย่างต่อเนื่องอย่างสมดุลเท่าๆกัน นอกจากนี้ประเทศไทยกับจีนมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นอย่างยาวนาน รวมทั้งประเทศไทยเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศอาเซียนที่ไม่ได้มีปัญหาพิพาทในเรื่องพรมแดนกับจีน ซึ่งไทย-จีน มักกล่าวว่าไทย-จีนเป็นสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง และในปี ๒๕๕๘ นี้เป็นปีครบรอบความสัมพันธ์ทางการทูต ๔๐ ปี ไทย-จีน ในขณะเดียวกันไทยเป็นพันธมิตร

ทางทหารนอกนาโต้ที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา ซึ่งในทุกปีจะมีการฝึกร่วมรหัส คอบบร้าโกล ซึ่งเป็น การฝึกผสมที่มีหลายประเทศเข้าร่วม และถือเป็นการฝึกผสมที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียแปซิฟิก

ในมุมมองด้านความสัมพันธ์ทวิภาคี คงเป็นการยากที่จะเลือกอิงประเทศมหาอำนาจ ประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นหลัก แต่สำหรับในด้านความร่วมมือพหุภาคีระหว่างประเทศนั้น ไม่ว่าจะ ประเทศที่ใหญ่หรือเล็ก ร่ำรวยหรือยากจน สามารถกระทำได้ง่ายกว่าเมื่อเทียบกับความสัมพันธ์ทวิ ภาคี ดังนั้นถ้าประเทศไทยสามารถทำหน้าที่เป็นประเทศผู้ประสานงาน ในการสร้างความเข้าใจถึง ความร่วมมือที่ริเริ่มโดยจีน รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้กับประเทศต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประโยชน์ให้ซึ่งกัน และกัน

๒. ลักษณะนิสัยของคนไทยและการปรับตัวของสังคมไทยจะช่วยลดความเข้าใจผิดอัน จะนำมาซึ่งความเสี่ยงที่อาจเกิดจากความร่วมมือ

ในการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการแลกเปลี่ยนบุคลากร อาจนำมาซึ่ง ความขัดแย้งและภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ เช่น การลักลอบเข้าเมือง การโยกย้ายถิ่นโดยผิดกฎหมาย ความแตกแยกทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจลุกลาม และนำไปสู่ความขัดแย้ง ทางสังคม หรือแม้กระทั่งความขัดแย้งทางการเมืองได้ ดังนั้น ถ้าไม่เตรียมการรับมือที่ดีและมี ประสิทธิภาพ เป็นการยากสำหรับประเทศที่คาดหวังจะแสดงบทบาทเป็นประเทศนำในการดำเนินการ โครงการความร่วมมือต่างๆในภูมิภาค

จากการที่ประชาชนชาวไทยมากกว่าร้อยละ ๘๐ % นับถือศาสนาพุทธ และพื้นฐานของ ประเพณี วัฒนธรรม ได้รับมาจากพุทธศาสนา ทำให้พื้นฐานทางวัฒนธรรมใกล้เคียงกันกับจีน นอกจากนี้ การเผชิญการเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติของไทยตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา จะเห็นว่าคนไทย สามารถปรับตัวและประสานวัฒนธรรมใหม่ให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยได้อย่างไม่มีปัญหา ต่างกับหลาย ประเทศที่ทำการต่อต้านโดยไม่ใช้เหตุผล ในห้วงที่วัฒนธรรมตะวันตกได้เผยแพร่เข้ามายังประเทศไทย สังคมไทยได้กลายเป็นสังคมที่มีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมือง หลวงที่มีการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมตะวันออกกับวัฒนธรรมตะวันตกเข้าด้วยกัน ใน ขณะเดียวกันวัฒนธรรมไทยตั้งแต่ในอดีตได้รับอิทธิพลจากจีนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทั้งจากการ แลกเปลี่ยนระหว่างกัน การค้า โดยเฉพาะการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนจีนโพ้นทะเลจำนวนมาก ในประเทศไทยตั้งแต่ในอดีต การเข้ามาของชาวจีนโพ้นทะเล นำวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวจีนแพร่ เข้ามาในสังคมไทยด้วย

จากปัจจัยที่ได้กล่าวมา ทำให้การเข้ามาของชาวจีนยุคใหม่ และวัฒนธรรมจีนในปัจจุบัน เกิดขึ้นโดยไม่มีกรต่อต้านจากสังคมไทย ประเทศไทยเป็นเพียงไม่กี่ประเทศในอาเซียนที่สามารถแก้ไข ปัญหาที่กรณีการอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลได้โดยปราศจากความรุนแรง ยิ่งไปกว่านั้นในปัจจุบัน ลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเลในอดีตได้กลายเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ และมีความเข้าใจในวัฒนธรรม

ของจีนด้วย รวมทั้งบางคนได้กลายเป็นบุคคลชั้นนำในประเทศ ทั้งในการเมือง ธุรกิจ และวิชาการ ซึ่งการที่บุคคลที่เป็นผู้นำในด้านต่างๆของประเทศไทยมีความเข้าใจและคุ้นเคยกับวัฒนธรรมจีน ช่วยไม่ให้เกิดการต่อต้านของจีนได้

๓. ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยกับจีนจะช่วยสนับสนุนยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล

ประเทศไทยได้กลายเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับกลางตั้งแต่เมื่อปี ๒๕๓๐ อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงมีปัญหาไม่สามารถแก้ไขปัญหากับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) และช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย และคนเมืองกับคนชนบท ในห้วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา (ประชา วสุประสาธ,ออนไลน์,2015) วิกฤติทางการเมืองที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาประเทศว่าจะดำเนินไปได้อย่างไรในอนาคต ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบมาเป็นระยะเวลานาน และสร้างความชะงักงันต่อการพัฒนาต่างๆของประเทศไทย หากความขัดแย้งในลักษณะนี้เกิดขึ้นอีก และดำเนินไปในอนาคตประเทศไทยอาจเป็นรัฐที่ล้มเหลวได้

ในปัจจุบันรายได้ภายใต้การเข้ามาควบคุมอำนาจของ คสช. ทำให้ไทยอยู่ในสถานการณ์พิเศษ โดยมีสถานการณ์ทางการเมืองและความขัดแย้งยุติชั่วคราว ภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้าบริหารประเทศและแก้ไขปัญหาให้กลับสู่ภาวะปกติอีกครั้งหนึ่ง ในปัจจุบันอยู่ในระหว่างการปฏิรูป ปัญหาและการเมืองของประเทศไทย ซึ่งการที่สถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติและการมีอำนาจเด็ดขาดของ คสช. และรัฐบาลในการตัดสินใจโดยไม่หวังผลทางการเมือง จะช่วยให้ไทยมีโอกาสในการพัฒนาโครงสร้างต่างๆของประเทศ สำหรับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนจะเพิ่มโอกาสในการสร้างความร่วมมือระหว่างไทยกับจีนให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะโครงการสร้างเส้นทางรถไฟเพิ่มระหว่างไทยและจีน

การสร้างโครงสร้างพื้นฐานและทางรถไฟในประเทศไทยภายใต้การดำเนินนโยบายเร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมของยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมที่มีมิติระหว่างประเทศนั้น รัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟ จำนวน ๒ เส้นทาง ประกอบด้วย ๑) เส้นทางหนองคาย-นครราชสีมา-แก่งคอย-ท่าเรือมาบตาพุด ระยะทาง ๗๓๔ กิโลเมตร และ ๒) เส้นทางแก่งคอย-ภาชี-บางซื่อ ระยะทาง ๑๓๓ กิโลเมตร โครงการดังกล่าวไม่เพียงแต่จะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวม ทั้งการสร้างงาน การค้าขาย ธุรกิจและนโยบายต่างๆภายในประเทศ รวมทั้งเป็นการขยายความเจริญไปยังพื้นที่ชนบท ในทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนเมืองและชนบทและลดความแออัดของเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร สำหรับในด้านการเงิน ดั่งธนาคาร AIB ภายใต้การปรับยุทธศาสตร์โครงการสายไหม จะช่วยให้ไทยสามารถเข้าตั้งแหล่งสนับสนุนทางการเงินและ

การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีจากจีน และพันธมิตรอื่นๆ ในส่วนของไทยที่ปัจจุบันมีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่องอยู่แล้วนั้น ทำให้คาดว่าบทบาทของไทยใน AIIB ก็คงจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการเข้าร่วม AIIB นอกจากจะช่วยส่งเสริมจุดยืนของไทยในภูมิภาคแล้ว ไทยยังได้ประโยชน์จากการให้ความช่วยเหลือของ AIIB เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแก่ประเทศข้างเคียงไทยอย่างเมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนามที่จะทำให้ท้ายที่สุดไทยสามารถเชื่อมโยงไปสู่ประเทศอื่นๆ ในเอเชียได้ โดยเฉพาะจีน และอินเดียซึ่งเป็นประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในอนาคต

ในส่วนของจีน การสร้างเครือข่ายคมนาคมในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเข้าไปยังมหาสมุทรอินเดีย เป็นการสานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตกของจีน การเชื่อมโยงเครือข่ายที่เกิดขึ้น จะช่วยเสริมสร้างการไหลเวียน และแลกเปลี่ยนเงินทุน เทคโนโลยี และบุคลากร ในการปรับปรุงพัฒนาประเทศไทยทางตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ และจีนทางทิศตะวันตก รวมทั้งความร่วมมือไทย-จีน จะนำมาซึ่งความร่วมมือกันอันดีระหว่างประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงด้วย อันนำมาซึ่งความมั่นคงและเสถียรภาพในภูมิภาค

ไทยและจีนมีผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ร่วมกัน โดยทั้งสองประเทศจะสามารถช่วยเหลือกันในการได้มาซึ่งฉันทามติสำหรับความเข้าใจร่วมกัน ถ้าทั้งสองประเทศสามารถทำงานร่วมกัน ในการส่งเสริมการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางบกในภูมิภาคอินโดจีนตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ซึ่งไทยจะสามารถมีบทบาทสำคัญ ในการผลักดันให้เกิดความเชื่อมโยงขึ้นในภูมิภาคได้ โดยเฉพาะกับประเทศที่ประสบปัญหาในการที่จะต้องการหาช่องทางเพิ่มเติม และต้องการเข้าร่วมโครงการเส้นทางสายไหม เพื่อร่วมกันสร้างการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียง

สรุป

ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลตามกรอบแนวคิด One Belt and One Road ของจีน สะท้อนให้เห็นว่า จีนให้ความสำคัญอย่างมากต่อการเปิดประเทศให้กว้างขึ้น และเชื่อมโยงเครือข่ายทุกด้านผ่านเอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ เอเชียตะวันตก สู่ยุโรป สำหรับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลที่ให้ความสำคัญกับอาเซียนเป็นลำดับแรก การเข้าร่วมโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลของประเทศในอาเซียน ไม่เพียงแต่จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการแสวงหาประโยชน์จากการพัฒนาของเศรษฐกิจจีน แต่ยังลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการเติบโตของจีนด้วยเมื่อมีการประสานสอดคล้องกันมากขึ้น ในกรอบความร่วมมือยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ประเทศในอาเซียนสามารถที่จะแสวงหาพันธมิตรใหม่ๆ ได้ ยุทธศาสตร์นี้ นอกจากจะช่วยเพิ่มตลาดใหม่ ศักยภาพในการแข่งขัน โดยการปรับโครงสร้างและกลไกความร่วมมือต่างๆ และลดการแข่งขัน ลดแรงกดดัน ที่เกิดจากเศรษฐกิจจีนได้ อย่อย่างไรก็ตามอาเซียนเองก็ต้องติดตามและคำนึงถึงผลกระทบในทางลบที่อาจจะเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการเสียดุลการค้ากับจีนมากขึ้น หรือการพึ่งพิงเศรษฐกิจจีนมากเกินไป

ส่วนในด้านความมั่นคง แม้ว่าแกนของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล จะเป็นเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจ แต่ความมั่นคงก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนา ถ้าไม่สามารถรักษาความร่วมมือด้านความมั่นคง และความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ และความท้าทายต่างๆ ได้แล้ว ก็คงยากที่จะสามารถผลักดันความร่วมมือด้านเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งในอนาคต ปัญหาเรื่องการไหลเวียนของคนและเงินทุน การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ ความเสี่ยงทางการเงิน ความปลอดภัยของระบบเครือข่าย และภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ จะเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้น และส่งผลกระทบเกิดขึ้นกับความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น การก่อสร้างเส้นทางสายไหม ทางทะเล จะต้องยึดมั่นกับแนวความคิดความมั่นคงแบบรอบด้าน เพื่อแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน การส่งเสริมการพัฒนาก็เป็นการเสริมสร้างความมั่นคงด้วยเช่นกัน โดยในหลายประเทศในเอเชียใช้แนวทางในการสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้น เกิดเป็นกลไกในการแก้ปัญหาด้านความมั่นคงอีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงในภูมิภาคให้เกิดขึ้น ซึ่งด้วยการพัฒนาระหว่างกันที่ยั่งยืน จึงถือเป็นความท้าทายและโอกาสของประเทศในอาเซียน รวมถึงประเทศไทย ที่เตรียมแนวทางโดยใช้ข้อได้เปรียบของตนเองในการประสานความเชื่อมโยงกับจีน โดยแสวงโอกาสจากนโยบายของจีนในการฟื้นคืนชีพเส้นทางสายไหมเพื่อ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในทุกด้าน

บทที่ ๒

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความคาดหวังในประโยชน์ที่จะได้รับจากจากวิจัยนี้ ผลของการวิจัยสามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

๑. สาเหตุที่ทำให้จีนต้องริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ในประเด็นนี้พบว่า ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญภายใต้แนวความคิด “One Belt One Road” เป็นนโยบายเชิงรุกที่รัฐบาลจีนหยิบยกขึ้นเพื่อถ่วงดุลอำนาจสหรัฐฯ และขยายบทบาทอิทธิพลของจีนในเวทีโลก ด้วยการสร้าง “ความเชื่อมโยง” (Connectivity) และ “ความร่วมมือ” (Cooperation) รอบด้าน กับนานาประเทศในภูมิภาคอาเซียน ภูมิภาคเอเชียกลาง ภูมิภาคเอเชียใต้ ภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกา และ ยุโรป สำหรับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลที่เน้นน้ำหนักให้ความสำคัญกับอาเซียน ขณะที่สาเหตุหลักที่ทำให้ต้องริเริ่มฟื้นฟูเส้นทางสายไหมทางทะเลก็เช่นเดียวกัน อันได้แก่การประกาศนโยบายการกลับเข้ามาภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอีกครั้งของสหรัฐอเมริกา ทำให้สถานการณ์ในภูมิภาคนี้มีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น การขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเพื่อแข่งขันกับจีน โดยเฉพาะกรณีข้อพิพาทเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนฟิลิปปินส์และเวียดนาม ประกอบกับการดำเนินนโยบายเชิงรุกของจีนอย่างต่อเนื่องในห้วงที่ผ่านมา อาจนำไปสู่ความรุนแรงได้ ซึ่งจีนในปัจจุบัน ยังคงไม่ต้องการปะทะกับชาติใดโดยใช้มาตรการทางทหาร และยังไม่มีความจำเป็นที่จำเป็นต้องทำ การรบ จีนต้องการเพียงปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติและรักษาสถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค รวมทั้งต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศต่างๆ และเสถียรภาพในภูมิภาค เพื่อพัฒนาประเทศต่อไป จีนจึงจำเป็นต้องริเริ่มยุทธศาสตร์ใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของจีนในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยดึงความสนใจออกจากความขัดแย้ง และยกระดับความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนให้ไปสู่ระดับโลกพร้อมๆไปกับมิตรประเทศในภูมิภาคในเส้นทางสายไหม เพื่อเติมเต็มตามวาทกรรมความฝันของชาวจีน อันเป็นสาเหตุนำมาซึ่งยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลภายใต้กรอบ One Belt One Road นั้นเอง

๒ การดำเนินการยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Maritime Silk Road) คือ เส้นทางที่ผ่านทะเลจีนใต้ ลงมายังช่องแคบมะละกา ผ่านภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย และเชื่อมต่อภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกา และยุโรป เน้นน้ำหนักให้ความสำคัญกับกลุ่มอาเซียนโดยเส้นทางสายไหมทางทะเลนี้ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของยุทธศาสตร์ “One Belt One Road” ที่รัฐบาลจีนนำมาเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมโยงแบบหลายมิติกับประเทศต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนแนวพื้นที่เศรษฐกิจของจีน โดยจีนพร้อมที่จะกระชับความร่วมมือทางทะเลกับภูมิภาคอาเซียน และเชื่อมั่นว่า เส้นทางสายไหมทางทะเล จะมีบทบาทช่วยผลักดันความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากช่วงทศวรรษแห่งยุคทองไปสู่ ช่วงทศวรรษแห่งยุคเพชร และสามารถลดความตึงเครียดระหว่างจีนกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาคฯ จากกรณีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ พร้อมทั้งสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับรัฐบาลจีน ทั้งในด้านการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจ และการดุลอิทธิพลกับสหรัฐอเมริกา ที่ในระยะ ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ได้ประกาศใช้นโยบายสร้างสมดุลในภูมิภาคเอเชีย (Pivot to Asia) เพื่อแข่งขันอิทธิพลกับจีน โดยเส้นทางสายไหมทางทะเลจะไปบรรจบกับแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมทางบก (New Silk Road Economic Belt) ที่มุ่งเชื่อมโยงจีนกับภูมิภาคอาเซียนและภูมิภาคเอเชียใต้ (ผ่านระเบียงเศรษฐกิจ จีน-เอเชียใต้) เชื่อมโยงจีนกับภูมิภาคเอเชียกลาง มองโกเลีย และรัสเซีย (ผ่านระเบียงเศรษฐกิจ จีน-มองโกเลีย-รัสเซีย (New Eurasia Continental Bridge-NECB) และเชื่อมโยงจีนกับภูมิภาคเอเชียกลาง ภูมิภาค ตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกา และภูมิภาคยุโรป (ผ่านระเบียงเศรษฐกิจจีน-เอเชียกลาง-เอเชีย ตะวันออก

แนวคิดและการดำเนินการของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล

ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล มีลักษณะเป็นการใช้ Soft Power บนพื้นฐานการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Win-Win) โดยมีการดำเนินการสำคัญดังต่อไปนี้

๑. เร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม ทั้งทางบก ทะเล และ อากาศ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมทุกมิติให้มีประสิทธิภาพ และความปลอดภัยสูง ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งดำเนินกิจกรรมทางทะเลอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการทูต ด้านเศรษฐกิจ และการทหาร

๒. อำนวยความสะดวกด้านการค้า การลงทุน ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ให้เกิดความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น และสร้างความไว้วางใจทางการเมืองระหว่างประเทศ

๓. การแลกเปลี่ยนภาคประชาชนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านสังคม ภาษา และ วัฒนธรรม รวมทั้งในด้านการศึกษา และการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ รัฐบาลจีนได้ดำเนินการตามแนวคิดทั้ง ๓ ข้อ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของ ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล ในกรอบ “One Belt One Road” โดยใช้งบประมาณ ๔ หมื่นล้าน ดอลลาร์สหรัฐ จัดตั้ง “กองทุนเส้นทางสายไหม” (ขณะนี้ยังไม่ได้กำหนดลักษณะการใช้ประโยชน์ของ เงินกองทุนที่ชัดเจน) และจัดตั้ง “ธนาคารเพื่อการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank-AIIB)” ขึ้นมา เพื่อให้การสนับสนุนด้านเงินทุนแก่ประเทศที่ตั้งอยู่ในกรอบ ของยุทธศาสตร์ เพื่อใช้ในการก่อสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรมที่สำคัญ กองทุนดังกล่าว เป็นกองทุนแบบให้เปล่าสำหรับโครงการความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าทางทะเล การเชื่อมโยงเส้นทาง ขนส่งทางทะเล และด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล ทั้งนี้ นอกเหนือจาก กองทุนข้างต้น ในปี ๒๕๕๔ รัฐบาลจีนจัดตั้ง “กองทุนความร่วมมือทางทะเลจีน-อาเซียน” (China-ASEAN Maritime Cooperation Fund) มูลค่า ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ เพื่อเป็นการนำร่องและลดอุปสรรคใน การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว

ผลดีและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลต่อจีน

ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ถือเป็นแรงผลักดันในการปฏิรูปและยกระดับภาคอุตสาหกรรมของ จีน อีกทั้งยังเป็นการเปิดช่องทางเพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความสามารถ เทคโนโลยี เงินทุน รวมถึงตลาดที่สามารถแสวงหาช่องทางเพื่อขยายการส่งออกได้ เป็นแรงผลักดันสำคัญในการปฏิรูป เศรษฐกิจจีน ทั้งนี้ ความสำเร็จของเขตเศรษฐกิจเซี่ยงไฮ้ นับเป็นสิ่งบุกเบิกทำให้เกิดโครงการเส้นทางสาย ไหมทางทะเล ศตวรรษที่ ๒๑ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ นี้ในกรอบ “One Belt One Road” จะช่วยให้จีน สามารถลบภาพความขัดแย้งในประเด็นข้อพิพาททางดินแดนทั้งทางบกและทางทะเล (อาทิ ปัญหาทะเล จีนใต้ ทะเลจีนตะวันออก และปัญหาเขตแดนระหว่างจีน-อินเดีย) รวมทั้งปัญหาการเรียกร้องสิทธิใน การปกครองตนเองของชาวมุสลิมอุยกูร์ในเขตปกครองตนเองซินเจียง และปัญหาความหวาดระแวง ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยเปลี่ยนความขัดแย้งเหล่านั้นให้กลายเป็นการสร้าง ความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ จีนยังได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม โดย สามารถใช้ยุทธศาสตร์ดังกล่าว เป็นเครื่องมือสกัดกั้นอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่กำลังรุกเข้ามาใน ภูมิภาคอาเซียน ผ่านนโยบายสร้างสมดุลในภูมิภาคเอเชีย (Pivot to Asia)

ผลดีและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลต่อนานาชาติ

ประเทศต่างๆที่อยู่ตามเส้นทางสายไหมทางทะเลล้วนมีความแตกต่างกันในหลายอย่าง ทั้งระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ และสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งคงเป็น การยากที่จะหามาตรฐานกลาง ในด้านความมั่นคงที่จะได้รับการยอมรับจากทุกประเทศพร้อมกัน ซึ่ง

เส้นทางสายไหมทางทะเลเน้นในเรื่องแนวความคิดด้านความมั่นคงแบบรอบด้าน ในทุกประเทศที่มีส่วนร่วมในความมั่นคงของภูมิภาค และไม่ให้มีประเทศใดได้มาซึ่งความมั่นคงของประเทศตนเองโดยสร้างปัญหาด้านความมั่นคงให้กับประเทศอื่น สำหรับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล แม้ว่าจะมีความเสี่ยงและความท้าทาย แต่มีแนวโน้มว่า นานาประเทศพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับจีนในการพัฒนาโครงการดังกล่าว การทำงานร่วมกัน จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองเรื่องทางทะเล ส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ และก่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการดังกล่าว จีนไม่ใช่ประเทศผู้ได้รับประโยชน์ แต่เป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วม แบบ win-win

ผลดีและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลต่อประเทศในภูมิภาคอาเซียน

สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียน การเข้าร่วมเส้นทางสายไหมทางทะเล ไม่เพียงแต่จะนำเอาประเทศต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องความมั่นคงในภูมิภาคอย่างเท่าเทียม รวมทั้งปรับปรุงช่องทางในการแสดงสิทธิของประเทศเล็กๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเสริมสร้างการควบคุมอำนาจในภูมิภาคในรูปแบบพหุภาคี เพื่อไม่ให้ประเทศเล็กจะต้องตกเป็นเหยื่อในการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ รวมทั้งขยายความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบใหม่ๆ และเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันได้ทันท่วงที เพื่อลดการพึ่งพาต่อมหาอำนาจนอกภูมิภาคและเสริมสร้างความสามารถของประเทศต่างๆ ในการจัดการปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลสามารถสร้างโอกาสใหม่แห่งการพัฒนาให้กับประเทศในอาเซียน ซึ่งส่วนใหญ่ถือเป็นประเทศตลาดใหม่ทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ด้วยการดำเนินความร่วมมือและใช้ทรัพยากรอย่างสมเหตุสมผลระหว่างกัน จะสามารถกระตุ้นศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามเส้นทางสายไหมทางทะเลให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถผลักดันให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างจีนกับประเทศอาเซียน และสามารถส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจภายในแต่ละประเทศ ด้วยการเปิดช่องทางเพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความสามารถเทคโนโลยี เงินทุน ระหว่างกัน รวมถึงยังสามารถแสวงหาตลาด เพื่อเพิ่มช่องทางการส่งออกสินค้าได้อีกด้วย นอกจากนี้ ในมุมมองของอาเซียน ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นการลด ความตึงเครียดระหว่างจีนกับประเทศคู่ขัดแย้งจากกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ โดยเป็นการแสดงให้เห็นว่า ควรแยกประเด็นข้อพิพาทออกจากประเด็นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยความร่วมมือตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล จะสร้างผลดีต่อการจัดตั้งประชาคมอาเซียนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคต ทั้งนี้ ประเทศต่างๆ ในอาเซียน อาทิ สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม เห็นว่า อาเซียนมีศักยภาพ

เพียงพอที่จะเป็นเครื่องมือในการดูแลอำนาจกับประเทศมหาอำนาจ รวมทั้งมีขีดความสามารถในการจัดการกับปัญหา และสามารถนำประเทศมหาอำนาจเข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

ผลดีและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางต่อไทย

ภายใต้การดำเนินนโยบายเร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมของยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมที่มีมิติระหว่างประเทศนั้น รัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MoU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟจำนวน ๒ เส้นทาง ประกอบด้วย (กรุงเทพธุรกิจ,ออนไลน์,๒๕๕๘)

๑. เส้นทางหนองคาย-นครราชสีมา-แก่งคอย-ท่าเรือมาบตาพุด ระยะทาง ๗๓๔ กิโลเมตร

๒. เส้นทางแก่งคอย-ภาชี-บางซื่อ ระยะทาง ๑๓๓ กิโลเมตร ซึ่งนับเป็นความร่วมมือที่สำคัญของทั้งสองประเทศที่ต่างอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน โครงการดังกล่าวไม่เพียงแต่จะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวม ทั้งการสร้างงาน การค้าขาย ธุรกิจและนโยบายต่างๆภายในประเทศ แต่ยังเป็นการขยายความเจริญไปยังพื้นที่ชนบท ในทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะเป็นส่วนของการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนเมืองกับชนบท และลดความแออัดของเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังจะส่งผลดีต่อการยกระดับการก่อสร้างโครงสร้างคมนาคมขั้นพื้นฐานของไทย ตลอดจนการท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนภาษาวัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจ ไทยสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนในมิติที่กว้างขึ้น อีกทั้ง ยังได้รับประโยชน์จากการแสวงหาความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ที่เชื่อมต่อกับเส้นทางดังกล่าวด้วย สำหรับด้านความมั่นคง การมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก อาจเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำผิดกฎหมาย ทั้งในเรื่องการค้ามนุษย์ การลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เป็นสิ่งที่หน่วยงานด้านความมั่นคงควรให้ความสนใจและติดตามเฝ้าระวัง ไม่ให้เกิดเป็นปัญหาที่ยากเกินการแก้ไขในอนาคต

ปัญหาและอุปสรรคของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลตามกรอบ “One Belt One Road”

จากสภาพภูมิประเทศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว รัฐบาลจีนจึงจำเป็นต้องใช้เงินทุนมูลค่ามหาศาลในการก่อสร้างเส้นทาง ทั้งนี้ แม้ว่ายอดการค้าของประเทศตามเส้นทางสายไหม จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศเหล่านั้นยังคงประสบปัญหามากมายทางการค้าระหว่างประเทศกับจีน เช่น ผ่านด่านตรวจเข้าประเทศไม่สะดวก การกระจายสินค้าไม่คล่องตัว รวมถึง ข้อกำหนดของกฎหมายทางการค้าระหว่าง

ประเทศ นอกจากนี้ ประเด็นข้อพิพาทพื้นที่ทับซ้อนทะเลจีนใต้ เหตุการณ์ความไม่สงบในภูมิภาค ตะวันออกกลาง และภายในประเทศของจีน ตลอดจนความพยายามในการดูแลอำนาจของ สหรัฐอเมริกา ยังถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้จีนไม่สามารถขยายความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ได้ ตามเป้าหมาย ซึ่งอาจส่งผลให้การดำเนินยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมตามกรอบ “One Belt One Road” บรรลุผลสำเร็จล่าช้าลง

แนวโน้มของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

ในอนาคต คาดว่า รัฐบาลจีนจะยังคงดำเนินการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ทั้งโดยวิธีการเพิ่มบทบาทตนเองในเวทีโลก การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การลงทุนในระบบโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา ตามเส้นทางสายไหม ตลอดจนการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทางการทูตประจำประเทศห่างไกล เพื่อแสวงหาความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมกับ กลุ่มประเทศบริเวณเส้นทางสายไหมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ว่า รัฐบาลจีนจะขยายการค้า และการลงทุน รวมทั้งความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบคมนาคม ไปยัง พื้นที่ใกล้เคียงกับประเทศบริเวณเส้นทางสายไหม เพื่อให้การดำเนินตามยุทธศาสตร์ฯ มีประสิทธิภาพและ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สำหรับด้านความมั่นคง คาดว่า รัฐบาลจีนจะให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นใน ทุกมิติ โดยคาดว่า รัฐบาลจีนจะเน้นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น หลังจากมีการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เช่น การออกมาตรการที่เข้มงวดในการตรวจสอบสินค้า การเพิ่มบทลงโทษการนำเข้าสิ่งผิดกฎหมาย การพัฒนา งานด้านการข่าวกรองกับประเทศต่างๆ ตลอดจนการเพิ่มบทลงโทษต่อผู้ก่อความไม่สงบในประเทศ นอกจากนี้ คาดว่า รัฐบาลจีนจะสนับสนุนโครงการที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางประเพณี วัฒนธรรม และภาษา ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นมิตรประเทศที่ดี เช่น การเพิ่ม จำนวนทุนการศึกษาในจีนแบบให้เปล่า การแลกเปลี่ยนที่นั้งการศึกษาเยาวชนระหว่างประเทศ ตลอดจนการจัดแสดงวัฒนธรรมในต่างประเทศ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

๑. ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนสามารถเอื้อประโยชน์ต่อไทย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาประเทศในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของไทย ไทยควรดึงดูดการดึงดูดการลงทุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีจากจีน โดยมีการพิจารณาและเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ และมีหน่วยงานรับผิดชอบติดตามและประสานงานในเรื่องดังกล่าวที่ชัดเจน เพื่อสร้างผลักดันให้ไทยมีศักยภาพเป็นศูนย์กลางของอาเซียน-จีน

๒. โครงการและกิจกรรมที่ถูกริเริ่มในกรอบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม มีหลากหลาย ทั้งโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การก่อตั้งสถาบันทางการเงิน และการขยายความร่วมมือต่างๆ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในแต่ละโครงการละความร่วมมืออย่างถี่ถ้วน เพื่อแสวงประโยชน์ในการมีส่วนร่วมกับโครงการและความร่วมมือที่เกิดขึ้นได้ โดยไม่พลาดโอกาสและฝ่ายเสียเปรียบในอนาคต

๓. ไทยมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะแสดงบทบาทนำในการที่จะเป็นผู้ประสานงานของอาเซียนกับจีน จากข้อได้เปรียบต่างๆที่ไทยมีอยู่ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงโครงการต่างๆระหว่างจีน-อาเซียน อันจะเป็นการเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ไทยจีนให้แน่นแฟ้นมากขึ้น

๔. ปัจจุบันการดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าวของจีนยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น โครงการและกิจกรรมต่างๆที่อยู่ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์นี้ส่วนใหญ่ ยังดำเนินการเป็นระยะเวลาไม่นาน จึงยังไม่เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ดังนั้นควรมีการศึกษาและติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งศึกษาการดำเนินนโยบายของประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน ว่ามีการเตรียมการอย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบและเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ของไทยต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลได้อย่างมีผลสัมฤทธิ์ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

สุรชาติ บำรุงสุข. จุดสสารความมั่นคงฉบับที่ ๑๓๖-๑๓๗. ๒๕๕๗. หน้า ๑๕.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

วีระ อุไรรัตน์. “ความมั่นคงทางพลังงาน ศึกษากรณีเฉพาะของสาธารณรัฐประชาชนจีน”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, รุ่นที่ ๕๓. ปี ๒๕๕๓.

สินชัย ญาติ, พล.ร.ต. “ความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์กับผลกระทบต่อประเทศไทยในภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก” . เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, รุ่นที่ ๕๓. ปี ๒๕๕๓.

สมเกียรติ ศรีประเสริฐ. “ยุทธศาสตร์จีนต่ออาเซียน: ศึกษากรณีความขัดแย้งในทะเลจีนใต้”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, รุ่นที่ ๕๔. ปี ๒๕๕๔.

บรรยาย ปาฐกถา

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, ประธาน Asian Peace and Reconciliation Council. ปาฐกถาใน หัวข้อเรื่อง “Reviving The Silk Road : A Dialogue with Asian Leaders” ณ การประชุม BOAO Forum, เมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๗.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กรุงเทพธุรกิจ.เปิดปุมเอ็มไอยูรไฟ"ไทย-จีน".(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.bangkokbiznews.com/mobile/view/blog/621839,2558>.

ข่าวสำนักงานนายกรัฐมนตรี.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:<http://www.moe.go.th>, 2557.

ประชา วสุประสาท,(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_145133.pdf, 2015.

ประชาชาติธุรกิจ. “จีนขยายอิทธิพลท้าทายมะกันผลักดันแผนเชื่อมโยงภูมิภาค.”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:
[http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1415857507,2557.](http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1415857507,2557)

ผู้จัดการออนไลน์. “โอบามาหนุนอากิโนเรียกร่องเสรีภาพการเดินเรือ-แก้ข้อพิพาททะเลจีนใต้”.(ออนไลน์).
 เข้าถึงได้จาก:[http://www2.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9550000070792,2555.](http://www2.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9550000070792,2555)

ผู้จัดการออนไลน์. “เวียดนาม-ฟิลิปปินส์ใช้‘กฎหมาย’เป็นอาวุธในกรณีพิพาททะเลจีนใต้”.(ออนไลน์).
 เข้าถึงได้จาก:[http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9560000019826,2556.](http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9560000019826,2556)

ผู้จัดการออนไลน์. “จีนเสนอเงินกู้ \$20,000 ล้าน พร้อมสัญญามิตรภาพกับอาเซียน” (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:
[http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9570000131205,2557.](http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9570000131205,2557)

เว็บไซต์สถานีวิทยุกระจ่ายเสียงแห่งประเทศไทย. (ออนไลน์). 27 กรกฎาคม 2555.

ศูนย์วิจัยกสิกร. “ธนาคารAIIB”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [https://www.kasikornresearch.com /th/K-EconAnalysis/Pages/ViewSummary.aspx?docid=33879](https://www.kasikornresearch.com/th/K-EconAnalysis/Pages/ViewSummary.aspx?docid=33879), 10 เมษายน 2558.

สำนักข่าวไทย. “จีดีพีจีน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.tnamcot.com/100589,2558.](http://www.tnamcot.com/100589,2558)

สุพจน์ อ้วนอก. “แผนล้อมกรอบพญามังกรออนไลน์”, [http://www.dailynews.co.th /Content/Article/118733/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A5%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%9E%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%A3,2555.](http://www.dailynews.co.th /Content/Article/118733/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A5%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%9E%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%A3,2555)

ไสว วิศวานันท์ และ วรณรัตน์ ทำห้อย. “เส้นทางสายไหม: จากราชวงศ์อันสุยุค “สี-หลิ”. ”(ออนไลน์).
 เข้าถึงได้จาก:[http://www.csc.ias.chula.ac.th/ncscth/modules.php?name=News&file=article&sid=111,2557.](http://www.csc.ias.chula.ac.th/ncscth/modules.php?name=News&file=article&sid=111,2557)

อักษรศรี พานิชสาส์น, รศ.ดร. ผอ.วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
 บทความเรื่อง “การปลุกคืนชีพ Maritime Silk Road ของผู้นำจีน.”(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:<http://www.vijaichina.com/articles/362> 25 September 2014.

ภาษาต่างประเทศ

- Ananth Kirishnan, China Moots. “maritime silk road,” The Hindu, February 15, 2014.
Books, 2004.
- Brian Owen, (Online), 25 June 2012:<http://blogs.nature.com/news/2012/06/chinas-jiaolong-submersible-plunges-below-7000-metres.html>.
- C.Raia Mohan, “The Great Game Folio:Silk Routes.” The Indian Express, February 19,2014.
- China Market Research Report, Research Report on China Shipbuilding Industry 2014-2018, (Online),<http://www.chinamarketresearchreports.com/114761.html>.
- Christopher D. Yung,Online, 2015: <http://thediplomat.com/2015/01/burying-chinas-string-of-pearls/>
- Ankit Panda, The Diplomat, Online, 3 March 2015 ;<http://thediplomat.com/2015/03/sri-lanka-may-bar-port-visits-by-chinese-submarines/> Renmin Newspaper , 2014 July 12
- COSCO Pacific, Annual Report 2014, (Online).http://www.coscopac.com.hk/en/investor.php?action=report&class_id=44.
- Gill, Bates and Yanzhong Huang. “Sources and limits of Chinese ‘Soft Power ,”’
- Goh,Evelyn. “Developing the Mekong: Regionalism and Regional Security in China Southeast Asian Relations,” Internationnal Institute For Strategic Studies, Adelphi Paper 387.
- Goh,Evelyn. “Southeast Asian Perspectives on The China Challenge” the Journal of Strategic Studies 30, no.4-5, August-October 2007:809-832.
- Kanwal Sibal, “China’s maritime ‘Silk Road’ Proposals are not as Peaceful as they;” February 24, 2014.
- Kurlantzick , Joshua. “China’s Charm : Implications of Chinese Soft Power” , Camegie Endowment for International Peace, Policy Brief, no.47, June 2006.
- Kurlantzick , Joshua. “China’s Charm Offensive in Southeast Asisn”. Current History, December, 2005.
- Kurlantzick , Joshua. Charm offensive, How China’s Soft Power Is Transforming The World London : Yale University Press, 2007.

Lesh Avetritt, China Brief, Online, 11 Jun2010. :[http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=36476&cHash=e4d0151664#.VWuxZFIWAZ](http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews[tt_news]=36476&cHash=e4d0151664#.VWuxZFIWAZ).

Morgenthau, Hans J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, 5th Edition, Revised. (New York: Alfred A. Knopf, pp. 4–15). 1978.

Norman Angell, *The Great Illusion*, (1909) cited from 1933 ed. (New York: G.P. Putnam's Sons),p. 137.

Nye, Joseph S. *The Future of Power*. New York: Public Affairs. p. 84, 2011.

Nye, Joseph S. Jr., "The Rise of china's Soft Power." *The Wall Street Journal Asia* September 2006.

Nye, Joseph S. Jr., *Bound to Lead*. New York: Basic Books, Inc. 1990 .

Nye, Joseph S. Jr., *Soft Power : The Means to Success in World Politics*. Boulder. Perus

Nye, Joseph. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York:Public Affairs, 2004.

Nye, Joseph. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* (New York: Basic Books,) 1990.

Shannon Tiezzi, China's New Silk road Vision Revealed, May , 2014, <http://thediplomat.com/2014/05/chinas-new-silk-road-vision-revealed/>(Online). May , 2014,

Shanon Tiezzi, "The Maritime Silk Road Vs. The String of Pearls," *The Diplomat*, February 13, 2014.

Shantii Kalathil, China's Soft Power in the Information Age: Think Again, ISD Working Paper in New Diplomacy, Institute for the Study of Diplomacy, Georgetown University,May 2011. (online) https://isd.georgetown.edu/sites/isd/files/Kalathil_Chinas_Soft_Power.pdf. *Survival* 48, no.2, June 2006 : 17-36.

UNESCO," Quanzhou: a crucial port along the eastern maritime Silk Roads" (online),<https://en.unesco.org/silkroad/unesco-silk-road-online-platform>, 2014

Waltz, Kenneth (1979). *Theory of International Politics*. Reading,World Shipping Council, (Online). <http://www.worldshipping.org>

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ พลโท ปณต แสงเทียน

วัน เดือน ปีเกิด ๗ มีนาคม ๒๕๐๓

การศึกษาการศึกษาก่อนเข้ารับราชการ

- รร.สามัญ

- รร.ทหาร

ชื่อสถานศึกษา

โรงเรียนโยธินบูรณะ

โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๑๘

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ ๒๙

โรงเรียนนายร้อยคันทรุณ ประเทศออสเตรเลีย (ปริญญาตรี สาขา
วิศวกรรมไฟฟ้า)

University of New South Wales, Australia

(รับทุนการศึกษาจากกองทัพบก)

การศึกษาเมื่อเข้ารับราชการ

- พ.ศ. ๒๕๒๗ - ๒๕๒๘

- พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๒

- พ.ศ. ๒๕๓๒

- พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๓๔

- พ.ศ. ๒๕๔๐

- พ.ศ. ๒๕๔๕

ชื่อสถานศึกษา

หลักสูตรชั้นนายร้อย เหล่า ร. รุ่นที่ ๗๐

โรงเรียนทหารราบ ศูนย์การทหารราบ

หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่า ร. รุ่นที่ ๕๐

โรงเรียนทหารราบ ศูนย์การทหารราบ

หลักสูตรนายทหารส่งกำลังบำรุงรุ่นที่ ๒๖

โรงเรียนส่งกำลังบำรุงทหารบก กรมส่งกำลังบำรุงทหารบก

หลักสูตรหลักประจำชุดที่ ๖๙ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) (ศศ.ม.) สาขาเศรษฐศาสตร์

โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต (น.บ.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติการทำงานโดยย่อ

- พ.ศ. ๒๕๒๕

- พ.ศ. ๒๕๒๗

- พ.ศ. ๒๕๒๘

- พ.ศ. ๒๕๒๘

ผบ.มว.ปืนเล็ก ร้อย.อาวุธเบา คร.พัน.๑

ผบ.มว.ปืนเล็ก ร้อย.อาวุธเบา คร.พัน.๒

รอง ผบ.ร้อย.อาวุธเบา คร.พัน.๒

ผบ.มว.ปืนเล็ก ร้อย.อาวุธเบา ร.๑ พัน.๒ รอ.

- พ.ศ. ๒๕๓๐	นายทหารฝ่ายการข่าว ร.๑ พัน.๒ รอ.
- พ.ศ. ๒๕๓๑	ผบ.ร้อย.สสช.ร.๑ พัน.๒ รอ.
- พ.ศ. ๒๕๓๒	นายทหารฝ่ายส่งกำลังบำรุง ร.๑ พัน.๒ รอ.
- พ.ศ. ๒๕๓๓	ฝอ.๓ ร.๑ พัน.๒ รอ.
- พ.ศ. ๒๕๓๓	ประจำ รร.สธ.ทบ.สบส.
- พ.ศ. ๒๕๓๔	ผช.หน.ฝ่ายข่าวกรอง พล.๑ รอ.
- พ.ศ. ๒๕๓๖	อจ.รร.สธ.ทบ.สบส.
- พ.ศ. ๒๕๓๙	ฝสธ.ประจำผู้บังคับบัญชา
- พ.ศ. ๒๕๔๗	ผอ.กอง ขว.ทบ.
- พ.ศ. ๒๕๕๐	รอง ผบ.รร.ขว.ทบ.
- พ.ศ. ๒๕๕๒	รอง จก.ขว.ทบ.
- พ.ศ. ๒๕๕๕	จก.ขว.ทบ. (อัตรา พล.ต.)
- พ.ศ. ๒๕๕๗	จก.ขว.ทบ. (อัตรา พล.ท.)
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้ากรมข่าวทหารบก

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน : ความเกี่ยวข้องกับอาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผู้วิจัย พล.ท. ปณต แสงเทียน หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 57

ตำแหน่ง เจ้ากรมข่าวทหารบก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศมหาอำนาจในระบบหลายขั้วอำนาจ (Multi-polar) ที่จะก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่งของสหรัฐอเมริกาและมีความสำคัญอย่างมากต่อประชาคมโลกในทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์หรือนโยบายของจีน จะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อประชาคมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจีนถือเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญยิ่งทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงของจีน ดังนั้นการที่จีนยุคใหม่ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิงริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลตามแนวคิด One Belt One Road ที่มุ่งให้จีนเชื่อมต่อกับภูมิภาคต่างๆและพัฒนาทั่วโลก (Go Global) ให้เจริญรุ่งเรืองเหมือนอดีตกาลในฐานะอาณาจักรศูนย์กลางของเส้นทางสายไหม (Middle Kingdom) ซึ่งการริเริ่มยุทธศาสตร์ดังกล่าวของจีนจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบในด้านภูมิรัฐศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก จากเหตุผลที่กล่าวมา ประกอบกับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นเรื่องใหม่ และยังไม่มีการทำวิจัยในเรื่องนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษายุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ใหม่ของจีน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในแง่มุมต่างๆ ทั้งสาเหตุ ที่มา รูปแบบการดำเนินการ ความคืบหน้า ผลดีและผลกระทบ รวมทั้งแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ที่จะส่งผลต่ออาเซียนและประเทศไทย เพื่อเตรียมความพร้อมในการกำหนดยุทธศาสตร์ของไทยต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาสาเหตุ และปัจจัยที่ทำให้จีนริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลรวมทั้งแนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน
- ศึกษาและวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลว่า จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบอย่างไร ต่ออาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต

3. ศึกษาและวิเคราะห์ให้ได้แนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้กำหนดขอบเขตไว้ว่าจะทำการศึกษวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม ทางทะเลของจีน โดยมุ่งเน้นในกรอบที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการเตรียมพร้อมต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนทางทะเล และแนวโน้มผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ จากการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่ได้รับการยอมรับและน่าเชื่อถือ ทั้งหนังสือพิมพ์ บทความ เอกสาร วิชาการ เอกสารราชการ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นที่ยอมรับเพื่อให้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและได้รับการยอมรับและเชื่อถือในการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ การจัดรูปแบบข้อมูล ได้มีการแบ่งหัวข้อประเด็นไว้อย่างเป็นลำดับขั้นชัดเจน เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากแหล่ง ทุติยภูมิจากแหล่งภาษาไทยแล้วยังได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างประเทศด้วย เนื่องจากการวิจัยในหัวข้อนี้ ยังไม่พบมีผู้วิจัยและข้อมูลในไทยมากเพียงพอ ในกรณีต้องการความชัดเจนของข้อมูลให้มากขึ้น อาจใช้วิธีในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านนโยบายจีนทางโทรศัพท์ หรือเข้าสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อให้ประเด็นต่างๆ มีความชัดเจนมากที่สุด

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความคาดหวังในประโยชน์ที่จะได้รับจากจากวิจัยนี้ ผลของการวิจัยสามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

สาเหตุที่ทำให้จีนต้องริเริ่มยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล

จากการวิเคราะห์ในประเด็นนี้พบว่ายุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญภายใต้แนวความคิด “One Belt One Road” เป็นนโยบายเชิงรุกที่รัฐบาลจีนหยิบยกขึ้นเพื่อถ่วงดุลอำนาจสหรัฐฯ และขยายบทบาทอิทธิพลของจีนในเวทีโลก ด้วยการสร้างเชื่อมโยงและความร่วมมือรอบด้าน กับนานาประเทศในภูมิภาคอาเซียน ภูมิภาคเอเชียกลาง ภูมิภาคเอเชียใต้ ภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกาและ ยุโรป โดยยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลเน้นน้ำหนักให้ความสำคัญกับอาเซียน สำหรับสาเหตุหลักที่ทำให้ต้องริเริ่มฟื้นฟูเส้นทางสายไหมทางทะเลได้แก่ การประกาศนโยบายสร้างสมดุลในภูมิภาคเอเชีย (Pivot to Asia) อีกครั้งของสหรัฐอเมริกา ทำให้

สถานการณ์ในภูมิภาคนี้มีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น จากการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเพื่อแข่งขันกับจีน โดยเฉพาะกรณีข้อพิพาทเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนคู่กรณีของจีน ทั้งเวียดนามและฟิลิปปินส์ นอกจากนี้จีนยังมีความต้องการที่จะรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจในสถานะที่ความได้เปรียบที่จีนเคยมีได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น ค่าแรงในจีนและค่าเงินหยวนที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้จีนต้องผลักดันรูปแบบเศรษฐกิจใหม่ โดยการดำเนินแผนนโยบายก้าวสู่ระดับโลก (Go Global) การฟื้นคืนเส้นทางสายไหมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับภูมิภาคต่างๆและนำจีนก้าวไปสู่การเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกต่อไป

การดำเนินการยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (21st Century Maritime Silk Road) คือ เส้นทางที่ผ่านทะเลจีนใต้ ลงมายังช่องแคบมะละกา ผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย และเชื่อมต่อภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกา และยุโรป เน้นน้ำหนักให้ความสำคัญกับกลุ่มอาเซียน โดยเส้นทางสายไหมทางทะเลนี้ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของยุทธศาสตร์ “One Belt One Road” ที่รัฐบาลจีนนำมาเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมโยงแบบหลายมิติกับประเทศต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนแนวพื้นที่เศรษฐกิจของจีน โดยยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลมีลักษณะเป็นการใช้ Soft Power นำบนพื้นฐานการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Win-Win) โดยมีการดำเนินการสำคัญดังต่อไปนี้

1. เร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม ทั้งทางบก ทะเล และ อากาศ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมทุกมิติให้มีประสิทธิภาพและความปลอดภัยสูง ทั้งในและต่างประเทศ (โดยเส้นทางสายไหมทางทะเล จะให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานทางน้ำ โดยเฉพาะการก่อสร้างท่าเรือตามเมืองที่สำคัญตามแนวเส้นทางสายไหม) รวมทั้งดำเนินกิจกรรมทางทะเลอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการทูต ด้านเศรษฐกิจ และการความมั่นคง
2. อำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ให้เกิดความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น และสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน พร้อมให้การสนับสนุนทางการเงิน โดยการก่อตั้งสถาบันการเงินสนับสนุนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในประเทศต่างๆ
3. การแลกเปลี่ยนภาคประชาชนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านสังคม ภาษา และวัฒนธรรม รวมทั้งในด้านการศึกษาและการท่องเที่ยว

ผลดีและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลต่อจีน

ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ถือเป็นแรงผลักดันในการปฏิรูปและยกระดับภาคอุตสาหกรรมของจีน อีกทั้งยังเป็นการเปิดช่องทางเพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความสามารถ เทคโนโลยี เงินทุน รวมถึงตลาดที่สามารถแสวงหาช่องทางเพื่อขยายการส่งออกได้ เป็นแรงผลักดันสำคัญในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีน นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์นี้จะช่วยให้จีนสามารถลดภาพความขัดแย้งในประเด็นข้อพิพาททางดินแดนทั้งทางบกและทางทะเล โดยเปลี่ยนความขัดแย้ง

เหล่านั้นให้กลายเป็นการสร้างความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ จีนยังได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม โดยสามารถใช้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นเครื่องมือผลักดันอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่กำลังรุกเข้ามาในภูมิภาคอาเซียน ผ่านนโยบายสร้างสมดุลในภูมิภาคเอเชีย (Pivot to Asia)

ผลดีและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลต่ออนาคตประเทศ อาเซียนและไทย

ประเทศต่างๆที่อยู่ตามเส้นทางสายไหมทางทะเล ล้วนมีความแตกต่างกันในหลายอย่าง ทั้งระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจและสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งคงเป็นการยากที่จะหามาตรฐานกลางในด้านความมั่นคงที่จะได้รับการยอมรับจากทุกประเทศพร้อมกัน ซึ่งเส้นทางสายไหมทางทะเล เน้นในเรื่องแนวความคิดด้านความมั่นคงแบบรอบด้าน ในทุกประเทศที่มีส่วนร่วมในความมั่นคงของภูมิภาค และไม่ให้มีประเทศใดได้มาซึ่งความมั่นคงของประเทศตนเอง โดยสร้างปัญหาด้านความมั่นคงให้กับประเทศอื่น สำหรับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล แม้ว่าจะมีความเสี่ยงและความท้าทายแต่มีแนวโน้มว่า อนาคตประเทศพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับจีนในการพัฒนาโครงการดังกล่าว การทำงานร่วมกัน จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองทางทะเล ส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศและก่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการดังกล่าว จีนไม่ใช่ประเทศผู้ได้รับประโยชน์ แต่เป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมแบบ win-win

สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียน การเข้าร่วมเส้นทางสายไหมทางทะเล ไม่เพียงแต่จะนำเอาประเทศต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องความมั่นคงในภูมิภาคอย่างเท่าเทียม แต่ยังปรับปรุงช่องทางในการแสดงสิทธิของประเทศเล็กๆให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเสริมสร้างการควบคุมอำนาจในภูมิภาคในรูปแบบพหุภาคี เพื่อไม่ให้ประเทศเล็กต้องตกเป็นเหยื่อในการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ รวมทั้งขยายความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบใหม่ๆ นอกจากนี้ ในมุมมองของอาเซียนยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นการลดความตึงเครียดระหว่างจีนกับประเทศคู่ขัดแย้งจากกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ โดยเป็นการแสดงให้เห็นว่าควรแยกประเด็นข้อพิพาทออกจากประเด็นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยความร่วมมือตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล จะสร้างผลดีต่อการจัดตั้งประชาคมอาเซียนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคต

สำหรับไทย ภายใต้การดำเนินนโยบายเร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมของยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมที่มีมิติระหว่างประเทศนั้น รัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟ ซึ่งนับเป็นความร่วมมือที่สำคัญของทั้งสองประเทศที่ต่างอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน โครงการดังกล่าว ไม่เพียงแต่จะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมทั้งการสร้างงาน การค้าขาย ธุรกิจและนโยบายต่างๆภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นการขยายความเจริญไปยังพื้นที่ชนบท ในทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะเป็นส่วนของการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนเมืองกับชนบท และลดความแออัดของเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังจะส่งผลดีต่อการยกระดับการก่อสร้างโครงสร้างคมนาคมขั้นพื้นฐานของไทยตลอดจนการท่องเที่ยวและการแลกเปลี่ยนภาษาวัฒนธรรม

ในด้านเศรษฐกิจ ไทยสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนในมิติที่กว้างขึ้น อีกทั้งยังได้รับประโยชน์จากการแสวงหาความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ที่เชื่อมต่อกับเส้นทางดังกล่าวด้วย

แนวโน้มของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

ในอนาคตคาดว่ารัฐบาลจีนจะยังคงดำเนินการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ทั้งโดยวิธีการเพิ่มบทบาทตนเองในเวทีโลก การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การลงทุนในระบบโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา ตามเส้นทางสายไหมทางทะเล ตลอดจนการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทางการทูตประจำประเทศห่างไกล เพื่อแสวงหาความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมกับกลุ่มประเทศบริเวณเส้นทางสายไหมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ว่า รัฐบาลจีนจะขยายการค้าและการลงทุน รวมทั้งความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบคมนาคม ไปยังพื้นที่ใกล้เคียงกับประเทศบริเวณเส้นทางสายไหมทางทะเล เพื่อให้การดำเนินตามยุทธศาสตร์ฯ มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนสามารถเอื้อประโยชน์ต่อไทย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาประเทศ ในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของไทย การดึงดูดการลงทุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีจากจีน ดังนั้น ไทยควรมีการพิจารณาและเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ โดยควรมีหน่วยงานรับผิดชอบติดตามและประสานงานในเรื่องดังกล่าวที่ชัดเจน เพื่อผลักดันให้ไทยมีศักยภาพเป็นจุดศูนย์กลาง (Hub) ของอาเซียน-จีน ในการเชื่อมต่อกับเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน
2. โครงการและกิจกรรมที่ถูกริเริ่มในกรอบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม มีหลากหลาย ทั้งโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การก่อตั้งสถาบันทางการเงิน และการขยายความร่วมมือต่างๆ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาในแต่โครงการและความร่วมมืออย่างถี่ถ้วน เพื่อแสวงประโยชน์ในการมีส่วนร่วมกับโครงการและความร่วมมือที่เกิดขึ้นได้ โดยไม่พลาดโอกาสและตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในอนาคต
3. ไทยมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะแสดงบทบาทนำในการที่จะเป็นผู้ประสานงานของอาเซียนกับจีน จากข้อได้เปรียบต่างๆ ที่ไทยมีอยู่ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยง โครงการต่างๆ ระหว่างจีน-อาเซียน อันจะเป็นการเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ ไทยจีน ให้แน่นแฟ้นมากขึ้น
4. ปัจจุบัน การดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าวของจีนยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น โครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์นี้ส่วนใหญ่ ยังดำเนินการเป็นระยะเวลาไม่นาน จึงยังไม่เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ดังนั้น ควรมีการศึกษาและติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งศึกษาการดำเนินนโยบายของประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน ว่ามีการเตรียมการอย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับและเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ของไทยต่อยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลได้อย่างมีผลสัมฤทธิ์ต่อไป